

БЮЛЕТЕН

Културно-информационен център
на българското малцинство "Босилеград" – гр.Босилеград

Година 16, брой 76-77, ОКТОМВРИ 2014 г.

Цена: 100 динара – 2 лева – 1 евро

Великден - 2014 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

БЮЛЕТИН

Основател и издател: гражданско сдружение Културно-информационен център "БОСИЛЕГРАД", Босилеград, ул. "Маршал Тито" №15

Web: www.kicbos.org

Жиро сметка: 205-115077-80

IBAN/RS35205001766666500085

Телефон/факс: (00381) 017-878-254

e-mail: kicbos@gmail.com

Редакция: Иван Николов, Александър Димитров, Радко Стоянчов, Мая Николова

Постоянни сътрудници: Ангел Джонев, Валентин Янев, Александра Димитрова, Тодор Димитров, Новица Станков, Димитър Димитров-Треперски, Димитър Стефанов

Предпечатна подготовка: Digital Design Studio

Главен и отговорен редактор: Иван Николов

Печат: Графично предприятие "СВЕН", Ниш, ул. "Стоян Новакович" №10, тел.: (018) 248-142

ISSN 2217-7647

CIP - Каталогизирано в публикация на Народната библиотека на Сърбия, Белград. 32+659(497.11)

COBIS.SR-ID 187911692

На кориците:

- стр.1 – Евродепутатът Ангел Джамбазки в Босилеград и Демократично действие в Извор
- стр.71 – Театър за деца по повод 1 юни в детската градинка и кандидатстудентски курс в КИЦ
- стр.72 – Помен на поручик Генчо Неделчев в с.Божница и на писателят Методи Димов в Дупница

- *Хляб и зрелища* стр.3-4
- *Сърбомански хленч по „златното време“ на Бойко* стр.5-7
- *Реформи без форми* стр.8
- *Кое е кошото на добросъседските отношения?* стр.9-10
- *Предраз Симич: Ще има проблеми на всяка стъпка към ЕС* стр.10
- *Един детски конкурс - повод за срам* стр.11
- *Български войнишки паметници в Босилеградско* стр.12
- *Взривената памет на царибродските българи* стр.13-14
- *Една забранена и забравена книга* стр.15-17
- *Българското малцинство в Сърбия - тема на Европейския Парламент* стр.17-18
- *Българите в Сърбия* стр.19-40
- *Превратът на 19 май...* стр.41-42
- *Как бе посято безчестието* стр.42-44
- *Кой цар е съществувал - СамОил или СамУил?* стр.44-45
- *За заседанието на АСНОМ?* стр.46-47
- *Жертвите на комунистическия режим* стр.47-49
- *Класически автогол* стр.50-54
- *До 10 години Македония ще бъде мюсюлманска държава* стр.54-55
- *„Дунавския пристан“* стр.56
- *Петър Захаров - оцелелия българин* стр.56-58
- *Едиповщината е начин на действие* стр.58-59
- *Роденкраевски събор* стр.60-61
- *Осигурява ли СПЦ дял с Бога?* стр.62-64
- *КИЦ дейности* стр.65-68
- *Жежки смешки* стр.69
- *Кмето на университетето* стр.70

Хляб и зрелища

На фона на тревожните световни събития които ни донесе лято Господно 2014г. нашите проблеми останаха някак си на втори план. Незапомнени наводнения, жеги, начало на една (може би световна?!) война между Русия и Украйна, изборите в Сърбия, избори за европарламент в България, оставка на българското правителство, преждевременни избори в България, криза на банковата система в България, преговори за членство в ЕС и икономическа криза в Сърбия, широко оповестената борба срещу корупцията и организираната престъпност. Всъщност, в Сърбия няма нищо ново – тя продължава да лети към пропастта си. Боговете на историята сякаш са наказали Сръбската прогресивна партия на Вучич с управлението си да сложи край на националистическата епоха на сръбската история.

На този фон дискусиата за проблемите на българското малцинство като че ли временно затихна. Но не и процесите които го разяждат отвътре.

Останалото са епизоди. Една от тях беше, когато миналата година държавният ревизор констатира редица финансови нарушения в община Босилеград, но никой след това не бе повикан на отговорност?! Точно това показва най-добре десетилетната схема на управлението у нас: не е важно дали действията на властта са законни и колко струват на държавата и обществото, а дали са достатъчно „надеждни“ и „патриотични“ и дали обслужват интересите на „сръбството“ и на властващата партия. Всъщност, Сърбия е готова в Босилеград да търпи всякакво беззаконие, срещу заявката на местните еничери, че ще се борят срещу „сепаратистите“, които искат „да ни върнат обратно в България“?! Върху тая мантра десетилетия наред паразитстват всякакви политически разбойници които под маската на фалшивата си политическа „лоялност“ и „благонадеждност“ унищожиха собствения си народ. Само че дойде време когато те от „основополагащ“ държавотворен елемент, се превърнаха в камък на шията който тегли Сърбия към дъното. За това си дават сметка дори и наследниците на радикалите които днес отново са на кръстопът и отново се чудят по кой път да тръгнат – на Запад или на Изток.

И така в обявената от Правителството „Борба срещу корупцията и организираната престъпност“, която, както знаем застраши устоите на Сърбия много повече от набедените „великобългарски националисти“ и „сепаратисти“, прокуратурата за първи път се изправи пред последиците от корупцията и престъпността в Босилеград, но не и пред причините за нея.

Бушоните

трябва да изгорят за да се запази същата управленска система. От оскъдните информации които изтекоха в пресата се вижда, че задържаните служебни лица са обвинени в „злоупотреба със служебно положение“ и „укриване на данъци“. Все си мисля, че „укриването на данъците“ и безотговорното разхищаване на бюджетни средства за прищевките на кмета – са несравними по степента на

обществената опасност. Но нека да оставим времето да покаже. Засега управленската система е впрегнала почти всички държавни институции и частни предприемачи да работят не в полза на законите и държавата, а за остарелите стратегически цели на великосръбската политика – обезлюдяване и обезбългаряване на Босилеград. Няма контрааргументи – за характера на една политика най-добре говорят нейните резултати. А те не оставят място за грам съмнение.

Абсолютната власт на кмета Владимир Захариев доведе едно парализирано общество в което привидната демокрация се превръща в абстрактна демокрация. У нас няма демократичен диалог между управляващи и опозиция, няма работещи институции, няма свобода на предприемачеството и най-важното – свобода на медиите. Начина на управлението е изцяло престъпен. Управляващите престъпници много добре си знаят, че могат

да плуват само в мътното. И ако държавата един ден влезне в ролята си – затворите ще се окажат тесни да ги поберат всичките. В исторически план, винаги е било така. Големите промени настават след големи обществени катаклизми.

Юлий Цезар е държал народа в подчинение с девиза:

„На народа му трябва хляб и зрелище“.

Простоватите римляни са преживявали с малко хляб, но затова пък Колизеумът винаги е бил пълен с жестоки гладиаторски битки с диви животни с които императорът е надхвал римляните за кръв, агресия и смърт.

Без да има грам понятие от античната история и философия, Владимир Захариев повече от едно десетилетие имитира имперския принцип: „На народа му трябва хляб и зрелище“. Хляб все още се намира. Зрелища също не липсват. Босилеград, който е на границата на оцеляването, има дори два пищни фестивала годишно. Единият, „Краище пее и танцува“ това лято продължи цели девет дни! Броят на гостите вероятно е превишил броят на зрителите. В Босилеград дни наред се вееха всякакви (турски, мюсюлмански) знамена сякаш за да подчертаят „итернационалистическите“ разбирания на организаторите. Два традиционни събора – пролетен и есенен. Редица селски събори на които раздрънканият войнишки камион триумфално разкарва цигански оркестри където кметът се изживява като „народен човек“ и голям хороигрец! Никога не е имало по-голяма беда и нищета и никога по-безсмислено и по-разточително пилеене на държавни пари!

Липсата на каквито и да е управленски постижения и множество управленски провали, всяко от които би могло да бъде обект на разследване за разхищение на държавно имущество: лоша асфалтова настилка, скъпи и некачествени плочки по тротоарите, незавършена спортна зала, започнат и незавършен плувен басейн, незавършен водопровод, злоупотреби със селските пътища, неизползваемост на края на града.

Мост, който не служи за нищо, защото няма как да се

качите на него. На два пъти можеха да се случат нещастия – една кола едва не скочи от него. Този мост, който се превърна в

архитектонска атракция

на Босилеград се отличава с това, че от едната страна няма как да се качите на него. Проектиран е през 80-те години на миналия век като част от тогава замислената „индустриална зона“. Трябвало е да се построи когато там бяха построени две фабрики и през него е трябвало да се прекарват суровините и готовата продукция, за да се разтовари моста в центъра на Босилеград. Тогава той не е построен. Днес фабриките са обраснали с бурени и мостът е още по-ненужен от всякога. Междувременно, ситуацията на терена е променена – построени са улици и футболно игрище. Но в днешно време някой извади този стар проект, някой трябваше да усвои (!!) едни пари и мостът бе направен – чардак нито на небето, нито на земята! Паметник на глупостта и мегаломанията на едно напълно некомпетентно управление. Във всяка друга държава виновниците за такова безсмислено разхищаване на държавни пари щяха да бъдат извикани на отговорност. Но не и тука. Защото виновникът е „наш човек“, а пред този аргумент замлъкват и полиция и прокуратура и правосъдие.

В Босилеград истинските престъпници никога не са истинските виновници.

„Виновници“ са ония които протестират срещу политиката която ни сърбизира и стоява; срещу историческите фалшификации които ни промиват мозъците и не ни дават да мислим; срещу управляващите които с глупостта и некадърността си изгониха младите от родните им огнища и оставиха след себе си болни и самотни родители, пустеещи домове, пустеещи фабрики, пустеещи училища, пустеещи ниви и отнесени от дъждовете и обраснали пътища; срещу държите „патриоти“ които не могат да си сменят памперсите, но все още се мъкнат да честват Окупацията като „Освобождение“, за да докажат „патриотизма“ си?!

Новата учебна година пак започна без учебници на български език. Кметът Захариев раздели на учениците

топки вместо учебници!

Българските паралелки вече са в процес на окончателно разпадане - от 8 останаха само 3 паралелки. За две години ще приключи осем годишното мъчение на родители и ученици които искаха да учат на майчин български език. Без учебници и насъскване на учениците в междучасията на две мразещи се групи „бугари“ и „сърби“ – този пореден експеримент е на път да приключи. Родителите вече „не искат“ да си запишат децата им да учат на български език. Пък и не е ясно как изобщо ще учат без учебници. Но затова пък сега всеки спокойно може да си измие ръцете с тях. Старата юго-комунистическа мантра може да започне отново: всеки има право да учи на майчин език, но ако не иска – държавата не е виновна! И докато в Основното училище нещата продължават по старият начин, абитуриентите масово отиват да следват в България и след като завършат, обикновено не се връщат. Кметът Захариев си прави помен с чужда пита

и предлага „услугите си да ги запише в България“, но в Босилеград не направи нищо за превеждането на учебниците и опазване на българските паралелки.

На този фон, тази година в Босилеградска община в първи клас ще тръгнат общо 55 първолачета на училище! Това е истинският показател на положението и перспективите на българското малцинство в Сърбия и управлението на община Босилеград. Пред перспективата Босилеградското училище да го сполети съдбата на Изворското, някак си вече няма значение на кой език да се провежда обучението. Впрочем, когато започна този експеримент замислен в Националния съвет на Българското национално малцинство, единствените основателни критики и прогнози за близък край дойдоха от КИЦ „Босилеград“ и Демократичният съюз на българите. Тогава всички участници в това престъпление, включително и един български министър без портфейл, ни стовариха обвинението, че „... сме били против обучението на български език“?! Добре, че техните изказвания са записани а има и документи за да може поне историята да ги осъди. Това, че ние не искахме

да водим предварително загубена война, не означава че не искаме да се бием за българският език. Но това не беше според умствените възможности на употребените просръбски „лидери“ от български произход които чрез сръбските националистически партии влязоха в Националния съвет на БНМ за да играят по свирката им. Оправданията, че нямало учебници, били малотиражни и много скъпи също не са верни. В Прешевската долина има 11 000 албански ученици и пак няма учебници на албански, а не е по-добро положението и при другите малцинства на север.

Все в такъв дух, Правителството разписа избори за Националните съвети на националните малцинства които ще се проведат към края на октомври. Сръбските националистически партии вече точат зъби. Предварително се знае кой ще ги спечели – она който държи в ръцете си парите, медиите, возилата, телефоните. Няма никакво съмнение, че ще бъдат избрани „добри“ пощальони, селски магазинери, горски пазачи, хлебопекари и пр. „видни хора“ - все „специалисти“ в областта на културата, информирането и образованието на български език?! Също така няма никакво съмнение, че критическата интелигенция, изявени журналисти, поети, писатели и художници ще останат извън този съвет. Защото знаят, че всичкото това е вятър работа и не искат да бъдат употребени като средство с което българското малцинство да се доубие напълно.

Проблемът е на друго място – Сърбия не иска да обслужва правата на своите лоялни граждани от несръбски произход. Защото великосръбските рефлексии от миналото за асимилиране и сърбизиране на малцинствата продължават да работят. И защото историята е показала, че осъзнат българин в Сърбия не може да бъде свободен гражданин. Останалите продължават да облизват държавните канчета и да живеят от днеска до утре. После ще се разотидат по света с надеждата да си намерят ново препитание.

Проблемът е на друго място – Сърбия не иска да обслужва правата на своите лоялни граждани от несръбски произход. Защото великосръбските рефлексии от миналото за асимилиране и сърбизиране на малцинствата продължават да работят. И защото историята е показала, че осъзнат българин в Сърбия не може да бъде свободен гражданин. Останалите продължават да облизват държавните канчета и да живеят от днеска до утре. После ще се разотидат по света с надеждата да си намерят ново препитание.

Иван Николов

Новият мост и плувен басейн в Босилеград

Сърбомански хленч по „златното“ време на Бойко

„Бойко, трябва да се върнеш спешно на власт. Времето, в което беше премиер на България, беше чудесно и златно време за българите, както в България, така и в чужбина.“ Това заяви кметът на Босилеград Владимир Захариев по време на среща с председателя на ГЕРБ Бойко Борисов, която се проведе в Централата на партията. <http://boykoborissov.bg/>

На 14 август т.г. в партийната централа на ГЕРБ са се срещнали Бойко Борисов и кмета на Босилеград Владимир Захариев който иначе четири пъти „печели“ изборите в Босилеград от листата на Демократичната партия на Сърбия на д-р Воислав Кошуница. Програмата на тази партия е основана на идеологията на консервативния великосръбски национализъм, който, както знаем от историята, е нанесъл най-голямата вреда на българският национален идеал и специално на българите в Македония и Западните покрайнини. Самият д-р Кошуница (чийто запален и верен последовател е и Босилеградският кмет Владимир Захариев), е известен със своите великосръбски, антибългарски, антиевропейски и проруски позиции, неведнъж деклариран в книгите му и в политическите му изказвания. По времето докато Кошуница беше Президент на Сърбия, на вратата на сръбското правителство посред бял ден бе застрелян единственият сръбски проевропейски политик и лидер на Демократичната партия д-р Зоран Джинджич. Следствието и до днес не е разяснило кой стои зад атентата, но в Белград внае мнението, че всички следи от това убийство водят в кабинета на Кошуница. Това бе повратен момент в сръбската политика, след което Демократичната партия се разпадна и през май т.г. отстъпи властта на Прогресивната партия на Сърбия на сегашният премиер Александар Вучич. Да припомним, че Вучич навремето беше трет човек и един от „астребите“ в Сръбската радикална партия на д-р Воислав Шешел който сега отговаря за военни престъпления пред Трибунала в Хага.

Партията на Кошуница на изборите през май не можа да премине ценза и фактически слезе от политическата сцена на Сърбия. Нейният верен последовател, босилеградският кмет Владимир Захариев остана на власт и като „добър българин“ в България, и „надежден сърбин“ в Сърбия, продължи антибългарската си дейност в Босилеград като особено се изтъкна в борбата срещу българските организации защитаващи правата и интересите на българите в Сърбия, особено срещу българският Културно-информационен център (КИЦ) „Босилеград“ и Демократичния съюз на българите, задълбочавайки още повече екзистенциалните и проблемите със спазването на човешките и малцинствени права на българите в Западните покрайнини. По време на неговото управление населението на Босилеград намала още с 20%, а градчето съвсем заприлича на запустяващо селце. Въпреки баснословните суми които Белград наливаше в бюджета на общината в Босилеград, които главно отиваха за купуване на корпоративен вот и обслужване на управляващата клиентела.

С идването на ГЕРБ на власт нещата се усложниха още повече. В края на 2009г. шумно рекламираният по БНТ и скъпо платен (над 150 000 евро!) Новогодишен концерт на площад „Батенберг“, на „световно известният“ музикант Горан Брегович, в ритъма на „Калашников“ и „Йеремия“, се обяви новата българо-сръбска дружба и поредното предаване към българите в Сърбия. За укрепване на любовта към сръбската музика и насаждане на „високите

културни ценности“ на сръбския престъпен свят в България, сръбската мутреса Цеца Величкович - Ражнятович (съпруга на убитият в Белград военнопредстъпник Желко Ражнятович Аркан), бе специално посрещната и наградена от тогавашният премиер на България Бойко Борисов! Това също бе един от симптомите на кризата на българската държавност. Колкото и да е любител на сръбската чалга, Борисов трябва да знае, че външната политика не е въпрос на лични предпочитания, а на ясно и точно определени външнополитически интереси обслужващи нацията. Съмнявам се обаче, че българският премиер може да защитава българските национални интереси докато в скута му седи сръбската чалгаджийка и му пее на ушенце „Кукавица“! Разбира се, никои в България няма да се сети да отдаде признание или да награди някой заслужил българин в Сърбия. Не че няма такива.

Чашата преля през пролетта на 2010г. при посещението на Председателката на сръбския парламент г-жа Славица Джукич Деянович в София, когато нейната колежка в Народното събрание г-жа Цеца Чачева обяви „безусловна и безрезервна“ подкрепа на Сърбия за членство в ЕС, без да се поставят никакви насрещни искания за също така „безусловно и безрезервно“ спазване на правата на българското малцинство в Западните покрайнини. Още тогава си проличаха търговските сръбско-български разбирания за членството в ЕС – аз на тебе, ти на мене, а на искрено усвояване и спазване на общоприетите принципи за правата на човека и малцинствата, които България като страна членка е длъжна да спазва и то не само по отношението на ромите и гей-популацията на своя територия, но и да настоява за правата на българите в чужбина. Тогава българските организации от Западните покрайнини, заедно с ВМРО протестираха пред Народното събрание, настоявайки българската подкрепа за сръбското еврочленство да бъде обусловена със спазването на правата на българите в Сърбия. Този принцип, не много сполучливо, днес се прилага във външнополитическите отношения с Македония, като българската подкрепа за македонското еврочленство е обусловена с прекратяване на историческите фалшификации, антибългарската пропаганда и спазването на правата на българите в Македония. А трябваше точно обратното: сръбското еврочленство да се обуслови с решаване на статута на българите в Западните покрайнини а с Македония да се подходи далеч по-деликатно. Най-малкото заради това, че именно великосръбската политика е първопричината за антибългарската кампания както в Македония, така и в Западните покрайнини.

Назначаването на историк Божидар Димитров за министър на българите в чужбина донесе нови изненади и изкушения за българите в Сърбия. През пролетта и есента на 2010г. той неформално посети няколко пъти Босилеград и Цариброд, но не даде рамо на българските организации които по времето на кървавото разпадане на Югославия, с цената на живота си отстояваха правата и интересите на българите в Западните покрайнини. Пък и повечето от тях споделяха българските и европейските национални ценности. Трябваше поне принципно да ги подкрепи, не само като представител на държава майка, но и като представител на европейска държава – независимо от агентурното си минало в ДС. Или поне да запази неутрална позиция по отношение на техните вътрешни спорове. Точно напротив, той се срещна с техните отявлени врагове - официалните

сръбски власти, които не са нито пробългарски, нито проевропейски. Кметът на Босилеград Владимир Захариев го посрещна в традиционен дух – с домашна джанковица, зелник с коприви и квасено млекце, води го на лов за зайци и глигани и му наговори куп глупости за изявените представители на българските организации. Омаян от тия приказки, Божидар Димитров не се сети да попита Захариев, какво той, аджеба, като „добър българин“ прави във великосръбската, антибългарска, антиевропейска и проруска партия на д-р Кошуница? И защо, щом като наистина е българин, както сам се хвали навсякъде в България, с такова настървение работи срещу българските организации ДСБ и КИЦ, които би трябвало да са неговите естествени съюзници в борбата за опазване на българщината и евроинтеграцията на Сърбия? Как така отношението на управниците по времето на Милошевич, и отношението на сегашните управници към ДСБ и КИЦ „Босилеград“ са едни и същи! Все пак, става дума за отношение към организации които отстояват европейски ценности и права и интереси гарантирани с Конституцията на Сърбия?!

През май 2010г. в интервюто си пред радио „Фокус“ в Кюстендил, Божидар Димитров със свойственият си високомерен тон, отвори уста срещу отделни представители на българските организации в Босилеград. Те свикаха пресконференция в София и му отговориха подобаващо. Кметът Владимир Захариев доволно протриваше ръце – зелниците и кюповете с квасено мляко не отидоха напразно. С тях той спечели доверието на невежите гербаджийски политици и те широко му отвориха вратите на Военно-медицинска академия, Държавната агенция за българите в чужбина, Министерството на правосъдието, Министерството на образованието и Столична община.

С тяхна подкрепа той почна да дублира и изземва една след друга утвърдените дейности на КИЦ „Босилеград“ в областта на здравеопазването, придобиването на българско гражданство, кандидатстудентските кампании по Постановление № 103 и редица културни мероприятия организирани години наред от КИЦ „Босилеград“ и Столична община с цел утвърждаване на българската култура. Така сръбското разузнаване, точно по учебника, удари в гърба най-дейните български културно-просветни и политически организации в Босилеград и то с български ръце! Финансовите средства идващи от България за тяхната дейност бяха сведени до санитарен минимум, а подмолните действия за превземане отвътре и сменяване на най-дейните активисти се усилиха и само с желязната си воля и себеотрицание те успяха да оцелеят досега.

По същото време България пропиля стотици хиляди левове да „помага“ на българите в Босилеград чрез „легалното“ и „легитимно избраното“ общинско управление, изкъсо контролирано от сръбските националистически партии и обилно финансирано и контролирано от Белград. Военно-медицинска академия в София по време на управлението на генерал Стоян Тонев, (или по-точно на ГЕРБ), оказа над 3 000 медицински интервенции на босилеградчани с посредничество на кмета Владимир Захариев – точно колкото да спечели изборите! Той злоупотреби с тази хуманитарна братска помощ по най-нехуманен и

безскрупулен начин с предизборна цел: „аз ще ти уредя безплатен преглед във Военно-медицинска академия, ама ти нали знаеш за кого ще гласуваш на изборите“! Така един изпечен селски хитрец успя да шантажира и измами българските управници и с парите на бедният български данькоплатец да финансира предизборната кампания на една сръбска ултранационалистическа партия в Босилеград, а след като спечели изборите – от позицията на местната власт продължи да провежда антибългарска политика за да се хареса на Белград! Върхът на предателството бе, когато Демократичният съюз на българите не бе допуснат да участва на местните избори като малцинствена партия с което бе изхвърлена от Общинския съвет единствената истинска опозиция на кмета и така се утвърди неговата абсолютна власт в Босилеград!

По същия начин, със съдействието на Държавната агенция за българите в чужбина и Министерството на правосъдието кмета започна да урежда и българско гражданство, като си назначи специален „референт“ за тази работа и почна „безплатно“ да вози кандидатите за удостоверения за български произход (вместо сам да ги издава!), и организирано да вози кандидатите за българско гражданство в София?! Това обаче не се оказа много успешно поради сложната процедура, пък и документите на кандидатите нещо почнаха да се „губят“ и да залежават в общинските чекмеджета. Всичко това едва ли е ставало без знанието на сръбските служби за сигурност.

Най-много усилия Владимир Захариев положи да дублира и отнеме от КИЦ „Босилеград“ подготовката на кандидатстудентите за изпитите по Български език и литература и История на България. Кое е и разбираемо от гледна точка на сръбските домогвания – познаването на

Веселба след великите трудови победи.

майчиният български език и историята определят националното съзнание на младите хора. КИЦ „Босилеград“ и Дружеството за българо-германско приятелство „Дармщат“ полага особено големи усилия да проведат подготвителни курсове за кандидатстудентите от 100 учебни часа по Български език и литература и История на България. Благодарение на това, босилеградските кандидатстуденти в България години наред бяха най-много и с най-добри резултати сред българските общности в чужбина.

Тая година Захариев събра кандидатстудентите в общината и „твърдо“ им обеща, че „той лично ще ги запише в България кой каквато специалност си иска и че няма нужда да идат на курсове – той лично е говорил с министъра“! Заинтересованите кандидатстуденти бяха облъчвани по местното радио с тази информация дни наред.

И наистина, повечето от тях му се вързаха и курсът в КИЦ-а почти се провали – останаха само най-сериозните. Кандидатстудентските изпити се проведоха в Гимназията в Босилеград. Набутани в две класни стаи, плътно наредени един до друг и един срещу друг, те пред затворените очи на квесторите от МОН и ДАБЧ просто преписаха тестовете от по-добрите кандидати – това се вижда с просто око от обявените на сайта на МОН оценки. От 54 кандидатстуденти, при 31 до стотна се повтарят едни и същи оценки! В тази нова

система на кандидатстване, измислена лично от Захариев се случиха и такива абсурдни ситуации, отличници да останат извън класацията, защото слабаците, (които са преписвали от тях), са им заели местата! И обратно, двойкаджии записват елитни специалности!? Каква друга цел може да се преследва с тия импровизации, ако не компрометиране на българското образование в Босилеград? А и това е една от стратегическите цели на сръбското контраразузнаване, защото отлива на млади студенти от Босилеград и Цариброд в България е почти 100%.

Същото се случи и с културните мероприятия. Дублирането на празника на Българската култура и на славянската писменост – 24 май от страна на общината, превърна един училищен културно-просветен празник с изпълнения на елитни Софийски църковни хорове в църквата в с. Извор, в обикновен селски събор със скара, бира, захарен памук и музика от тонколони в двора на църквата. По същия начин бе дублиран и Деня на народните будители, който, от един академичен празник в КИЦ-а, в изпълнението на Владимир Захариев се превърна в обикновен фолклорен концерт! Дублирането и припокриването на Детския Великденски фестивал, стана чрез създаването на паралелен фолклорен фестивал „Краище пее и танцува“ със съвсем друг тип организация и коренно различни послания които ни върнаха във времето на „Майските срещи“ в Цариброд под лозунгите за „Братство-Единство“ и „Тито – Революция – Мир“. И докато в центъра на Босилеград това лято девет дена поред парадиреха танцови състави с турски и мюсюлмански знамена, КИЦ „Босилеград“ и Демократичния съюз на българите бяха осъдени с големи парични глоби за едно българско знаме опънато на балкона на КИЦ по повод националния празник на България 3 март! Да не говорим за това, че изпълненията на сръбските танцови състави в центъра на Босилеград, на моменти се превръщаха в истерични фолк-националистически демонстрации от типа на „Играле се делийе, на сред земље Србийе“ с шайкачи и веене на сръбски знамена! Посланията бяха повече от ясни.

Разбира се, Владимир Захариев не прояви никакъв интерес да дублира и измисли КИЦ-а отбелязването на „горещите“ дати от българската национална история, каквато е например 3 март, Денят на Съединението, Денят на независимостта, или датите от историята на българското малцинство, каквито са Денят на Западните покрайнини и Денят на подписването на Ньойския договор. Не прояви никакъв интерес и за възстановяване и отбелязване на българските войнишки гробища. Целият му „национален“ ангажимент приключи още в края на неговия пръв мандат с едно много съмнително от правна гледна точка решение за изграждане на паметник на Левски. И за да замаже пред Белград тази своя лекомислена грешка, той на следващата година с общински пари построи една партизанска чешма, на която „ветераните от Втората световна война“, всяка година на 8 септември полагат венци по повод „Денят на освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация“?! Там често можете да видите и един изкуствен венец от името на „община Босилеград“! От друга стра-

на постави и ново условие: полагането на цветя по повод гибелта на Левски на 18 февруари, да се провежда отделно от българските организации, защото явно се чувстваше кофти от язвителните патриотични слова на Иван Николов за Левски! Това обаче не му попречи да яхне този паметник и да се прави на свръхпатриот в България.

По същото време, проблемите на българското малцинство нарастваха с геометрична прогресия: разпадане на българските паралелки поради липса на учебници на български език, преследване на активистите на българските организации, непрекъснати провокации на границата,

безработица, емиграция на българското население, унищожаване на бизнеса, комунални проблеми и безнаказно разпиляване на държавно имущество.

Макар и притиснати отвсякъде, българските организации в Босилеград проявиха учудващо висока активност проследявайки нарушенията на правата на българското малцинство. Благодарение на това, българските евродепутати предизвикаха първият дебат в европарламента по

проблемите на българското малцинство, слагайки ги в контекст на сръбското еврочленство. И не само това. Въпреки нарочно тиражираното разединение и спорове, българските организации проведоха дебат по проблемите на малцинството и подписаха обща Платформа за защита на правата на българите в Сърбия с конкретни искания към сръбското и българското правителство. За разлика от Царибродският кмет, Босилеградският не участваше в дебата пък и никой не се сети да го покани. И защо да го кани когато той е представител на великосръбската партия на д-р Кошунница и следователно е част от проблема, а не част от решението?

И въпреки всичко, позицията на Владимир Захариев и на партията му в Белград доста се поразклати. От верен служител на режима той се превърна в излишно бреме на шията на Сърбия по пътя за нейното еврочленство.

Ето защо срещата в Централата на ГЕРБ с Бойко Борисов е груба политическа грешка. С тая среща ГЕРБ утвърждава позицията на кмета Захариев като представител на една вражески настроена и вредна за България и българският народ политика, която даже и в самата Сърбия претърпя провал. Въпреки плачливият хленч на Захариев: „Бойко, трябва да се върнеш спешно на власт. Времето, в което ти беше премиер на България, беше чудесно и златно време за българите...“; въпреки лигавото подмазване на Бойко като: „...страхотен, културен, качествен човек, който се грижи превъзходно за народа и българите, които са отвъд границите на Република България“ и пр. пр. девически излияния, от ГЕРБ и Бойко Борисов се очаква поне от малко-малко да се държат държавнически и национално отговорно а не да се оставят да бъдат лъгани и мамени от един селски политикант на служба в сръбските националистически партии. Дори и ако тази среща е направена с предизборна цел, за да се демонстрира съпричастност с българската общност в Сърбия, на практика се получи точно обратното – бе демонстрирана съпричастност с политиката която доведе българското малцинство до границата на вирене.

Иван Николов

Реформи без форми

Сръбската прогресивна партия на изборите през май спечели абсолютно мнозинство в Парламента с обещанията за борба с корупцията и престъпността и реформи които възможно най-скоро да доведат до членството на Сърбия в Европейския съюз. В първите месеци след изборите, еуфорията стихва, вече никой не си спомня обещанията и освен нервни изказвания на премиера Вучич на пресконференциите в които той продължава „патриотичните“ си спорове с опозицията, в Сърбия досега не се случи нищо от обещаното.

Борбата с престъпността и корупцията се сведе до няколко гръмки оповестени от кабинета на премиера и подобаващо медийно отразени арести на мними или истински престъпници, повечето от които вече са пуснати на свобода да се защитават. Именно това показва техният пропагандно-политически характер. Защото, ако прокуратурата и правосъдието наистина бяха независими и работещи институции, нямаше никаква нужда арестите предварително и публично да бъдат оповестявани от премиера (някои преследвани лица това го разбраха като предупредителен сигнал и напуснаха страната!). В нормалните страни това си е работа на полицията, прокуратурата и правосъдието и само те са в правото си да преценяват кое е за медиите и кое е следствена тайна.

Вместо да използва внушителното си парламентарно мнозинство за ефективно гласуване на необходимият пакет реформистки закони в Скупщината, създаване на работещи институции и свободни медии като основа за изграждане на демократична европейска държава, управляващото мнозинство продължи да се боричка с опозицията и да си играе старата игра на „патриоти и предатели“ или по-точно, на еврофили и русофили. Обвиненията в русофилство не са съвсем безпочвени, въпреки че Вучич се кълне, че европейската ориентация на Сърбия е безспорна.

Конфузията си личи навсякъде, включително и на най-високо държавно равнище: докато премиерът Александър Вучич беше на среща с канцлера на Германия Ангела Меркел, президентът Томислав Николич прие „последният диктатор на Европа“ държавния глава на Беларус Александър Лукашенко – страна която е под международни санкции за нарушаване на хуманитарното и международно право и то само десетина дни след като беше формиран Евроазиатският икономически съюз между Русия, Беларус и Казахстан?! Световните медии отразиха това като дипломатически скандал и изпращане на противоречиви външнополитически послания. Постави се въпросът, не се ли разминават Вучич и Николич по въпросите за външната политика, или даже за външно-политическата ориентация на Сърбия? Коментатори и журналисти тръгнаха да припомнят и да анализират радикалния национализъм и русофилството на Николич, който на времето предлагаше военни бази на руснаците в Сърбия. И от сегашните му изказвания се вижда, че той все още разчита на близостта си с Москва и различията в политиката на европейските страни по отношение на Балканите в което се надява да се появи нов шанс за сръбската националистическа политика и „обединението на всички сръбски земи“.

В поведението на Вучич също има евроколебание, но неговият единствен коз е Брюксел и добри отношения с Русия заради руският газ. Едва ли обаче си дава сметка, че руският газ не е само стока която се купува за пари, а е преди всичко форма на политическо влияние. Личи си и неединственото становище на президента и премиера по въпроса за Република Сърбска или по-точно, за единството на Босна и Херцеговина.

Не са малко парадоксите и на вътрешнополитически план. Премиерът Вучич изненадващо заяви, че са открити организаторите и поръчителите на бруталното убийство на журналистът Славко Чурувия преди 15 години, точно когато Вучич беше генерален секретар на Радикалната партия и министър на информирането. Явно разчита на късата памет на своите избиратели. Но има хора които много добре помнят, че него-

вият тогавашен партиен лидер Шешел публично се заканваше на Чурувия, че „лично ще го убие“. Вучич пък казваше че „ще му отмъсти за това което пише за него“. Николич тогава беше зам.председател на Шешел и в една ТВ емисия хладнокръвно каза и повтори пред изумената водеща и аудиторията, „че не му е жал за убийството на Чурувия“!

Всеки има правото да се разграничи от миналото си, да преосмисли поведението си, да се покае и извини. Светът е променал благодарение на това, че хората са си променили възгледите. Но тука обезпокояващото е, че изказванията на някои политици не оставят впечатление, че от радикали са еволюирали в либерали въпреки че често и неуместно парафрират убитият премиер Зоран Джинджич.

Гръмки оповестените в предизборната кампания реформи също удариха на камък. От началото на годината двама министри реформатори Саша Радулович и Лазар Кръстич си подадоха оставките, а заедно с тях си тръгнаха и техните млади и образовани екипи разочаровани от правителството. Основната причина и в двата случая е - несъгласие с икономическата и финансовата политика на правителството което явно не е готово да рискува с реформите и преждевременно да загуби властта. Според финансовия министър Лазар Кръстич за финансовото консолидиране на Сърбия трябва три неща: намаление на заплатите с 15%,

отпускане на 160 000 работници и намаление на пенсиите с 20%. И увеличение на цената на тока с 30%! Но не би. Вучич има „меко сърце“ и не може да подложи на такъв шок гражданите на Сърбия, въпреки че е наясно, че без радикални сечения, държавата просто ще банкрутира. Предизборният лозунг „Реформи с пълна сила“ сега се превръща в „Реформи малко по-малко“. Тоест, купуване на време и протакане на нещата без да се държи сметка, че отлагането на реформите има ефекта на заложена бомба със закъснител. В такава атмосфера бяха гласувани силно оспорваните от опозицията, но и от експертните кръгове, изменения в Трудовия закон и в Закона за пенсионно-инвалидно застраховане. Няма никакво съмнение, че зад „реформистките закони“ всъщност стоят интересите на икономическите кръгове и новобогаташите които имат силно политическо лоби в Парламента. На този фон, социологическите анкети в Сърбия показват, че повечето образовани младежи не виждат бъдещето си в Сърбия.

Впрочем, историята показва, че всеки който се е опитвал да проведе реформи в Сърбия, освен без власт, обикновено е оставал и без глава. Така че печелившата политика в Сърбия, винаги е била политиката от днеска до утре – субсидии за губещите държавни предприятия, корупция, партийни назначения, своеволие, грабителска приватизация и множество паразити които живеят на гърба на обществото. Ако продължи така, външният дълг и дефицита ще продължи да се увеличават а стопанската активност и приходите - да намаляват. Външния дълг на Сърбия през март беше 25,5 милиарда евро и отдавна е надвишил 50% от вътрешния брутен продукт.

На всичкото отгоре се стовариха и катастрофалните наводнения. Те могат да бъдат и причина и изговор за застой в реформите. Но истината е, че няма политическа воля за реформи защото никой не е готов да плати цената на промените. Сръбското общество като че ли все още не осъзнава нуждата от промени. За това свидетелстват и редица изказвания и жестове по повод 100 годишнината от Първата световна война, разни русофилски, протурски, проарабски и други сделки които в най-добрия случай изпращат противоречиви политически послания към Европа от която реално се очаква най-много.

В крайна сметка, въпреки евроизказванията, Сърбия след получаване на датата за преговори все още не е отворила нито една преговорна глава за членство в Европейския съюз и продължава да тъпче на място вместо да се стегне за да догони пропуснатото време.

Иван Николов

Кое е лошото на добросъседските отношения?

На последните българо-сръбски срещи на високо равнище темата за положението на българското малцинство стана някак си неизбежна и обичайна и то от немай-къде. Държавниците си говорят: българските плахо поставят едни искания, сръбските дават едни обещания. Правят се срещи и с представители на неправителствени организации и политически партии на малцинството. Всички се позовават и кълнат в европейските ценности. Говори се за проблемите, правят се констатации, планове. Журналистите на пресконференциите плахо задават въпроси, държавниците спазват добрия тон и отговарят съдържано с едни и същи установени клишета от типа на: българското малцинство е „мост на сътрудничество“, „мост на приятелство“, „фактор на приятелство“ и пр. Говори се с половин уста, сякъв да не се нарушат „добросъседските отношения“ между двете държави, които „никога не са били по-добри“. Така до следваща среща. И после пак отново.

Отдавна вече си личи, че зад протоколните усмивки, ръкостискания и прегръдки се крият нечистоплътни намерения – да се запази статуквото. И като се запази статуквото, останалото времето ще го довърши. Тоест, българското малцинство да се остави в непоносими условия за живот, та то постепенно да се попилее и изчезне. И тогава наистина българо-сръбските отношения ще станат прекрасни – ще изчезне единствения спорен проблем между двете държави. И тогава държавниците и политиците вече могат да се чувстват комфортно и спокойно могат да консумират „братските“, „добросъседските“ и пр. отношения. Това е цената с която десетилетия наред се плащат добросъседските отношения със Сърбия – с отстъпление от изконни държавни български територии, тяхното обезлюдване и обезбългаряване, нарушаване на човешките права, икономическа изолация и страдания на българите чиито предци са зазидали костите си в основите на българската държава.

Колкото и цинично да звучи, положението на българското малцинство в Западните покрайнини недвусмислено показва, че тази линия на политическо поведение, установена в началото на комунизма и доразвита по времето на чалгаджийският посткомунизъм все още продължава да работи. Дори и по времето когато България е членка на ЕС.

Впрочем, как да очакваш, че бившият/бъдещият български премиер ще защити правата и интересите на българите в Сърбия, докато в скута му седи сръбската чалгаджийка Цеца Величович, вдовицата на сръбският военнопръстъпник Аркан? Явно, за да има чуваемост по проблемите на българите в чужбина и специално по проблемите на българите в Западните покрайнини, държавната политика и дипломатията в двете държави, (но и в Брюксел!) трябва да се издигнат на много по-високо равнище и най-накрая да излязат извън установените във времето дипломатиче-

ски клишета. А и не бива да си правим илюзии, че „турбофолк“ политиците излезли из тъмата на прехода могат успешно да се занимават с такава сложна материя – отстояване на правата и интересите на българите в чужбина при положение, че българите в България са пропищели от тях.

Ако сравним изказванията на българските външни министри Николай Младенов и Кристиан Вигенин при посещенията им в Белград и изказванията на премиерите на двете държави в Белград и София, ще се убедим, че те следват една константна линия на поведение независимо от партийните им различия.

Основната тема на разговорите на външните министри

Премиерите на Румъния, България и Сърбия.

на България и Сърбия в Белград това лято бяха усложненията с изграждането на „Южен поток“, и надеждата, че Европейската комисия все пак ще разреши изграждането на газопровода и пак не по европейските, а по нашите си правила – с протекционизъм. В този дух прозвуча и изказването на Вигенин: „България и Сърбия са добри съседи и приятели и са пример за това как две страни, които нямат сериозни проблеми помежду си, могат да работят заедно в интерес на народите си“?!

Явно, проблемите със спазването на човешките и малцинствени права на българите в Сърбия, икономическата и комуникационна изолация в която се намираме и перспективата от изчезване на малцинството, не са достатъчно „сериозен проблем“ за да повлияят на „добрите съседи и приятели“. Или, ако те наистина са толкова добри съседи и приятели защо наистина не направят нещо добро „в интерес на народите си“ част от които сме и ние?

На срещата с представителите на българските организации в Сърбия, Вигенин сподели: „Получих уверение от сръбска страна, че на въпроса с недостига на учебници за преподаване на български език се търси максимално бързо решение преди началото на следващата учебна година. Българската държава внимателно следи какво е отношението към малцинствата в Сърбия и как се спазват техните права“. Проблемът с учебниците на български език се мотае особено интензивно през последните 8 години и никой не се нае да го реши. На практика той доведе до разпадане на българските паралелки и спад на интереса за образование на български език. Съвсем основателно може да се постави въпроса не беше ли точно това целта? Защото, каквото и да кажат сръбските политици след обещанията дадени от най-високо ниво, то няма да бъде вярно.

Нека да добавим, че неотдавна почти същият въпрос зададе и албанският народен представител от Буяновац Шаип Камбери от трибуната на Скупщината на Сърбия: „Кога албанските ученици ще получат адекватни и безплатни учебници както и останалите ученици в Сърбия? Премиерът Вучич отговори, че правителството ще на-

прави всичко да изпълни това свое задължение, но веднага призова Камбери да обясни на своите избиратели, че трябва да си плащат тока?!“ Демек, Вучич даде да се разбере, че малцинствата ще се ползват с правата си пропорционално на изпълняването на техните задължения?! Дори и така да е, нас българите никога не може да ни упрекне, че не си плащаме тока. Но тука явно някой е объркал търговските отношения между купувачите и продавачите на ток, и прякото прилагане от страна на държавата на точно определени членове от действащата Конституция на Р Сърбия.

В същия дух, но не по същия начин протече и посещението на румънският премиер Виктор Понта. Заедно със сръбският си колега Вучич, те отидоха в Бор. Там обаче, незнайно защо, не ги посрещнаха представителите на местната общинска власт?! Едва ли това скандално поведение на общинските управници в Бор е лишено от някакво политическо послание. Двамата премиери седнаха да разговарят с представителите на румънското малцинство, но не и с представителите на „влашкото“ малцинство?! След срещата, в пространните отразявания и коментари от пресконференцията излезе, че Виктор Понта е заявил точно това което най-много се иска на сегашната сръбска политика: Румъния да не обуславя сръбското еврочленство с положението на румънското малцинство! Но внимателните наблюдатели не пропуснаха и другите нотки в изказването на румънския премиер в което той каза, че „сръбското малцинство в Румъния има свой представител в Парламента“ и изрази уверението си, че „Правителството на Сърбия ще уважава правата на малцинствата и че и след 50 и 100 години в Източна Сърбия ще се говори на румънски език, както и в румънския Банат се говори на сръбски. Също така, румънският премиер каза, че той за румънското малцинство не иска нищо повече от това което Румъния е дала на сръбското малцинство в Румъния и че някои неща в образованието на румънското малцинство „могат да бъдат решени и по друг начин“.

Разликата е, че за разлика от Румъния, в България няма сръбско малцинство и в днешни дни, според европейското право, не може да се приложи принципа на реципрочитата – положението на българите в Сърбия да зависи от положението на сърбите в България. Сега вече положението на малцинствата не зависи от двустранни пазарлъци, а трябва да се решава навсякъде принципно – според общоприетите европейски принципи и норми.

Колкото и да ги подлагаме на съмнение.

И още нещо. Следвайки румънският пример, българският и сръбският премиер биха могли проблемите на българското малцинство да ги поразискват и на място, например в Босилеград. Само че вместо на Борското езеро, да отидат пред полуразрушената черква в Извор, или, да речем, в с. Караманица – след като черните мерцедеси ги издрасат по изрованите от летните дъждове селски пътища. Би било добре да пообиколят и големите строителни похвати на кмета Захариев през последното десетилетие – „приватизираните“ предприятия, „асфалтираните“ пътища, водопроводите, тротоарите, спортната зала, новият мост, водопроводите и пр. Биха могли да влезнат и в училището, да видят как се преподава на майчин български език без учебници. Това безспорно ще допринесе за много по-задълбочено разбиране на проблемите и от двете страни. След това да седнат да поразговарят с представителите на българското малцинство като задължително сложат на масата и Платформата за защита на правата на българското национално малцинство в Р Сърбия.

Иван Николов

Предраг Симич: Ще има проблеми на всяка стъпка към ЕС

Влизането на Сърбия в ЕС е последен шанс за всички които имат нерешени въпроси с нас да ги повдигнат защото имат силата на вето. Могат да се поставят и някои исторически нерешени въпроси и Сърбия ще може да се побие на главата си и да ги реши – каза в интервюто си за „Блиц“ професор Предраг Симич, бивш посланик на Сърбия в Париж.

Коя страна може да ни блокира заради двустранни проблеми?

Въпросът е дали нашите съседи членки на ЕС, ще ни условяват, дали Хърватите ще повдигнат въпроса за Шаренградската ада и границата на Дунава. Унгария може да повдигне въпроса за малцинствата, както Румъния навремето напълно неочаквано повдигна въпроса за влашкото малцинство и се опита да ни блокира пред решението за даване на статус на кандидат на Сърбия. Очаквам че България ще повдигне въпроса за защита на своите малцинства в Димитровград и Босилеград.

Какво ще бъде най-трудното препятствие?

Сърбия ще трябва да изпълни до край това което пише в Брюкселското споразумение, но и това което не пише а е посочено в британско-английското „non-refer“ и всичко което влезне в Глава 35, за която още не се знае как ще бъде формулирано, но е ясно че ще бъде съгласно „споразумението за всеобхватно нормализиране“ с Косово. Това споразумение може да бъде замяна за формално признаване на Косово.

Кои реформи ще бъдат най-трудни?

Няма да има проблем за гласуване на европейските закони, а за усвояването им и мисля, че проблеми ще има на всяка стъпка. В главите 23 и 24, в правосъдието и вътрешните работи, защото страна, която в съдилищата има три милиона нерешени предмети трябва да направи много повече отколкото в този момент можем да си представим за да доведе правосъдието в някакво нормално състояние. Ако изключим Косово, не вярвам че пътя на Сърбия много ще се различава от пътя на Черна Гора където виждаме, че настават застои, и че главите бяха отваряни и затваряни.

Може ли да ни блокира отказа да влезем в НАТО?

Този път вече го разчистиха Финландия, Швеция и Австрия, а другата добра новина е, че Щатите на Обама вдигнаха ръце от НАТО и Европа и лесно може да се случи ЕС да глътне НАТО. На последният Европейски съвет за пръв път седеше и генералния секретар на военният алианс Расмунсен. Членството в НАТО вече не е важно.

2014 © - blic.rs

Един детски конкурс - повод за срам

За разлика от миналата година, тазгодишното отбелязване на Деня на българската култура и на славянската писменост в с. Извор, пред църквата „Св. Троица“, се проведе в по-приличен вид поради една обикновена житейска случайност, че сметът Владимир Захариев и неговите съпартийци бяха залисани с една сватба и поради това изостанаха обичайните чалгаджийски изпълнения с тонколониите, хорото и лютивия дим от скарата.

Изостанаха и радикалско-поповските проповеди в църквата, защото, поучени от миналогодишният опит, мнозина не пожелаха церемонията по отбелязването на празника да се проведе в църквата и така поповете и ченгетата от Църковното настоятелство останаха с пръст в устата.

Странно е, че при толкова малцинствени права „по всички международни стандарти, че и повече от тях“,

Денят на българската култура и на славянската писменост все още не се отбелязва както е редно в Босилеград и както това вече няколко години се прави в Цариброд. За разлика, да речем, от църковният и училищен сръбски празник Свети Сава, който задължително се отбелязва с всичките салтанати и разбира се, изобилни църковно-просветни кворсофри и патриотични музикални изпълнения на държавна сметка.

Няма никакво съмнение, че ние още дълго няма да можем да проведем празника с шествие на ученици и учители, рецитиране, музикални изпълнения, поздравителни слова и цветя с онзи патос и в онази тържествена атмосфера в която се отдава(ше) почит на българските първоучители и равноапостоли в повечето български градове.

КИЦ „Босилеград“, Сдружение „Западни покрайнини“ и Столична община вече няколко години отбелязват 24 май и то именно в с. Извор, откъдето през далечната 1832 година започва просветителското дело в Краището. Основната идея на това отбелязване е да се попълни празнотата в националното съзнание на учениците, да се отдаде признание и поощрение на ученици, студенти и културни дейци които през годината са дали някакъв принос за развитието на българската просвета и култура в Босилеградско. Така се възпитава чувството за красота и се насърчават учениците за критично мислене и изразяване. За декор и придаване на тържествена атмосфера в прекрасната акустика на църквата „Св. Троица“ известни Софийски църковни хорове изпълняваха църковни и български възрожденски песни. Няма никакво съмнение, че точно това бодеше ушите и очите на великосръбските патриоти в Църковното настоятелство. Точно те миналата година направиха опит да пробият сценария и да превърнат най-светлия български празник в шумен селски събор с характерните изпълнения в които момичета и момчета в български носии играят и пеят сръбски танци и песни под строгия поглед на агентите на ДС в попски одежди и пенсионирани ченгета със завършени тримесечни партийни школи в Лесковец или Кумровец през седемдесетте години на миналия век.

Тази година КИЦ „Босилеград“ в сътрудничество с директора на ОУ „Г. Димитров“ г-н Методи Чипев, директора на Гимназията г-н Антов Тончев и преподавателите по изобразително изкуство и Български език, разписаха обичайния конкурс за детска рисунка и разказ (есе) на български език по повод 24 май. Чест им прави, че се отнесоха с разбиране към него.

В КИЦ-а постъпиха 43 рисунки и 19 разкази (есета) на български език. Общото впечатление бе, че Босилеград продължава да ражда таланти които, чест на изключенията, остават нереализирани поради простата причина, че няма кой да работи с тях и да им даде възможност за свободна изява. В детските рисунки и картините се натъкнахме на истински

шедьоври които с изрза и таланта на техните автори биха представили Босилеград в най-добра позиция където и да се появят. Лошото е, че никой не мисли да ги изнесе навън и с изключение на изложбите за най-добра детска рисунка които организира Държавната агенция за българите в чужбина, босилеградските деца едва ли са се представили някъде другаде.

Същото е и с детските разкази (или есета за по-големите). Ако пренебрегнем относително слабите познания по българска граматика, което вероятно се дължи на това, че образователната система ни е такава каквато е, прави впечатление, че колкото и да упрекваме децата, те никак не са неграмотни или незаинтересовани за живота и обшествово около себе си.

Освен обичайните детски наивни мечти които винаги пленяват с искре-

ността и красотата си, песничките и разказите за мама, за първата любов, за училището и детските лудории, дежурните теми за братята Св.Св. Кирил и Методий където в зазубрените лекции няма широко поле за изява на детската душа, в по-свободно избраните теми прави впечатление, че днешните деца странно се замислят по важните житейски въпроси от които даже техните родители не се вълнуват: страхът, свободата и правото на избор.

Никак не можем да упрекнем в безпътица и безразличие децата които са в състояние да напишат: „Страхът е невероятна сила в общочовешки и личен план... точно от това чувство много народи са търпели тиранията на диктатори и поробители... Но колкото и да е голяма сила, страхът се сблъсква с една друга сила – копнежът за свобода... Страхливи, свръх предпазливи родители, отглеждат страхливи деца. Там важи друга поговорка: „Преклонена глава сабя не я сече“. Учат ни да прекланяме главичите си. Докога? И защо?“

Друга ученичка пише: „Условията, които сме принудени да спазваме, ни забраняват да използваме целия си потенциал и дори в обкръжението на близките, ние сме принудени да носим „маски“. И по-нататък „...можеш да бъдеш окован в най-тежките вериги, но да се чувстваш свободен. За да постигнеш това, първо трябва да освободиш духът си“.

Беше приятна изненада да разберем, че както в изобразителното изкуство, така и в литературата има деца които далеч са надраснали възрастта си и се замислят по теми които не вълнуват повечето родители. И не само че не се вълнуват, но даже искат да запазят, да скрият децата си от тях и да ги изпратят някъде далече, в някакъв друг, свободен и благоденстващ свят без да се запитат може ли примирено и с „преклонена глава“ да се живее в този свят в който човешката свобода е условие за да се реализираш.

Дано в знак на протест, децата да преодолеят безразличието и примиренството на родителите които не само че не успяха да създадат по-нормални условия за живот на децата си, но даже и ги бутат по-скоро да напуснат бойното поле на което те просто клекнаха и „преклониха глава“, както правилно забелязват техните деца.

Иван Николов

Сандра Стоименова уч. IV клас,
Гимназия Босилеград.

Български войнишки паметници в Босилеградско

С малки изключения, запазени български военни паметници и гробища в Босилеградско почти няма. Тяхното разрушаване и изкореняване е част от престъпната великосръбска асимилационна политика която има за цел да лиши българите в Босилеградско освен от език, култура и препитание и от историческа памет - за да се забрави веднъж и завинаги, че това е отнета част от българска държавна територия. Не че няма български жертви на които са били повдигнати или е трябвало да се повдигнат такива паметници. Има, и те никак не са малко.

Те обаче са разрушени или пък не са и повдигнати все заради братството и единството, добросъседството, социализма, интернационализма, югославянството и пр. идеологически утопии в името на които историята е трябвало да се прекрой и забрави.

На нас остана трудната задача да възстановим или да повдигнем отново паметниците не само на българските офицери и войници, но и на гражданите жертви които с живота и кръвта си са отстоявали свободата на България от сръбските нашествия. Но повдигането на тия паметници означава нов прочит и пренаписване на официалната югославска (сръбска) история, според която, спомняте ли си, сръбската армия никога не е водила война за чужди територии и не е избивала цивилно население?! Премахването на тия исторически фалшификации е част от пътя който Сърбия трябва да извърви не само заради членството си в Европейския съюз а и заради собственото си оздравяване и цивилизоване.

Нека да припомним.

Един от разстреляните в Босилеград български офицери полк. Иларион Танев

През лятото на 1913 година Босилеградско е поприще на ожесточени бойни действия. На 28 юни 1913г. сутринта сръбската армия в центъра на Босилеград пленява петима български офицери от Четвърта пехотна дивизия на 6-и конен полк с командир полк. Иларион Танев, поручик Станислав Стефанов, поручик Асен Минков (който иначе е брат на писателят Светослав Минков), санитарен подпоручик ветеринарен доктор Стефан Контев и щаб-тръбачът вахмистър Христо Владов. След като полк. Иларион Танев с пистолет на главата отказва да издаде заповед на полка да се предаде на сърбите, капитан Арсениевич издава заповед и петимата български офицери, противно на всички военни конвенции, по престъпен начин са разстреляни в местността „Воденици“ до Босилеград и погребани. На 2 юли българска военна комисия ги есхумира, прави протокол и ги препогребва в Босилеградското гробище. Този протокол е публикуван в Карнегиевата анкета. Техните гробове са просъществували до към 80-те години на миналия век след което надгробните паметници са унищожени а в техните гробове са погребани други хора.

По непълни данни броят на всички загинали български войници и офицери от 28 юни до 18 юли 1913г. на територията на Босилеградско - от Долно Тлъмино до Власина е 445! Все още не е ясно къде са техните гробове - дали са пренесени в някоя костница в България или просто са забравени!

Българският културно-информационен център в Босилеград вече цяла година полага усилия да повдигне на запазеното място в Босилеградското гробище, паметник на който да възкреси имената и паметта за петимата български офицери и да извади от архивите историческата истина за бойните действия и българските военни жертви на територията

на Босилеградско през лятото на 1913 година. Обструкцията от страна на общинската власт и съпротивата която дава Общинската организация на Съюза на бойците на Народноосвободителната война и Сръбската православна църква, доведе до разследване от страна на полицията на всички които се ангажираха с това начинание.

Един от запазените български паметници е този на поручик Генчо Неделчев загинал на 11 юли 1913 в местността Панчов гроб и повдигнат от съпругата му в двора на черквата „Св. Никола в с. Божица. Благодарение на усилията на КИЦ „Босилеград“ и специално на Димитър Димитров от Босилеград той бе възстановен по повод 100 години от Балканската война.

Другият, не по-малко трагичен проблем са паметниците на гражданите жертви от второто сръбско нашествие на 15 май 1917г. когато Босилеград и околните села са опожарени и са избити 32 души цивилно население включително и две деца от страна на разбойническата чета на Коста Милованович Печанац.

Пак с усилията на българските организации и особено на Димитър Димитров Треперски досега са открити и възстановени три надгробни паметника на жертвите. Имаше идея в Босилеград да се постави паметна плоча с имената на жертвите. Съпротивата бе прекалено силна. За сметка на това, почитателите на Коста Милованович Печанац в началото на годината задвижиха инициатива да му повдигнат паметник в родната Куршумлия. Досега никой не е реагирал на тази провокация която явно носи сериозни антибългарски послания срещу българите в Сърбия.

От друга страна, Съюза на пенсионерите и Съюза на бойците от Народноосвободителната война повдигнаха редица паметници в Босилеградско с ясни антибългарски послания. На тях редовно се полагат венци и цветя, четат се доклади в които се „евочират спомени от войната“ и организират събори по повод вече позабравените „забележителни дати“ и празници от бившата югофедерация. Последната паметна партизанска чешма бе построена с общински пари в центъра на Босилеград, на само три крачки от паметника на Левски, на която всяка година на 8 септември, „бойците“ и община Босилеград полагат венци и цветя по повод „Деня на освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация“.

Иван Николов

Убитите от сърбите на 28.06.1913 г. български офицери край Босилеград

Взривената памет на царибродските българи

Зденка Тодорова

Колко са на брой българските военни паметници и гробища в Западните покрайнини, трудно е да се каже. В продължение на последните сто години, много паметници изчезнаха, част от които от старост, други от неподдржане и безхаберие, трети заради целенасоченото им унищожаване по време на различните режими в Сърбия. Единственият възстановен с общински средства български военен паметник в Цариброд, макар и без костите на загиналите войници от времето на Сръбско-българската война е Паметната костница на Нешков връх. Най-големият и най-изящният български военен паметник не само в Цариброд, но в Западните покрайнини като цяло е Паметникът на българския воин, построен през 1942г. в преддверието на Царибродските гробища и взривен през 1946г. от новите „освободители“ на града. С унищожаването му е била заличена и част от мемориалната чешма, както и парцелите в които са били погребаните български войници, редници и офицери, загинали по време на Втората световна война във вътрешността на Сърбия.

КОСТНИЦАТА

край Цариброд, наричана още “Паметникът”, е построена на Нешков връх, мястото където на 11 ноември 1885г. се е разиграла последната решителна битка по време на Сръбско-българската война. Съвсем основателно е, че царибродчани към своя Паметник изпитват голяма почит и уважение. Известно е, че като доброволци от Царибродско в тази война са взели участие всички пълнолетни граждани, включително и деца, които носели по окопите на Нешково храна на своите родители, но и на другите български войници. След края на войната, местните българи, включително с кмета на града, започват инициатива за построяването Паметник на Нешков връх, като знак на признателност към загиналите за свободата на България, знайни и незнайни български воители. След малко загиши по събиране на средствата, Паметната костница е осветена през 1911г., за което местните българи, според архивните документи, изказали особена признателност на Общинския съвет на Цариброд, на популярния участник в сражението на Нешков връх, полковник Пачев и на Доброволческата организация “Сливница”. Костницата представлява една триметрова бяла пирамида, построена от дялан камък и измазана с хоросан, в дъното на която са били поставени костите на загиналите във войната български войници, но и на онези сръбски войници, чиито тела властите на сръбското Кралство отказали да приберат и погребат по родните им места. Причината е ясна: катастрофалната загуба на войната от армията на крал Милан, който така или иначе не можа да си изпие бялото кафе в София. След време, когато Цариброд по силата на Ньойския договор е даден на Сърбо Хърватско Словенското Кралство, една от стените на пирамидата започнала да подава, вследствие на което се направила дупка през която костите на загиналите войници постепенно започнали да изчезват. Вследствие на занемареността на паметника, хората виждали как кучета разнасяли костита от пирамидата по баирите на Нешков връх.

През 2005 г., по повод 120-годишнината от Сръбско-българската война, Общинският съвет на Цариброд взима решение, Костницата да бъде възстановена, както и да бъде прокаран път до нея. Поводът е срещата на двамата президенти Георги Първанов и Борис Тадич в Цариброд. В резултат на тази среща, за пореден път беше лансирано идеологическото послание „българското национално малцинство да се превърне в мост на сътрудничество” и за пореден път беше лансирана фразата, че двете държави ще водят за в бъл-

деще политика на добросъседство „в името на новите европейски ценности”. Чуха се и такива небивалици, че Сръбско-българската война била „братоубийствена”, не агресия на Сърбия спрямо България и каквото било било, за в бъдеще трябвало да се гледа през очилата на евроинтеграцията. Оказа се, че след срещата на Първанов и Тадич, Костницата, възстановена на бърза ръка, пак започна да придобива занемарен вид, включително с падането на мазилката от външните стени на пирамидата. Със започване построяването на магистралата по Коридор 8, която минава под Нешков връх, достъпът до Паметника беше затворен. Отскоро пътя пак е свободен за минаване, но след взривовете по време на построяването на тази отсечка, вече нищо не е същото – нито природата, нито пътя до Нешково, нито зарасналата в тръни и трева Паметна костница.

КАКВА Е ОБАЧЕ СЪДБАТА

на Паметника на българския воин на Царибродските гробища? Тя е може би най-трагична и се различава с предназначението си и последвалото го наказание от всички останали военно-исторически паметници в Западните покрайнини. През 1946г. Паметникът на българския воин е поруган по най-вандалски и примитивен начин – с взрив. Мемориалният парк и военните гробища също са били заличени. За да няма нищо българско в този град.

Затова, нека да направим историческо обобщение на предисторията свързана с построяването на този паметник, с основание наричан от българските власти тогава Паметника на българския воин. Мястото му неслучайно е избрано на Царибродските гробища – от тях като на длан се вижда целия град, даже и околностите му. Стари царибродчани разказват, как след 1919 г., когато за българите в Западните покрайнини настъпил ужасен терор от страна на сръбските власти, хората говорили за починалите, че от Царибродските гробища ще могат свободно да гледат към България заради която умирали с отворени очи. На Царибродските гробища е събрана историята на българите в Цариброд. На гробищата е записано всичко – имена, фамилии, години на раждане и на смърт, история, обичаи, култура, нрави и събития. Странно, но е факт, царибродчани никога своите гробища не са възприемали за място, където се тъгува и плаче а за парк, в който хората са обичали да се разхождат, почитайки паметта на своите близки и роднини. Днес Царибродските гробища не са това, което в миналото бяха. Макар че са хубаво подредени и стилно озеленени, няма как да не ни прави впечатление, че са силно разделени. И докато в старата част на гробищата се е запазила българската именна система на покойниците, включително съг старите надгробни паметници от гинската каменоделска школа, то в новата част всичко е в духа на новото време - лъскав гранит с изписани по сръбски имената на покойниците и на техните близки.

Военния паметник на Царибродските гробища е построен през средата на 1942 г., когато българското правителство и българското военно командване взимат решение за построяването на военни гробища в Цариброд с мемориален парк и военен паметник, увековечаващ паметта на загиналите български войници и офицери. На върха на петметровия паметник, изработен от бял мрамор в България е бил поставен Ордена за храброст със стиха на Иван Вазов “За България те живяха, биха се и умряха”. Много важно е да отбележим, че в основите на този величествен паметник е било поставено ковчеже с кости на български войници, участвали в Сръбско-българската, Балканската, Първата и Втората световни войни. С това е символизирана идеята за националното обединение на България. След взривяването на паметника, не се разбра каква е била съдбата на това ковчеже. Възможно е да е било извадено и унищожено след разчистването на отломките на паметника, а може би и по-нататък да си стои

под земята!? Съществува предположение, че е запазено и закопано някъде навътре в гробищата. Край Паметника е построена и Мемориална чешма, върху която с месингови букви е изписано посланието „Вечна слава на героите“ с уникалния барелеф на хан Аспарух на кон. Как е изглеждал този барелеф на великия ни хан, знаем само от старите архивни снимки на царибродчани, които ми бяха предоставяни по време на написването на книгата „Взривената памет“ издадена през 2004 г. със спомоществателството на Министерството на отбраната на Република България и на Съюза на възпитаниците на военните на Негово Величество Училища, ШЗО и Родолюбивото войнство и гражданство.

Изящността на целия военен парков комплекс проличава и от 70 бетонни стъпала които водели до него, уникалните дървесни видове донесени за целта от Рилски манастир и добре подредените алеи на четирите парцела, в които били погребани телата на стотиците български войници и офицери, загинали по време на Втората световна война във вътрешността на Сърбия. В един парцел извън гробищата, същото са били погребани български войници, като е било предвидено той да бъде свързан с останалите парцели с голяма арка. Така или иначе, до това не се е стигнало. По-късно, през 70-те години на м.в., този парцел е бил залесен с борова гора където по време на залесяването, учениците намирали копчета от военни униформи, шинели, ботуши, шлемове и други предмети. Тук трябва да отбележа, че в построяването на паметника като доброволци са участвали много местни българи и най-вече ученици от Царибродската гимназия “Принц Кирил”. За осветяването на паметник и българските войнишки гробища през 1942 г., говорят снимките на полк.Илия Галчев от София, предоставени на авторката на тази статия след написването на книгата й „Взривената памет“.

От изготвения поименен списък на военния жп комендант на Цариброд, поручик Соваджиев научаваме, че убитите чинове от поделение 9296 – В.П. “Звезда”, погребани на 4 юли 1944 г. във Военното гробище край Цариброд са 85 на брой и повечето от тях са били родом от Югоизточна България. От списъка на загиналите български редници и офицери, погребани в парцел I, разбираме, че те са общо 49 и са от различни краища на България: Айтоско, Кулско, Софийско, Радомирско, Кюстендилско, както и от град Щип. В парцел II са погребани общо 37 души, в парцел III- 50 войници и в парцел IV -18 войници. В парцел IV под номер 15 е погребан редник Зиновий Йосифов Димитров от с. Киселица, Босилеградско. Не е отбелязано в коя част е служил. Пише, че е загинал на 28.10. 1943 г., убит при с. Руйковац. Данните са публикувани в Сборник „Българите от Западните покрайнини 1878-1975”, С.2005. Извън тези списъци съществуват и други, които потвърждават, че броя на погребаните войници е много по-голям.

ПРЕЗ 1946 г.

новите власти на Сърбия в името на новата политика на братство и добросъседство, първото което решили да направят е да взривят Паметника на българския воин на Царибродските гробища. Изкъртили буквите от Мемориалната чешма, както и барелефа на хан Аспарух. Близките и родителите на голяма част от погребаните на гробищата войници дошли да приберат телата им в което им помагали царибродчани и ученици от Царибродската гимназия. От участниците в тези събития съм слушала, че имало опасност заедно с паметника да бъдат взривени и четирите парцела вкупом с телата на погребаните български войници и офицери. За взривяването на паметника научаваме нещо повече от книгата на Сърбислав Златкович, Цветан Васов и Г.Виданович, „Димитровград 1877-1945”, /Б.1989./ В тази

изяло антибългарска книга, авторите като изявени антифашисти и активисти на Съюза на борците, казват: ”След освобождението на този край и покрай несъгласието на някои членове на Околийския комитет на КПЮ, членове на Околийския комитет на Съюза на комунистическата младеж на Югославия взривиха паметника, премахвайки по този начин един фашистки символ”/с.223-224/. От очевидци знам, че разрушаването на паметника продължило няколко дни. Градът и хората били потънали в страх и траур. „Това бяха най-черните дни за нашия град. Предчувствахме, че тепърва за нас предстоят черни и още по-страшни дни” споделяше пред мен един вече покоен царибродски лекар, участвал като ученик в построяването на паметника.

Днес на мястото на някогашния Паметник се издига петметров железен стълб с кръст на върха, поставен преди петнайсет години от добросъвестни българи, както и мраморен кръст на мястото на някогашните войнишки гробища.

Най-голямата заслуга за това е на вече покойния бивш директор на общинската фирма „Комуналац”, Емил Соколов, който като потомък на първия царибродски кмет след Освобождението Нака Соколов, милееш за родния си град и искаше да запази от заличаване българския дух на Цариброд и особено на Царибродските гробища. Говорила съм с него много пъти по този въпрос и той ми е каз-

вал, че с много мъки и усилия е успял да запази преддверието на гробищата като озеленено плато, с надежда, че един ден ще бъде възстановен в някаква форма старият паметник. Нещо, в което аз много се съмнявам, че ще стане. Новите процеси в българо-сръбските отношения ни най-малко не ни дават основание да вярваме, че подобно нещо ще се случи. От една страна българските власти си мълчат по въпроса, сръбските определят времето и паметника за фашистки. Даже имаше изказване на един сръбски дипломат в София, че не знаел за съществуването на военен паметник в Цариброд още по-малко за войнишки гробища!? Тук трябва да отбележа и следното, че единствено ДСБЮ и Хелзинкския комитет на българите в Сърбия водеха кампания за възстановяване Паметника на българския воин на Царибродските гробища, както и за възстановяване на Мемориалната чешма с барелефа на хан Аспарух. Навсякъде срещаме мълчание по въпроса. Защо!?! Поне на мен не ми е трудно да предположа. Управляващите в България нямат национална политика по отношение на българите зад граница и особено към Западните крайнини, на взривения паметник в Цариброд гледат като на отживелица от времето на Втората световна война, което дразнело сърбите. Българските власти даже си замълчаха и когато преди пет години върху парцел IV на някогашните войнишки гробища беше поставена антена на сръбски мобилен оператор. Подобно чудо никъде по света не може да се види. Антена върху войнишки гробища!?! Макар че съм се обръщала с писма по въпроса към българските институции, опирах на камък. Тогава подехме инициатива в Цариброд с подписка да се махне антената от гробищата. Общинските власти, обслужващи Белград си мълчеха, българските власти, също. Хората, колкото и да са на моменти обезверени, този път се разбунтуваха. С подкрепата на ТВ СКАТ аз и Венеци Тоцев направихме специален тематичен филм „Взривената памет”, след който антената беше свалена. Никой обаче не пое щетите направени върху площта, стъпалата и унищожените дървета. С други думи казано, малко им беше на сръбските власти че взривиха паметника през 1946г., че решиха и след 60 години да откъсват на костите на на непренесените обратно в родината си, български войници. Позор от който българските политици трябва да се срамуват!

Една забранена и забравена книга

Препоръка за преиздаването на епическата поема на Емануил Попдимитров „Златни ниви и бойни полета”

По повод 100 години от Балканската война

Идеята да бъде преиздадена епическата поема на големия поет-символист и литературовед Емануил Попдимитров „Златни ниви и бойни полета”, посветена на Балканската война, е пределно актуална. Протичащото в момента голямо национално чествуване на стогодишнината от героическите прояви на българите от 1912-1913 г. засили обществения интерес към сюжетите на тази освободителна война, както и към литературните творби от миналото, възплътели ги в художествени образи. Позорното за комунистическия режим обстоятелство, че тази значителна творба на Емануил Попдимитров е била дълго време забранявана, изземена от публичните библиотеки и премълчавана в литературоведските изследвания, засилва необходимостта от преиздаването.

Макар и да представя общонародни събития, поемата има и интимна родово-биографическа основа: в нея са представени и личности от семейството на поета, използвани са и лични наблюдения. Добре известно е, че Емануил Попдимитров е един от големите дейци за защита на националната българска идентичност на сънародниците ни от Западните покрайнини, останали изолирани от общото битие на Царство България и тази негова съдбовна свързаност с хората от този край също дава специфична окраска на текста.

Тук е мястото да напомня, че ние не разполагаме през последните 60 години с истинско критическо пълно събрание на съчиненията на Емануил Попдимитров, което чувствително затруднява окончателното му утвърждаване като един от големите класици на българската литература от първата половина на ХХ век. Едно ново издание на поемата „Златни ниви и бойни полета” ще бъде и малка крачка в тази насока, след като вече бе организирана конференция за личността и творчеството му през 2005 г. и бяха осъществени няколко нови издания на различни негови произведения, беше създаден и филм за него.

Имам и съвсем лично родово основание да сърадвам да осъществяването на намерението „Златни ниви и бойни полета” да има ново добро издание: прадядо ми ген. Иван Фичев е един от основните военни дейци от Балканската война, той е началник-щаб на армията. Убеден съм, че тази война трябва да бъде добре известна с ходовете, битките и личностите на всеки съвременен българин. И най-важните мемоарни свидетелства и художествени творби с тази тематика трябва непрекъснато да са налични в българските книжарници.

Ето защо, с пълна убеденост, препоръчвам на уважаемите колеги от комисията по конкурса „Помощ за книгата” да вземат позитивно решение за подпомагане на издаването на поемата „Златни ниви и бойни полета”.

проф. Михаил Неделчев,

Светла Емануилова Попдимитрова,
Евгения Рангелова – Пеева

Честването на 100 годишнината от Балканската война е към своя край. При голямата вечерна заря в Благоевград в предаването на БНТ бяха прочетени имената на участниците във войната и героите, загинали в нея. Бяха заслужено споменати и имената на българските творци и литератори, отразили с перо, четка и длето подвига на българския войник в Балканската война: Иван Вазов, Йордан Йовков, Антон Страшимиров, Димитър Полянов, Димчо Дебелянов, Андрей Николов, скулптор, художниците Вл. Дим-Майстора, Никола Кожухаров, Петър Морозов и др.

За наше огорчение не беше споменато името на Емануил Попдимитров и неговата поема „Златни ниви и бойни полета” – един достоверен хронологичен разказ в стихове за Балканската война. Тя се състои от осем песни – пролог и епиграм, общо 238 стр. Проследяват се историческите събития с действителните имена на български пълководци, на дивизиите, взели участие в сраженията, градовете и селата и имената на турските военачалници.

Войната започва на 5.10.1912 г. с освобождаването на Горна Джумая и Банско, останали под властта на Османската империя след Берлинският договор. В следващите дни подпомогнати от доброволци, българските военни части освобождават земи и селища в Пиринския край и се насочват към Солун. Започват и действия на българската армия в Източна Тракия по посока на главния удар към Цариград.

Всички тези събития са описани с художествено майсторство в Третата песен в главата „Война”.

Ем. Попдимитров, който по това време е учител в гимназията в Хасково, е мобилизиран от началото на учебната година на 1912 г. до февруари 1913 г. когато учебните занятия се възстановяват. Като участник във войната той опознава добре живота на войника по дългия боен път на неговата Рилска част (служил като редник пехотинец в 13-ти пехотен полк). В същата Рилска дивизия служи и неговият приятел Вл. Д. Майстора, нарисувал над 200 прекрасни картини – графични и живописни, скици на войници и на българските военачалници от Балканската война, участници в боевете при Булаир, рисунка на любимия му кон, който го е придружавал в похода.

Не знаех, че книгата е била забранена, а впоследствие забравена. Заслуга за разгадаването на този „пъзел” има Евгения Рангелова – Пеева (дъщеря на художника Стоян Рангелов). Тя, в опита си да заеме книгата „Златни ниви и бойни полета” от библиотеките установява, че книгата е забранена и иззета от всички библиотеки, включително и от Народната библиотека „Св. св. Кирил и Методи”, Столичната библиотека, Университетската библиотека и книгохранилищата. Унищожен е и петият брой от събраните съчинения на Емануил Попдимитров, в който е поместена поемата.

Книгата е влязла в списъка „Вредни книги”. (Вредни

книги са всички книги, които възхваляват буржоазния морал, частната собственост и споменават Господ) – цитат от постановлението.

В указ от 1952 г. по решение на ЦК на БКП се учредява Глав.лит. – цензурен апарат по времето на Вълко Червенков. За началник отдел се назначава Елена Гаврилова, близка сътрудничка на В.Червенков. Следват укази със същото предназначение през 1953 г., 1955 г., 1956 г., 1962 г. Списъкът на забранени книги обхваща общо 200 стр.

Този цензурен апарат е създаден по подобие на Главлит. на русия и по директива на „голямия“ брат се създава и Главлит. и в България.

В постановление от 1956 г., точка седма, поемата „Златни ниви и бойни полета“ от Емануил Попдимитров е обявена за забранена книга. В този списък влизат 17 книги на Змей Горянин, всичките книги на Фани Попова Мутафова. (Виж статията на Р. Пейчева за т.н. „Вредна литература“). Погрома на българската книжнина).

Сега разбирам защо на конференцията през 2005г., посветена на литературното творчество на Емануил Попдимитров по случай 120 г. от рождението му в СУ „Св. Климент Охридски“ под ръководството на проф.Валери Стефанов не беше включена поемата „Златни ниви и бойни полета“. Литераторите не я познаваха. Тя не беше включена и в литературния сборник „Критически прочит на литературното творчество на Емануил Попдимитров“ (2007). Ако знаех това, щях да предложа вместо да се разглежда романа „Пред буря“, да се обсъди поемата.

Поемата „Златни ниви и бойни полета“ е писана в продължение на 4 г. и излиза през 1929 г. Брат ми, Здравко Попдимитров, си спомня как в кабинета на баща ни Емануил Попдимитров е виждал карта на Балканския полуостров, на която баща ни отбелязвал със знаменца хода на военните събития. Поемата излиза сравнително късно след края на войната. Време, през което поетът Емануил Попдимитров се е отдалечил от събитията премирисил ги е, от младия войник до зрял творец. Събирал е и разкази на участници във войната, проучвал е българските и турските военни архиви. Това е и периодът след участието му в Първата световна война (1918) - когато е бил преводач в Главната квартира на щаба на Българската армия в град Кюстендил. Все тогава влиза в сила и Ньоският договор. Договорът, който откъсва български земи от майка България – включително и Западните покрайнини, родното място на Емануил Попдимитров – село Груйнци.

Поемата излиза в тираж от 3000 екземпляра, 100 от които на луксозна хартия със златна корица за Военното министерство. Златната рисунка на корицата представлява полегнали житни класове и забодена в земята сабя, с натъкнат върху нея венец като надгробен кръст. Изящната рисунка на Б.Лулчев е изразителна и лаконична като лого – Златни ниви! ала уви! – Бойни полета.

Книгата претърпява няколко преиздания: през 1943, докато Емануил Попдимитров е още жив и по-късно, през същата година под редакцията на Здравко Попдимитров в издателство „Стопанско развитие“. През януари, 1944 г., издателството на улица „Веслец“ N5 е поразено от бомба и брат ми едва успява да спаси няколко екземпляра.

През 1985 г. във Военното издателство излиза съкратено издание под редакцията на Стефан Коларов. (Без седма песен за Македония!!)

Поемата започва с описание на мирния живот на село. В песните „На нивата“ „На село“ се описва идиличния живот на едно семейство и живописни природни картини. Песента „На нивата“ започва със засяването на зърното, поклъването, изкласяването до изпичането на хляба точно така, както се орало с плуг и се е сеело и вършеело с кон на

гумното. Точно така, както всичко това е ставало в началото на 20-ти век – 1910 г.

В построяването на черквата е участвал и поп Лазар, дядото на Емануил Попдимитров, лежал в затвора в Куршумли Хан като наказание, че е построил черквата с размери, по-големи от разрешеното. До черквата се намира килийното училище, чийто камбанен звън приканял към молитва. В килийното училище е учил поп Димитър, бащата на Емануил Попдимитров. След построяването на прогимназията в село Извор, в нея завършва основното си образование и Ем.Попдимитров.

Идиличната мирна картина на селото се прекъсва от тръбния зов мобилизация: започва войната с полумесеца – зла, но и желана.

Темата има отчасти автобиографичен характер. В нея се описва и проследява съдбата на поп Сребро и неговата челяд – синовете му, извикани под знамената. Прототип на поп Сребро е поп Димитър, баща на Емануил Попдимитров, издънка на три поколения свещеници, с пет живи сина и две дъщери. Ученият син Андрей е самият поет, учителят Боян е брат му Лазар, а Петър – най-голямият син Ангел.

Първите дни от войната започват с победния ход и освобождението на Горна Джумая и Банско намиращи се в турската държава по силата на Берлинския договор. Победите изпълват с радост и вълнение героите от романа сменящи се с горест и печал за загиналите и ранени войници и бойни другари.

(Когато е бил във Солун Емануил Попдимитров е нарисувал с цветни бои кръглата кула на Солун. Рисунката не е датирана, но вероятно е от тогава.)

Поемата завършва с завръщането на войниците по домовете и на синовете на Поп Сребро. Описва се умилителната картина на събирането на семейството. Поп Сребро е отново на нивата, за да сее и събира отломките от шрапнелите, от които да си направи плуг, та и „те да послужат на живота“.

Поемата има своите литературни достойства написана е като песен и е възхвала на българския боен дух.

„Златни ниви и бойни полета“ е реалистична творба с ярко патриотично звучене. Въпреки религиозни и философски мотиви и не точни оценки за събитията, тя е съхранила редица трайни художествени черти и остава сред най-хубавите книги в които е отразена най-хубавата саможертва на героите.

Поемата има своите литературни достойства написана е със старинен език като песен. Езиковедецът професор С. Младенов възхвалява старинния език на поемата, който и придава Омировски стил.

Руският десидент Константин Балмонт харесва първата глава на поемата „На нивата“ и я превежда на руски език.

Големият литературен критик Вл.Василев и изследовател на литературното творчество на Емануил Попдимитров дава изключително правдива оценка на поемата.

Той пише, че в българската литература съществуват два сериозни опита за епопея на Балканската война и те принадлежат на Кирил Христов и Емануил Попдимитров. В „Чеда на Балкана“ липсва епическата рамка и епическият стил. Кирил Христов е във от събитието. По-голям поетически обхват има в книгата „Златни ниви и бойни полета“ на Емануил Попдимитров. В нея се чувства съдбовността на онова време – във върнатата и драматична хронология на тракийската кампания, макар тъй често поетът да изпада в тона, в който се пишат военни истории с наивно просто-душно изображение. Но важен е общият строж на поемата и отношението на поета към войната като събдване на исторически промисъл.

В хода на събитията той знае как да вплете в битата на

народа (селото, домашният кът) личната драма на героя и да даде на поемата си значението на широка национална фабула. Поетизацията за връщането на мирния труд, скромните радости, но и теглото завършва като купол цялото творчество на Димчо Дебелянов, Лилив и Емануил Попдимитров. Всички те, пише Вл.Василев, откриха една друга принадлежност на своето „аз“, почувстваха се синовете на своя народ.

В предговора на стихосбирката на „Купол“ (1944 г) големият ни критик е дал блестяща и ненадмината засега литературна оценка за творчеството на Емануил Попдимитров. С богат научен, но и метафоричен език Владимир Василев разкрива истинските достойства на поета.

В някои критики за поемата се цитират допуснати неточности в хода на войната, но В.Василев справедливо уточнява, че поемата не е научна студия. Че тя е „фабулизиран разказ за войната и героите са измислени“.

В съкратен вариант поемата намираме в сборната книга „Златни ниви и бойни полета“, заедно със стихотворения на Никола Ракитин и поемата на Арсени Йовков „Люлебургас“.

Емануил Попдимитров (1985-1943г.) е роден в село Груйнци Босилеградско. Той е издънка на три поколения учители и свещеници, известен полиглот и ерудирани познавач на европейската култура. Завършил е философия и литература в Швейцария – Фрибург през 1912г. Учителства в Лом, Хасково и Кюстендил, а от 1923г. е доцент към катедрата по литературно знание в Софийския Университет. Поет, писател, литературен критик и виден общественик и защитник на правата на българското малцинство от Западните покрайнини, делегат на ОН в Женева през 1929 г. и в Берн през 1932 г., където произнася речи в защита на българското малцинство и неговите права. Оглавява дружества на бежанците от Западните покрайнини, редактира техни издания.

Емануил Попдимитров организира дружества и комитети и произнася много речи за свободите на българското малцинство в Сърбия.

Известният изследовател на революционната дейност на Западните покрайнини, и историк доцент Методи Петров в своите речи го наричаше „Апостола на свободата на Западните покрайнини“.

Мечтата на Емануил Попдимитров е завръщане на отнетите от майка България земи – най-вече Западните покрайнини.

Неговата мъка по поробения край виждаме в много стихотворения като „Граница“, „Покрайнка девойка“ и пр.

Редник Попдимитров понася неописуеми несгоди, изпитва непознати чувства при тежките походи и преходи и в безсънните нощи на тревожно очакване преди битката. Той познава възторга от победа, но и потреса от смъртта на другари по оръжие и на близки, останали завинаги на бойното поле или в полевата болница, претърпана с рани, премръзнали, с ампутирани крака или заболели от епидемия войници.

Тази поема която е създадена с преклонението пред стоицизма както на участниците във войната, така и на останалите у дома без мъжка подкрепа и която е пропита от болка от неосъществения идеал за обединението на българския народ, днес поемата е непозната у нас.

Аз, дъщерята на Емануил Попдимитров, смятам за мой синовен дълг заедно с Евгения Рангелова – Пеева да повдигна тъмната завеса над книгата и да я върнем отново в ръцете на съвременния читател и литератор. В това свое деяние ще разчитаме и на помощта на познавачите на литературното творчество на Емануил Попдимитров и на обществените деятели в полето на българската литература.

Българското малцинство в Сърбия – тема на Европейския Парламент

Зам.председател и член на бюрото на ЕСД

Член на Комисия „Икономически и парични въпроси“ в Европейски парламент

Зам.-председател на Комисия в Евролат по устойчиво развитие, околна среда, енергийна политика, научни изследвания, иновации и технологии

Председател на ГОРД (част от съюза около ПП НФСБ)

Слави Бинев

В началото на 2014г, преди започването на преговорите за пълноправно членство в ЕС, Национален фронт за спасение на България и евродепутатът Слави Бинев подеха поредната битка на европейско равнище – този път в защита на българското малцинство в Р. Сърбия. Дни преди началото на преговорите на Сърбия за членство в ЕС, евродепутатът Слави Бинев подаде сигнал до Европейската комисия и Европейския парламент, като поиска становището на институцията във връзка с крайно неприятното и неравностойно положение на българите в Сърбия, на които биват отказвани основоположни права и свободи и заяви, че ще сезира Европейския съвет по въпроса. „Вижда се, че не се спазват човешки права и свободи, които са неотменна и фундаментална част от членството в ЕС. Сръбската държава трябва да зачита основните права и свободи на гражданите, залегнали и в Хартата на основните права на Европейския съюз. Българското малцинство е подложено на сериозен културен, образователен и социален натиск от страна на сръбската държава“.

Евродепутатът обяснява, че след получени поредица от сигнали, адресирани до НФСБ, от български граждани, живеещи в западната ни съседка, той се е запознал със ситуацията и е останал шокиран от системното потъпкване на човешки права: „Сръбската държава трябва да улесни преподаването на български език в училищата, а не да го възпрепятства, както е в момента; да възстанови излъчването на програма на български език; да улесни разпространението на български печатни издания и радио-телевизионни програми; да прекрати подмяната на културно-историческото наследство на българското малцинство, сменяйки наименованията на български религиозни обекти; да не пречи на съхранението на културната идентичност на българското малцинство“ – обобщава евродепутатът.

Ангажиран пряко със случая, евродепутатът Слави Бинев, представляващ патриотичния съюз около НФСБ, призова за радикални мерки от страна на Комисията за да защити правата и свободите на българското малцинство в Сърбия. В писмото до институцията е повдигнат и въпросът за предприеманите разговори за членството на Р Сърбия в ЕС, които биха били силно компроментирани, ако се докаже, че в държавата има неспазване на основните права и свободи. ЕС започва преговорите със Сърбия за членство на 21 януари.

Писмото на НФСБ и Слави Бинев е било изпратено на следните адреси:

До:

Г-н Кристиан Вигенин

Министър на външните работи на Република България

Г-н Михаил Миков

Председател на Народно събрание на Република България

Г-жа Барбара Лохбилдер

Председател на Парламентарна Комисия „Права на човека“

Клаус- Хайнер Леене

Председател на Парламентарна Комисия „Правни въпроси“

Г-жа Дорис Пак

Председател на Парламентарна Комисия „Култура и образование“

Г-жа Вивиан Рединг

Комисар “ Правосъдие, основни права и гражданство”

Г-жа Андрула Василиу
Комисар „Образованието, културата, многоезицието, младежта
и спорта”

Г-н Шефан Фюле
Комисар „Разширяване и европейска политика за съседство”

Уважаеми дами и господа,

До мен достигна жалба от българското малцинство в Р. Сърбия, което е поставено в крайно неприятно и неравносечно положение, отказват му се основоположни права и свободи. Р. Сърбия желае да започне преговори за присъединяване към ЕС, а не спазва човешки права и свободи, които са неотменна и фундаментална част от членството в ЕС.

Настоявам и призовавам всички европейски и национални институции да обърнат внимание на проблема, за да не се повтори крайно неприятната ситуация за Съюза, когато на власт беше Бойко Борисов в България - от една страна ЕС дава съвети на трети страни за демокрацията, а от друга търпи диктатори в задния си двор. Р. Сърбия трябва да отговаря на най-високи критерии и да следва безусловно върховенството на закона, да се бори с всякакъв вид дискриминация и да защита основните права и свободи на гражданите, залегнали и в Хартата на основните права на Европейския съюз. Тяхното спазване отличава демократична Европа от диктаторските режими, от които така силно се боим. Българското малцинство в Р. Сърбия (в т. нар.) Западни покрайнини, е подложено на

сериозен културен, образователен и социален натиск от страна на сръбската държава:

Сръбската държава трябва да улесни преподаването на български език в училищата, а не да го възпрепятства, както е в момента;

Да възстанови излъчването на програма на български език; Да улесни разпространението на български печатни издания и радио-телевизионни програми;

Да прекрати подмяната на културно-историческото наследство на българското малцинство, сменяйки наименованията на български религиозни обекти;

Да насърчи Сръбската православна църква да позволи свободното осъществяване на правото на вероизповедание на български език и съгласно каноните на Българската православна църква, каквато практика съществува спрямо други братски православни църкви, действащи на територията на Република Сърбия;

Да не пречи на съхранението на културната идентичност на българското малцинство;

Сръбските власти нехаят за престъпления срещу българи, не наказват виновните и др.

Това са само част от исканията на българското малцинство в Р. Сърбия. Очаквам бързи и адекватни действия за тези граждани, подложени на очевиден тормоз на база „произход”. За съжаление през последните години, в следствие на техните проблеми, българското малцинство намалява броя си в огромни темпове, поради което се надявам на спешни мерки. Ето и някои примери за антибългарски прояви и преследване на българи от Босилеград:

Председателят на Културно-информационния център „Босилеград” като частно и като отговорно юридическо лице е осъден на първа инстанция на четири парични глоби на обща сума 1 000 евро по две дела: защото при отбелязването на Националния празник на България 3 март на 03. 03. 2011г. в двора на КИЦ-а е сложил българското знаме, а не е сложил сръбското.

17.08.2013Г.

Образувано е предварително производство срещу Димитър Димитров Треперски от Босилеград заради това, че се е опитал да възстанови счупени паметници на български офицери в Босилеградското гробище по повод отбелязването на 100 години от Балканската война.

08.09.2013Г.

В центъра на Босилеград е направена поредната антибългарска провокация – полагане на венци и цветя по повод „8 септември - Ден на освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация”?! Отправено е поредното обидно и провокативно антибългарско и

антиевропейско послание не само срещу България, но и срещу всички честни българи в Сърбия които споделят националните и европейски ценности и се борят за правата и интересите на българското малцинство.

30.10.2013Г.

Срещу Димитър Димитров Треперски е образувано второ досъдебно производство и е разпитан от полицията зара-

ди това, че е снимал с фотоапарат публично събрание на Общинската организация на СУБНОР в Босилеград по време на честването на „8 септември - Ден на освобождението на Босилеград от българската фашистка окупация”.

Уважаеми български политици, българската държава не хае толкова време за българските граждани отвъд границите ѝ и negliжира системното нарушаване на правата на българските малцинства и репресиите срещу тях. Надявам се новото правителство да промени тази практика.

Джамбазки сигнализира ЕК за българите в Сърбия

Ангел Джамбазки

Запитване до председателя на Европейската комисия Жан-Клод Юнкер относно статута на българите в Западните покрайнини ще изпрати българският представител в Европейския парламент Ангел Джамбазки.

Това обяви той за Българското национално радио по повод посещения си в Босилеград, днешна Сърбия. Там Джамбазки откри своя приемна в качеството си на член на ЕП. Той бе категоричен, че ще бъде представител в ЕП и на българите от Западните покрайнини.

За нас е важно ситуацията с българите там да бъде променена, защото техните проблеми са многобройни, обяви Джамбазки, който е и заместник-председател на ВМРО.

Първото нещо, което смятам да направя, е да изпратя питане до председателя на ЕК г-н Юнкер кога нарушаването на правата им ще бъде прекратено. Възнамерявам и да се срещна с отговарящия представител на Европейския съюз, който води преговорите за присъединяването на Сърбия. Поел съм ангажимент пред сънародниците ни, че своевременно ще уведомявам както преговарящия, така и българския външен министър за всяко едно нарушение на законовите им права и свободи.

Пред Таня Милушева той изброи и най-сериозните нарушения на правата на българите в Западните покрайнини.

Няколко неща се набиват на очи веднага. На първо място, това е отказът на държавата да спазва поетите ангажименти - да осигури учебници на български език за задължителното обучение за всеки българин. Това тяхно право е гарантирано от Конституцията на Сърбия, от международните договори, подписани между България и Сърбия. Сега сръбската администрация прави всичко възможно тези учебници да не бъдат издавани и нашите сънародници да не могат да учат майчиния си български език, разказа Джамбазки.

Джамбазки пита Могерини за Сърбия и Турция

Запитване относно процедурата по присъединяване на Република Сърбия и Република Турция към европейското семейство отправи заместник-председателят на ВМРО, български представител в Европейския парламент и член на Комисията по външна политика и сигурност Ангел Джамбазки. То е адресирано към избрания преди дни върховен комисар по външна политика на Европейския съюз Федерика Могерини.

В официалното си обръщение Джамбазки настоява за изясняване и обявяване публично политиките, които тя ще следва по отношение на някои сериозни проблемни въпроси относно Сърбия и Турция.

Джамбазки отправя към Могерини и два важни въпроса - наясно ли е с проблемите на българското малцинство в Западните покрайнини, както и дали е допустимо преговорният процес със Сърбия да продължава, докато са налице подобни явни, системни безнаказани нарушения на човешките права на българите там.

По отношение на членството на Турция Джамбазки е запознал както Комисията по външна политика и сигурност към ЕП, така и върховния представител по външната политика с негативите около турското еврочленство.

Турция е пример за системното нарушаване на човешките права, нещо повече – тя се превърна в рупор на ислямизма и в крепител на онези ислямистки идеологии, които желаят унищожение на Европа и християнската култура, коментира Джамбазки след заседание на Комисията по външна политика и сигурност към ЕП.

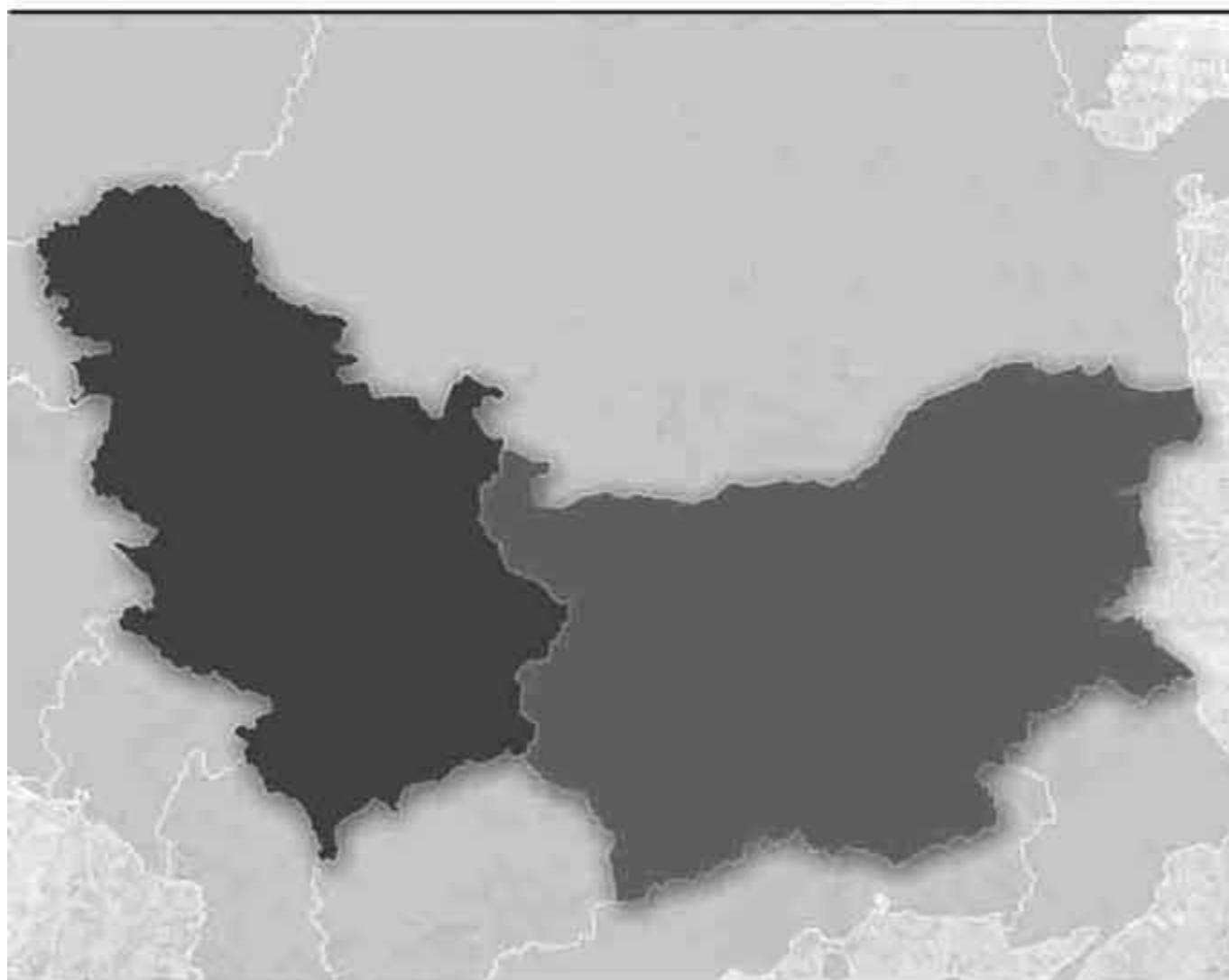
**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

ISAC
INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES
FRIEDRICH EBERT STIFTUNG BUDAPEST

ИЗСЛЕДВАНЕ ЗА ПРАКТИЧЕСКА ПОЛИТИКА

БЪЛГАРИТЕ В СЪРБИЯ

**И СРЪБСКО-БЪЛГАРСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ
В СВЕТЛИНАТА НА ЕВРОПЕЙСКАТА
ИНТЕГРАЦИЯ НА СЪРБИЯ**

Белград, 2013 г.

Това изследване на Центъра за международни въпроси и въпроси на сигурността, Фондация Фридрих Еберт и Исак фонд, безспорно е един от най-сериозните опити в днешно време да се проговори за решенията на проблемите на българското малцинство в процеса на интеграцията на Сърбия в ЕС. КИЦ „Босилеград“, независимо от някои резерви и критически забележки за които ще стане дума по някой друг повод, приветства изследователите за труда „Българите в Сърбия и сръбско-българските отношения в светлината на европейската интеграция на Сърбия“. Изразяваме удовлетворение и от това, че изследователите са интегрирали в изследването си значителна част от „Платформата за защита на правата на българите в Сърбия“ която създадохме и подписахме на 15 юли 2013г. в Ниш. Това е висока оценка за този документ. Изкушаваме се да мислим, че това е оценка и за работата и дейността на КИЦ „Босилеград“ като първоначален инициатор и съавтор на тази Платформа, която, според нас, трябва да бъде настолен документ в двустранните разговори между Сърбия и България, общинските власти, НПО, Партиите, Националния съвет на българското национално малцинство и всички фактори които по един или друг начин влияят на положението на българите в Сърбия.

На фона на всеобщата разруха и безпътица в която разни недоразумения от политици, управници, журналисти и „културни дейци“, в някакъв малоумен транс, обладани от злите сили и опиянени от неограничената си власт, истерично друсат танци и размахват байраци в центъра на умиращия Босилеград, КИЦ „Босилеград“ продължава своята апостолска дейност – да бъде глас на трезвения разум, да търси научно обяснение за феномена на нашето пропадане и да предлага решения за спасение на този страшно изстрадал български народ. Колкото и да се правят, че не ни чуват, ние ще продължаваме да го носим.

На нашите врагове и опоненти които все още се упражняват да ни осъждат, преследват, оплюват и обсъждат, оставяме историческата отговорност и проклятието на младите поколения за това, че ги оставиха без роден край и обрекоха родителите им на бавна и мъчителна смърт.

Иван Николов

ИЗДАТЕЛИ ISAC fond

Център за международни въпроси и въпроси на сигурността Ул. „Капетан Мишина“ 5 Белград 11000

www.isac-fund.org

Фондация Фридрих Еберт Офис Белград Ул. „Доситейева“ 51 Белград 11000
www.fes.rs

ИЗПЪЛНИТЕЛЕН ИЗДАТЕЛ Никола Петрович

Жарко Петрович, ръководител на изследването

Игор Новакович, главен изследовател

ПРЕВОД Елена Кулинска

Белград, 2013 година

РЕЗЮМЕ

Това изследване за практическа политика представлява анализ на положението и перспективите пред българското национално малцинство в Сърбия, на влиянието на този въпрос върху отношенията между Сърбия и България, както и върху перспективите за европейска интеграция на Сърбия. Изследването е направено на основата на публично достъпни документи и информации, събрани по време на теренното проучване, което авторите са провели в Димитровград, Босилеград и София през 2013 година.

Авторите са анализирали различните аспекти на положението на българското национално малцинство, съпоставяйки ги с общото положение на останалите граждани на Сърбия в Южна Сърбия, както и в държавата като цяло. Анализиран е също така и въпросът за зачитането и спазването на малцинствените права, предвидени от законодателната рамка на Сърбия и международните норми, както и разпределението на политическата власт между политическите представители на това национално малцинство в Сърбия, и как тази власт влияе на сръбско-българските отношения като цяло.

Настоящото изследване цели да покаже, че етническите българи в Сърбия не са дискриминирани нито като отделно малцинство, нито спрямо другите малцинства, и че се ползват с права, статут и политическо присъствие, отговарящи на числеността им. Въпреки това, съществуват проблеми при практическата реализация на техните малцинствени права, особено в областта на образованието, достъпа до информация и културата. Тези проблеми са свързани преди всичко с размера на средствата, предназначени за упражняването на тези права. Също така, съществува и „наследство от миналото“, както при третирането на българското национално малцинство в Сърбия, така и „наследство от миналото“ в междудържавните отношения, които до голяма степен влияят на това как Сърбия възприема България и обратно.

Макар и да няма териториални претенции към Сърбия, България ще настоява за зачитане правата на етническите българи в Сърбия, предимно в общините Димитровград и Босилеград, където българите са абсолютно мнозинство. Степента на настойчивост ще зависи от степента на зачитане на правата на българите в тези общини, но и от вътрешнополитическата динамика в София. Много е вероятно официална София да предяви и искания, свързани с коригирането на определени исторически – реални или предполагаеми – несправедливости спрямо българите в Сърбия, които биха могли да бъдат повдигнати по време на преговорите на Сърбия за пълноправно членство в ЕС.

Юридическият статут на българите в Сърбия е такъв, че позволява запазването на това национално малцинство в неговите естествени демографски рамки. Тези рамки, както е случаят с повечето хора на територията на Западните Балкани, в това число и сърбите, показват негативна тенденция, т.е. намаляване на населението. На тази тенденция влияят отрицателно лошата икономическа ситуация и слабата подкрепа за развитие на образованието и културата и информирането на български език от страна на централните власти в Сърбия.

Българите са едно от най-добре интегрираните малцинства в Сърбия, което има и използва правото си на употреба на собствения език и писменост, правото на образование и информирание на майчиния си език, поддържане на

връзки с родината и правото на съхраняване на културните си особености. Поради факта, че България е членка на ЕС, Сърбия ще трябва да положи допълнителни усилия, за да убеди политиките с национално самосъзнание в София, че ще продължи усилията си за подобряване положението на българите, особено ако примамливата реторика за защита правата на българите от „Западните покрайнини“¹ би донесла политически дивиденди на тези политици в България. Историческите наративи и в Сърбия, и в България са изпълнени с истинни или предполагаеми исторически доказателства, че тази територия исторически принадлежи тъкмо на едната или на другата държава, започвайки още от средновековните граници, минавайки през административните граници в Османската империя и границите на църковната администрация на „раята“ в Османската империя и други подобни. Тези исторически наративи обаче не играят важна роля в съвременните отношения между Сърбия и България, които са белязани от европейските интеграционни процеси. Все пак, те могат да бъдат една от причините за евентуални бъдещи конфликти, поради което е особено важно те да се държат извън обсега на дискусиата за правата на българите или обсъждането на отношенията между България и Сърбия.

Въпросът за положението на българите в Сърбия може да се постави от гледна точка на върховенството на закона и перспективите за членство в ЕС, и разбира се, не от аспекта на народното самоопределение. **Основната теза, върху която почива това изследване за практическа политика е, че степента на гарантираните права на българите в Сърбия, както и механизмите за тяхното осъществяване, имат стабилна основа, но с подходящи подобрения е възможно да се осъществи пълното ползване на човешките и малцинствените права на българите в Сърбия.** Същевременно, необходим е диалог на различни нива с националните елити в България, за да могат те да разглеждат положението на българите в Сърбия като въпрос за:

Правата на малцинствата, в съответствие със законите на Република Сърбия

Рамковата конвенция за защита на правата и свободите на националните малцинства на Съвета на Европа;

Легитимния интерес на Република България в рамките на Рамковата конвенция, но не и като въпрос на „копенхагенските критерии“, тъй като положението на българите не би трябвало да бъде политически, а юридически въпрос и въпрос на налични ресурси за зачитане правата на малцинствата;

(3) Социално-икономически въпрос за развитието на бедните региони в Сърбия за икономическите отношения между двете съседни държави, чиито „мост“ са тъкмо общините Димитровград и Босилеград.

По този начин и едната, и другата държава биха могли да се обединят около общо поставените цели, а именно: добросъседски отношения и икономически просперитет. Поради това целите за подобряване на правата на малцинствата в Сърбия би трябвало да бъдат: (1) поддържане и просперитет на българите в Сърбия, (2) създаване и запазване на добросъседска атмосфера и (3) създаване на условия за икономически просперитет на цялата южна част на Сърбия и западната част на България.

¹ „Западните покрайнини“ е термин, който в България се използва за общините Димитровград и Босилеград в Сърбия, и за Струмица в Македония, които са дадени на Сърбия, по-точно на Кралството на сърби, хървати и словенци, след Първата световна война. Въпреки че правилният превод на сръбски би трябвало да гласи „Zapadne krajine“, ще използваме оригиналното название поради по-лесното разбиране и разпространеността на употребата на термина в този му вид в Сърбия.

ПРЕПОРЪКИ

Към двете държави

Политическите елити в Белград и София би трябвало да признаят съществуването на тежкото наследство от миналото и по пътя на публичното приемане на отговорността за това наследство да поставят основите на нови отношения за в бъдеще. Например, взаимното извинение за престъпленията, извършени на териториите, които през двете световни войни са сменяли властта, за неоправданите военни действия и взаимните нападения. Освен това, и двете страни би трябвало да посочат непротиворечивите и положителните моменти от общото им минало, които заедно да празнуват и отбелязват.

Нужно е колкото се може по-скоро да се реализира отварянето на нови гранични пунктове за населението от общините Димитровград, Бабушница, Сурдулица и Босилеград, там, където гражданите от двете страни на границата виждат необходимост за това.

Към Република Сърбия

Властите в Република Сърбия би трябвало сериозно да разгледат публикуваната неотдавна Платформа на българското национално малцинство в Сърбия и да формулира пътна карта или план за действие, който ще премине в цялостна постоянна положителна практична мярка спрямо българското национално малцинство в Сърбия и спрямо самата Република България.

Сръбското правителство би трябвало да създаде специален фонд за стипендии за млади българи в университетите в Сърбия, за да се позволи на младите българи да учат в Сърбия и като образовани кадри, интегрирани в сръбското общество, да се завърнат в Димитровград и Босилеград, вместо да заминават за България, вероятно винаги напускатки територията на Сърбия.

Да се проведе допълнително обучение на държавните органи в Пиротския и Пчинския окръг, свързано с индивидуалните и колективните права на националните малцинства, предвидено от законодателната рамка на Сърбия и Рамковата конвенция за човешките права на Съвета на Европа, желателно в сътрудничество с националните съвети на националните малцинства. Институциите, които са извън компетенциите на местната администрация, би трябвало колкото е възможно по-бързо да приложат мерките за употребата на българския език като малцинствен, в съответствие със законодателната рамка на Република Сърбия.

Поощряване преименуването на Димитровград в „Цариброд“. „Цариброд“ е старото име на града, което продължава да се използва в неофициалната употреба сред местното население, най-вече в светлината на факта, че „Цариброд“ няма никакви негативни международни конотации.

Забраната за преминаване на границата със Сърбия за представителите на радикалните политически партии от България да се сведе до минимум и да важи само за лицата, имащи минало, свързано с насилие, или в миналото са извършили правонарушение в Сърбия (престъпления или нарушения);

Босилеград се намира в своеобразен географски „джоб“, отдалечен от основните пътни артерии в Република Сърбия, затова е необходимо да се работи планирано върху подобряването на пътната и други инфраструктури в Босилеград. Именно заради това положение и специфичния състав на населението, също така е желателно да се

обсъди въвеждането на безмитна зона и други икономически улеснения за тази община. Подобен подход би бил приложим и за някои други общини в Сърбия.

Необходимо е възможно най-скоро да се отвори митнически терминал в Босилеград, за да може граничният пункт „Рибарци“ с България да бъде отворен и за търговия.

Необходимо е да се осигури по-лесен внос на информационни материали и книги от България, особено на такива, които и без това са достъпни в интернет.

В сътрудничество с Националния съвет на българското национално малцинство да се придвижи работата по акредитацията на всички учебници за основно и средно училище на български език, за да се превъзмogne съществуващия проблем с недостатъка на учебници за учениците, които посещават обучение на български език.

Сръбското правителство в сътрудничество с Националния съвет на българското национално малцинство и неправителствените организации би трябвало да подобри условията за образование на български език и да създаде и поддържа качествени преподавателски кадри.

Трябва да се оцени успехът на досегашните проекти, насочени към българското национално малцинство, които са финансирани от правителството на Република Сърбия. С помощта на тази ревизия трябва да се изгради дългосрочна стратегия за поддържане на проектите на националните малцинства на основата на техните конкретни потребности. Освен това, нужно е да се разработят прозрачни критерии за разпределяне на субсидиите между организациите, които се занимават с утвърждаването и защитата на правата на българите в Сърбия.

Република Сърбия би трябвало да има проактивен подход към сътрудничеството с Република България. За разлика от повечето съседни страни, общественото мнение в България има силно положителна нагласа спрямо сръбската култура, език и естрада, което е факт, пренебрегван от политиките в Сърбия. Необходимо е колкото се може по-тясно и отворено сътрудничество с Република България не само заради решаването на спорните въпроси, но и заради цялостното развитие на Южна Сърбия.

Към общините Димитровград и Босилеград

Местните власти в тези две общини трябва ясно да обозначат информацията на български език на видни места, така че гражданите да знаят, че могат да използват българския език в общуването си с държавните органи.

Необходимо е да се маркират двуезични табла в тези две общини на местата, където все още те не съществуват.

Да се проведе цялостна общинска проверка на всички свети места и с помощта на държавните органи да се подобри състоянието им, а не това да се прави от гражданите.

Да се определят основните проблеми, свързани с възможността за икономическо развитие, без значение дали става дума за нови гранични пунктове и митнически служби или за привличане на инвестиции и дарения. Местните бюджети трябва да бъдат в по-голяма степен програмно ориентирани и така да се подобри инвестиционният климат и да се привлекат нови инвестиции.

Като се има предвид постоянното нарастване на броя на българските туристи, тези две общини (може би заедно с общините Бабушница и Сурдулица), би трябвало заедно с Република Сърбия да разработят локална стратегия за развитие на туризма и да подхождат систематично към развитието на икономиката на туризма. Важните местни дестинации са изоставени и неизползвани (каквато е на-

пример Звоначката баня), а за тази цел те би трябвало да се съживят и популяризират.

Към лидерите на българското национално малцинство в Сърбия и българските национални организации

Необходимо е премахването от употреба на спорни термини като „Западните покрайнини“, съответно тяхното свеждане до ниво, което е от исторически, а не политически характер, и напълно да се отхвърлят крайно проблематичните термини като „геноцид“, „насилие“ и т.н. Тези термини не са приемливи за хармоничното съжителство на българи и сърби в бъдеще. Трябва да се въздейства и политиките в България да не ги използват, особено когато се отбелязват юбилеи в Сърбия.

Необходимо е да се подчертават положителните примери в сръбско-българските отношения и на тази основа да се изгради сътрудничество между двата народа (крал Милутин, княз Михайло, Васил Левски и др.).

Да не се толерира участието на български политиките в митинги, които имат обществено провокиращ характер или в които се използва реторика, която може да доведе до междунационални търкания.

Към Сръбската православна църква

Да се спре употребата на термина „шопи“ и „шопски език“, имайки предвид, че почти никой от етническите българи не се усеща като „шоп“ в национален смисъл, а това название се използва като регионално културологично и диалектно определение.

Необходимо е да се намери решение на въпроса за сътрудничеството на Сръбската православна църква с Българската православна църква на територията на Сърбия на основата на съществуващите примери с други православни църкви, с които Сръбската православна църква е установила различни видове сътрудничество, и с цел дългосрочно подобряване на отношенията между двата народа.

Да се даде възможност местни свещеници да са лица, произхождащи от тези общини. Ако е необходимо, специално да се предложи на Сръбската православна църква, образованието на свещениците от българска националност да се регулира

Българската православна църква (може би чрез размяна на студенти или други подобни).

Към националния съвет на българското национално малцинство

Да се провери доколко съдържанието на местните печатни медии наистина отразява въпроси от интерес за българското малцинство в Сърбия.

Необходимо е да се положи допълнително усилие, за да може възможно в най-кратък срок да се реши въпросът за одобряването на учебниците на български език, което е в интерес на всички.

Да се повиши прозрачността на изразходването на средства и официално да се публикуват финансовите отчети.

УВОД

Въпросът за малцинствата в страните от Западните Балкани

От рамери за такива конфликти имаме както по време на Първата и Втората световни войни, така и за времето на войните за наследството на Югославия, които се водят най-вече заради недоволството на сръбските, но и на дру-

ги национални елити, от несъвпадането на етническите граници с границите на новосъздадените държави. Косово получи независимост на етнически принцип. И Македония през 2001 година преживя етнически конфликт между доминиращото население – македонците, и етническите албанци. И Сърбия през месец юни същата година преживя подобни събития в трите си южни общини Прешево, Медведжа и Буяновац. Напоследък, все по-чести са исканията за така наречената „Естествена Албания“², които идват от етническите албанци, разпръснати в четири държави

Отговорът на международната общност на етническите въпроси, с изключение на случая с Косово, е конкретно решение за всеки отделен случай, което винаги включва участието на малцинствата във властта на местно и централно ниво, върховенство на закона и нормите, регулиращи малцинствените въпроси, както и перспективата за присъединяване на държавите с подобни проблеми към Европейския съюз (ЕС). Следователно, логиката на тези решения има в основата си правно-политически договор, който би трябвало в обозримо бъдеще да бъде допълнен от устойчиво икономическо развитие по пътя към ЕС, където всички последващи разговори за положението на малцинствата да завършват с решения на европейските органи, които имат политически и правно обвързващ характер, като по този начин националните политически елити се демотивират да застрашават икономическия просперитет на собствения си електорат с етнически въпроси.

В най-новата си история България не е преживяла големи етнически конфликти, особено не такива, с каквито са се сблъскали нейните западни съседи от бивша Югославия. Все пак, в България е силно изразено националното чувство към сънародниците в Сърбия и Гърция, и то е изключително силно по отношение на етническите българи в Македония. Следва да се напомни също така, че официална София признава съществуването на Македония като държава, но не и съществуването на македонски език.

Сърбия, България и българите в Сърбия

Отношенията между Сърбия и България през последните двадесет години се движат по възходяща линия. До неотдавна изглеждаше, че не съществуват неразбирателства и че България ще бъде една от страните-членки на ЕС, която в най-висока степен ще се застъпи за бързото присъединяване на Сърбия към ЕС. Между другото, от както стана известно, че Сърбия ще бъде кандидат и ще започне преговори за присъединяване, ситуацията малко се измени.

Няколко изявления и коментари на български политици навеждат на мисълта, че пътят на Сърбия към ЕС може да бъде свързан с въпроса за решаването на статута и правата на българското национално малцинство в Сърбия. Въпреки че в тези изявления и коментари преобладава реториката на правото, опитът от двете световни войни, когато България е използвала надмощието си за териториално разширение за сметка на Сърбия, влияят на обществените нагласи в Сърбия и засилват недоверието спрямо България. От друга страна, оплакванията на българското малцинство от положението в Сърбия заслужават обективен анализ и съответни действия от страна на властите в Сърбия.

2 Релич Душан, „Промени в границите на картата отново в Западните Балкани [Border Changes on the Cards again in the Western Balkans]“. В Очаквай неочакваното. Десет ситуации, за които трябва да се внимава [Expect the Unexpected, Ten Situations to Keep an Eye On], Volker Perthes and Barbara Lippert (редактори), (SWP Research Paper, January 2012), стр. 31.

Най-впечатляващият коментар е на вицепрезидента на Република България Маргарита Попова, която при посещението си в Босилеград за православния Великден през април 2012 г. в Културно-информационния център „Босилеград“ каза за Българското Национално радио, че Сърбия няма да може да продължи пътя си към ЕС без задоволително решение на въпроса с българите в Сърбия.³ Това изявление не беше изолирано, а самият въпрос за положението на българите в Сърбия от време на време се повдига сред политическия елит на София като основен в отношенията със Сърбия, въпреки активното сътрудничество в много други сфери. Например, Марин Райков, служебен премиер на България след оставката на правителството на Бойко Борисов, през май 2013 г. заяви, че „правата и свободите на българите в Цариброд [Димитровград] и Босилеград са част от цялостната оценка за напредъка на западната ни съседка към европейската интеграция.“⁴

Освен това, отношенията между България и Сърбия през изминалите няколко години бяха белязани от няколко инцидента на етническа основа. Единият се случи на 28 ноември 2010 г., когато Министерството на вътрешните работи на Сърбия в стремежа си да избегне повторението на междуетническите инциденти от предходни години спря няколко автобуса с представители на българската националистическа партия „Атака“ на границата със Сърбия. Тогава представителите на „Атака“ се бяха запътили към Босилеград за отбелязването на 91-вата годишнина от Ньойския договор.⁵ Волен Сидеров, лидерът на партията, която поддържа тогавашното правителство на малцинството на ГЕРБ на премиера Бойко Борисов, заплаши с блокада границата със Сърбия и потърси съдействие от Министерството на външните работи на България, както и преразглеждане на подкрепата за Сърбия по пътя ѝ към ЕС.⁶ Този политик и преди е поставял под въпрос териториалния интегритет на Сърбия чрез многобройни изявления за необходимостта от преразглеждане на Ньойския договор, дал „Западните покрайнини“ на Сърбия.⁷

Използването на членството в ЕС като лост за влияние върху съседна държава не е нещо ново, въпреки че все повече от старите страни-членки на ЕС упрекуват подобно поведение от страна на страните-членки, граничещи с държавите-кандидати от Западните Балкани. Отделни страни-членки на ЕС много пъти са блокирали или продължават да блокират изкачването на стъпалата по пътя към ЕС. **Заради териториален спор, Словения блокира Хърватия.**⁸

3 „България може да наложи вето на ЕС заради българското малцинство“ [Bulgaria Could Veto Serbia for EU over Bulgarian Minority], Новините, http://www.novinite.com/view_news.php?id=138536, (20 април 2013 г.)

4 „Напредъкът на Сърбия към ЕС е свързан с правата на българското малцинство“ [Serbia's EU Progress Linked to Bulgarian Minority Rights], Balkan Insight, <http://www.balkaninsight.com/en/article/serbia-s-eu-progress-depends-on-fate-of-bulgarian-minority>, (15 май 2013 г.)

5 С Договора от Ньой спор Сен, подписан между България и силите на Антантата след Първата световна война, през 1919 година на България са отнети териториите на Цариброд (Димитровград), Босилеград и Струмица в Македония, по-малка част от територията около река Тимок, както и територията, с която България е имала излаз на Бяло море, и са наложени репарации. Този договор в България е познат като „Втора национална катастрофа“.

6 „Българското малцинство: живогът в Сърбия като в колония“, Vestionline, <http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/99970/Bugarska-manjina-Zivot-u-Srbiji-kao-u-koloniji>, (5 май 2013 г.); „Български националисти заплашват с блокада сръбско-българската граница“, Блиц, <http://www.blic.rs/Vesti/Politika/220194/Bugarski-desnicari-prete-blokadom-srpskobugarske-granice>, (5 май 2013 г.)

7 „Предотвратено е нахлуването на българските националисти“, B92, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yuuu=2010&mm=11&dd=27&nav_id=475313, (27 май 2013 г.)

8 Най-яркият пример за поставяне на условия е спорът около Пиранския залив между Словения и Хърватия, заради който Словения значително забавя затварянето на отделни глави от преговорите на Хърватия с ЕС. Оттогава старите страни-членки на ЕС гледат изключително неблагоприятно на тази практика, което вероятно е мотивирало хърват-

Поради спор за името, Гърция блокира Македония. Сърбия неколкотократно е била блокирана, а въпросът за малцинствата се появи в спора ѝ с Румъния, която заплаши Сърбия с блокиране на статута ѝ на кандидат през месец май 2011 година, ако въпросът за статута и образованието на румънците (власите) в Сърбия не бъде решен по подходящ начин.⁹ Подобни разговори Сърбия е имала и с Унгария. Обаче този въпрос поне засега е отпаднал от дневния ред на взаимоотношенията на двете страни благодарение на споразумението, подписано между тях през първата половина на 2013 година.

ISAC Fond с поддръжката на офиса в Белград на Фондация „Фридрих Еберт“ стартира проект, който да хвърли светлина върху съществуващите нерешени въпроси, свързани с положението на българското национално малцинство в Сърбия и отношенията между двете държави. Това изследване за практическа политика е плод на работата на изследователски екип, чиято цел е да предложи някои практически решения на актьорите, имащи влияние за разрешаването на този отворен въпрос. С прилагането на тези решения сегашната ситуация би се променила, евентуалните недоразумения биха се избегнали. Всичко това би допринесло за напредъка на Сърбия за членство в ЕС без излишни забавяния.

Сръбско-българските исторически връзки

Отношенията между България и Сърбия и в едната, и в другата държава често се разглеждат през призмата на негативното наследство от миналото: от една страна, това е т.нар. „братоубийствена“ Сръбско-българска война от 1885 г., Втората балканска война и въпросът за Македония, преотстъпването на Западните покрайнини, съответно на общините Димитровград и Босилеград на Сърбия през 1919 г. (възприятията в България), а от друга - „удара в гръб“ на България през Втората балканска и Първата световна война и престъпленията на българските окупационни войски в Сърбия по време на двете световни войни (възприятията в Сърбия). Тези две държави обаче имат много по-дълга история на взаимоотношения и много положителни примери на сътрудничество, които трябва да се изтъкват и използват за цел насърчаване на по-тясното сътрудничество между двете страни.

Сръбско-българските отношения стигат назад до Средновековието, до времето на основаването на Първата българска и Сръбската държава. Макар периодично да са се борили помежду си за надмощие, по това време са установени силни културни и политически връзки. Това наследство е видно и днес. Най-големият сръбски светец Св. Сава (Неманич) е силно почитан още приживе от българите. За това сочи фактът, че българският цар Иван Асен II, подкрепян от Българската църква и боярите, отказва да върне мощите на Св. Сава в Сърбия след смъртта му в Търново през 1236 година. Едва тогава сръбският крал Владислав лично отива в Търново, молбата му е чута и мощите на сръбския светец са върнати. Мощите на още един член на Немановата династия, Св. крал Милутин, се намират в София още от втората половина на XV век и свидетелстват за близостта и взаимоуважението на двата народа. От края на XIX век, мощите се намират в самия център на София

ските официални лица непосредствено преди приемането на страната в ЕС да обещаят, че след встъпването ѝ в членство няма да се държи по подобен начин с другите държави-кандидатки.

⁹ „Тайни споразумения осигуряват на Сърбия статут на кандидат [Backdoor deals give Serbia EU candidate status]“, Euractiv, <http://www.euractiv.com/enlargement/backdoor-deals-give-serbia-eu-candidate-status>, (12 май 2013 г.)

в църквата „Света Неделя“ (която се нарича още и „Свети Крал“ по името на Милутин). Като светец, крал Милутин и днес е много почитан от Българската църква и народ и се чества всяка година на 30 октомври.

Ковчегът на крал Милутин в църквата „Света Неделя“ в София

Последната голяма сръбско-българска битка от Средновековието е през 1330 година край Велбъжд (днешен Кюстендил). След тази битка някои западни територии, които са били част от Второто българско царство, преминават към Сърбия. След разпадането на Душановата държава от тези и други територии се формира Велбъждското деспотство, което се управлява от сръбския велможа и племенник на цар Душан деспот Константин Деянович Драгаш. Тъкмо по времето на неговото управление е изграден и манастирът „Св. Йоан Богослов“ (т.нар. „Погановски манастир“), който днес се намира в Сърбия, и който е от голямо значение за българите и Българската църква. Този манастир от 1878 г. до 1918 г. се намира в границите на България, а от 1871 г. до 1918г.- под юрисдикцията на Българската екзархия.¹⁰ Българските бежанци в Сърбия след падането на България под османско владичество през 1393 г., имат важен принос за развитието на сръбската култура в сръбското деспотство на Стефан Лазаревич. Най-важният сред тях е Константин Философ (Константин Костенечки – бел.пр.), биограф на деспот Стефан и основоположник на „Ресавската книжовна школа“.

Периодът на просвещение и движението за освобождение от османска власт са нов стимул за развитието на сръбско-българските отношения. Културните и църковни дейци като Паисий Хилендарски, Йован Раич, Доситей Обрадович и други възраждат и кодифицират културата на паметта и насърчават младите национални елити и в Сърбия, и в България. Въпреки това, тези тенденции, както са допринесли за възобновяването на връзките между двата народа, така са изградили и основата за териториални аспирации, от които нито една от държавите не е била имунизирана.

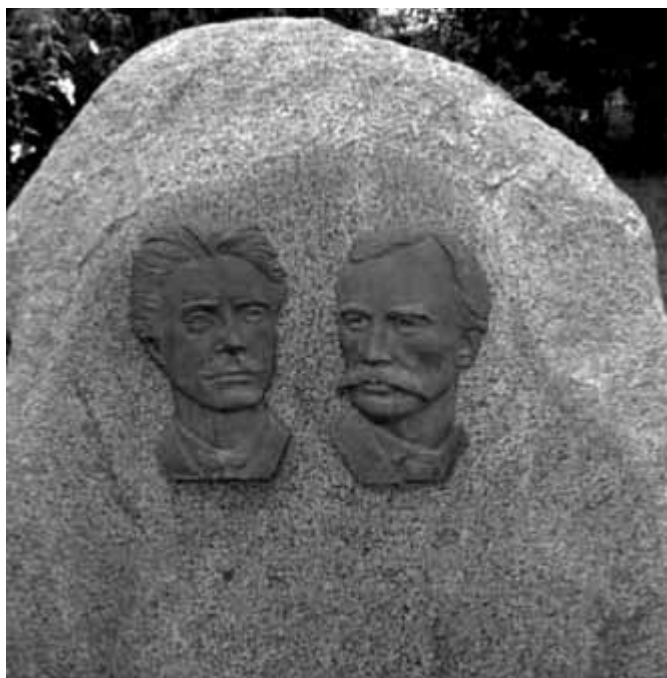
Сръбският княз Михайло Обренович (1862г. и 1868г.) два пъти опитва да събере емигрантите от България в солидна военна единица – Българска легия, която да може да се използва във войната против Турция. Целта е вдигане на въстание в самата България и освобождаване на страната. В нея участва и един от най-големите български национални герои - Васил Левски, който преминава обучение в Сърбия и получава помощ в пари и оръжие за въста-

¹⁰ Българската екзархия е автокефална Българска православна църква, от която днешната БПЦ води началото си. Създадена е през 1870 година с указ на турския султан, без съгласието на Вселенската патриаршия. Целта на поддръжката на султана на стремежите на българските християни е създаването на противотежест на гръцката доминация в православната църква, както и противотежест на по-нататъшната сръбска експанзия. Седалището на екзархията до Втората балканска война, когато е преместено в София, е било в Истанбул. Въпреки че първоначалната територия е по-малка, чрез плебисцит на вярващите през 1874 г. Екзархията се рязширява на цяла Вардарска и Пиринска Македония. До 1878 г. в състава си вече включва и териториите на цяла днешна Южна Сърбия

ние против Османската империя.¹¹ Трябва да споменем, че княз Михайло е бил застъпник на идеята за обща сръбско-българска държава, но плановете за нейната реализация са пресечени от смъртта му в агентата през 1868 г. Днес Левски има паметник в Белград, а на сръбския крал Михайло сравнително скоро също е издигнат паметник в София.

Spomenik knezu Mihailu Obrenoviću u Južnom Parku u Sofiji

Паркът Ташмайдан в Белград. На паметника пише на сръбски и български: „През юни 1862 г. в борбата с турския гарнизон на Калемегдан участваха и доброволци от Българската легия, основана от Георги Раковски. Сред тях беше и Апостолът на свободата Васил Левски.“

¹¹ Освен Васил Левски, в тези плановете участват и други, които също така се почитат като национални герои на България: Георги Сава Раковски, Стефан Караджа, Васил Друмев и т.н.

Максималистическите национални програми на Белград и София са довели до нарастване на недоразумението и бързо се е стигнало до сблъсък, чиито последици се усещат и днес. Претенциите над т.нар. „торлашко“, всъщност шопско население (група с плаваща идентичност, която се разпростира приблизително от Пиротския окръг до днешна София и от Зайчар до Шип, която е говорела на торлашко-шопски диалект), както и над славянското население на Македония (преди всичко Вардарска), са довели до серия от сблъсъци, на които се гледа по различен начин: Опитът за създаване на т.нар. Санстефанска България през 1878 година със Сантефанския мирен договор, предизвиква в Сърбия голямо огорчение, тъй като в състава ѝ е трябвало да влезат и територии, освободени от сръбската войска и които в по-голямата си част са смятани за сръбски: преди всичко Пирот и Враня.

Сръбско-българската война от 1885 година, която в България се нарича още „братоубийствена“, е започната от сръбския крал Милан заради Съединението на Княжество България с автономната област Източна Румелия. Според него, това е нарушение на реда, установен от Берлинския договор през 1878 година. Българите приемат тежко тази война, тъй като смятат, че Сърбия няма основателна причина за нападение. Самата война завършва с тежкото поражение на Сърбия при Сливница.

Втората балканска (или Междусъюзническа) война избухва поради недоволството на България от създаването на положение след Първата балканска война и претенциите и на Сърбия, и на България върху цяла Вардарска Македония. В България и днес царува негодувание заради това, че Македония, на която гледат като на територия населена с българи, е отнета от родината. В Сърбия пък е изградено схващането, че България винаги е готова да „забие нож в гърба на своите славянски и православни братя“ (което по-късно се засилва от събитията през Първата и Втората световни войни).

Българското участие в Първата и Втората световни войни в коалиция с Централните сили, съответно Оста, довежда до българската окупация на Южна и Източна Сърбия и до многобройни престъпления над местното население..

С поражението на силите на Оста и завземането на властта от комунистите и в двете страни, се създават нови отношения между двете държави. Лидерите на Югославия и България, Йосип Броз Тито и Георги Димитров, планират създаване на обща държава, Балканска федерация. Първата крачка към тази цел е направена с подписването на Бледското споразумение от 1 август 1947 г. Тези плановете обаче са пресечени от Сталин, който в началото на 1948 г. вижда в създаването на Балканска федерация заплаха за авторитета си в Източна и Югоизточна Европа. Последица от това е Резолюцията на Информбюро от 1948 година и изхвърлянето на Югославия от съветския лагер, а после и създаването на желязна граница между Югославия и България. Това рефлектира особено в Димитровград и Босилеград, които като етнически български общини са поставени под специалния контрол на полицията и армията.

По време на Студената война, особено към края на 70-те и началото на 80-те години на XX век, СФРЮ и Сърбия стават прозорец към Запада. Оттук в България навлизат сръбската естрада и други културни събития (сръбски, но и западни, каквито са например филмите и сериалите), което културно и езиково сближава българи и сърби.¹²

¹² Дори и днес, българите са изключително отворени към културните събития, идващи от Сърбия. Още от края на 80-те години гостуванията на фолк певци в България са почти всекидневни. Сръбската филмова продукция много добре се приема от българската публика, а филми редовно се излъчват и в кината, което е наистина рядко за други страни. От друга страна, българските културни прояви в Сърбия са рядкост, и често се приемат скептично, което вероятно се дължи на

Културната и езикова близост отчасти има и политическо отражение. Гражданите на България реагират откровено негативно на бомбардировките на НАТО през 1999 година, въпреки че самото правителство на България дава на силите на НАТО достъп на въздушното си пространство.

От началото на XXI век европейската интеграция е цел и на двете държави. Оттогава и двустранните отношения придобиват нов смисъл посредством различни проекти за регионално сътрудничество, чиито инициатор е ЕС. България става член на ЕС през 2007 година, без значение на нейните неравностойни с другите държави-членки макроикономически показатели.

Преглед на жалбите на българите в Сърбия

Основните проблеми, с които се сблъскват гражданите от българска националност в Сърбия, като изключим бедността и икономическата изостаналост в южната част на Сърбия, са правото на образование и официалното използване на българския език и писменост по начин и на нивото, осигуряващо автоматизъм в използването им. Основните проблеми са свързани със съществуването на учебници на български език, особено по обществени науки, като се има предвид, че съдържанието на учебниците в спорните области е много различно. Освен това, макар че използването на български език е свободно, гражданите имат усещането, че там, където може официално да се употребява, използването на българския език е свързано с определени проблеми с превода и бавене на документите, което обезкуражава гражданите да го употребяват. Освен това, образователната система през изминалите тридесет години е облагодетелствала сръбския език, поради което повечето от гражданите от българското малцинство го говорят като майчин. За избор на езика, който се използва, значение имат опортюнизъмът и съответните икономически условия. Хората, които не се интересуват от партийна политика, имат усещането, че националните въпроси на българите са подчинени на интересите на политическите партии, които имат преобладаващо влияние в Националния съвет на българите.

Най-открояващите се мнения относно правата на българите в Сърбия са на Хелзинския комитет за защита правата и свободите на българите в Сърбия и Културно-информационния център на българското национално малцинство „Босилеград“. Жалбите, които тези две организации често публикуват се отнасят до историческата перспектива за положението на българите в Сърбия. Изводите са, че сегашното положение на българското малцинство е само продължение на дискриминационната и асимилационна политика, провеждана от югославските, съответно от сръбските, власти в Западните покрайнини между двете войни, а после и от 1960 г. с повторното отваряне на македонския въпрос между СФРЮ и НР България.¹³ Тези две организации често използват термините „геноцид“, „асимиляция“ и „велико-сръбски шовинизъм“, когато описват положението на българите в Сърбия, като отбелязват например, че през 1960 г. в Западните покрайнини са живели 63 000 етнически бъл-

гари, докато през 2001 г. по тези краища те са само 20 500.¹⁴ Освен това, те пропагандират исторически ревизионизъм, претендирайки, че цялото торлашко население, което живее в източната и южната част на Сърбия (т.нар. „Българско Поморавие“), в по-голямата си част е от български произход и че сегашното положение е резултат от асимилацията, провеждана още от 1878 година.¹⁵

Те търсят и по-активната и стабилна роля на България в решаването на „българския въпрос в Сърбия“ и многократно директно са искали България да се възползва от сегашната ситуация на Сърбия. Противници са на по-нататъшните опити за създаване на „шопска нация“ от българското етническо население в Сърбия - проект, заради който се обвинява не само Сърбия, но и официална България по времето на премиера Бойко Борисов.¹⁶

Платформа за защита на правата на българското национално малцинство в Сърбия, месец юли 2013 година

През месец юли 2013 година, както бе обявено по РТВ „Цариброд“, за първи път „българите в Сърбия постигнаха консенсус.“¹⁷ В тази декларация, която сигурно е най-сериозният опит да се обединят всички представители на българското малцинство в Сърбия (представителите на Българския национален съвет, представителите на всички малцинствени български партии в Сърбия, неправителствени и професионални организации¹⁸), наред с другите са изброени и следните искания и предложения:

Сърбия и България да подпишат междудържавно споразумение за приятелство, което ще се постави основата на сътрудничество за подобряване положението на българското национално малцинство, чрез формиране на обща работна група, която да формулира конкретни мерки (преди всичко чрез поддръжката на проекти и подобряването на пътната инфраструктура). Пълно прилагане на разпоредбите на Конституцията на Сърбия, на всички закони и международноправни норми, които се отнасят до националните малцинства, със специален акцент върху задължителното предучилищно, основно и средно образование на български език за представителите на българското национално малцинство, извършващо се по автоматизъм. Специално се подчертава проблемът недостига на съответните учебници. Призовава се към решаване на този проблем, между другото и чрез сътрудничество между министерствата на образованието на двете страни.

Разрешаване на проблема в информационната сфера. Това е преди всичко проблем финансирането на издателската къща на Националния съвет на българското национално малцинство „Братство“ от Ниш. След това цялостно да се разреши въпроса с информизирането на българското малцинство на майчиния език, да се възобнови емисията на български език в национален ефир и да се разреши свободното внасяне на печатни материали от България и приемане на телевизионни програми на български език.

Да се позволи провеждането на църковни служби на български език и в съответствие каноните на Българската православна църква на основата на практиката, която имат другите „братски православни църкви в Сърбия.“ Изтъква

¹⁴ Ibid, стр. 2

¹⁵ Иван Николов, Българите в Югославия - последните Версайски заточеници, Културно-информационен център на българското национално малцинство „Босилеград“, 2002. стр. 4.

¹⁶ Сърбия няма нищо общо със Западните Покрайнини!“, <http://planitenabulgaria.blog.bg/turizam/2011/11/29/syrbii-niama-nishto-obshtosys-zapadnite-pokrainini.858687>, (29. април 2013 г.)

¹⁷ Подписване на Платформата за защита правата на българското национално малцинство в Сърбия, РТВ „Цариброд“, <http://www.youtube.com/watch?v=ghQ99QvAMJs>, (29 юли 2013 г.)

¹⁸ Между другото, очевидно е, че успехът от обединяването не е пълен, тъй като на срещата не присъства Владимир Захариев, кмет на община Босилеград.

спомена за по-напредналото икономическо развитие на СФРЮ в сравнение с България. В сферата на спорта, България е много по-успешна от Сърбия, имайки предвид, че на последните пет олимпиади, дори когато Сърбия се представя заедно със спортистите от Черна гора, България взема от два до шест пъти повече медали от Сърбия. Спортното сътрудничество между двете страни е на високо ниво: много сръбски спортисти се подготвят в България, а сръби участват и в българската първа футболна лига

¹³ Меморандум, Културно-информационен център на българското национално малцинство „Босилеград“, Босилеград, 2009. стр. 3

се необходимостта от прекратяване на практиката за преименование на църквите, които са „културно-историческо наследство” на българското национално малцинство, както и на практиката на самоназначаване на свещенослужители от Сръбската православна църква в тези свещени обекти.

Специално се подчертава необходимостта от конкретни мерки за съхраняване на паметниците и културното наследство в общините с българско национално малцинство, а след това и потребността от подкрепа на културните сдружения на българското национално малцинство в Сърбия.

Решаване на въпросите, свързани с употребата на писмен български език в администрацията и съдебната система, където за това съществуват условия, както и запазване на българските топоними, на двуезичните надписи на обществени места и пътните знаци.

Изработване на социално-икономическа карта на българското национално малцинство, за да се лансират икономически инициативи, които да предотвратят по-нататъшния икономически упадък и демографския отлив в тези общини.

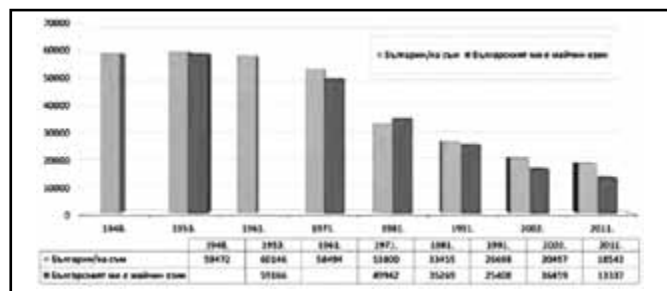
Настоява се Европейският съюз да заеме „по-критична позиция” и да вземе под внимание въпроса за положението на българското малцинство в Сърбия чрез оценяване на изпълнението на „копенхагенските критерии”. Освен това, от Република България се иска да изисква от Сърбия опазване на културната, езиковата и религиозната идентичност на етническите българи в Сърбия.

Необичайното е, че тази инициатива възникна през лятото, когато вниманието на обществеността е снижено в сезона на отпуските и когато политическата сцена на практика е пуста. Нещо повече, по това време сръбското правителство беше в процес на реконструкция, което допълнително отклони вниманието от този документ. Единствената институция, реагираща на публикуването на меморандума беше Църковната община Босилеград на Вранската епархия на Сръбската православна църква, която реагира преди всичко по точка 12 от Платформата, отнасяща се до вероизповеданието, както и по някои други текстове от Платформата. Църковната община Босилеград отрече твърденията, обвинявайки „братската дружина, събрала се в Ниш”¹⁹ в злонамереност и представяне на невярна информация.

Българите в Сърбия Реалност и статистика

Броят на българите е намалял три пъти от 1948 година насам и продължава постоянно да спада и според официалната, и според неофициалната статистика.

Намаляване на броя на българите в Сърбия от 1945 година

Според официалните данни на Републиканския институт за статистика на Сърбия, в Сърбия има 18.543 българи. Тази цифра е

19 Църковна община Босилеград, Съобщение за обществеността, интернет портал на Епархията на Вранската Сръбска православна църква, <http://www.crkvenaopstina.bosilegrad.com/2010-02-01-10-32-19/120-saopstenje-za-javnost2.html>, (25 август 2013 г.)

изключително спорна за официалните власти в България и българския елит и в двете страни, които я смятат за резултат от десетилетията потискане на българската идентичност от страна на официалните сръбски и югославски власти. Донякъде това е и резултат от етническата мимикрия на самите българи, последица от индивидуалния опортюнизъм и историческото наследство от времето на Резолюцията на Информбюро от 1948 г.²⁰ Географски погледнато, българите са етническо мнозинство в две общини в Източна и Югоизточна Сърбия: Димитровград и Босилеград. Няколко стотин българи живеят и в общините Бабушница (Пиротски окръг) и Сурдулица (Пчински окръг). По-малък брой българи живеят и в Пирот, Врания и Ниш. В Панчево (местността Иваново) и в Бело Блато до Зренянин живеят няколко стотин българи римокатолици.

Населението според националната принадлежност

	Общо-	сърби-	българи	% българи
Общо за Сърбия	7186862	5988150	18543	0.26
Панчево	123414	97499	501	0.41
Бабушница	12307	10933	632	5.14
Димитровград	10118	2819	5413	53.50
Босилеград	8129	895	5839	71.83
Сурдулица	20319	16233	734	3.61

Населението според майчиния език

	Общо-	сърби-	българи	български в %
Общо за Сърбия	7186862	6330919	13337	0.19
Панчево	123414	111523	201	0
Бабушница	12307	11524	492	4
Димитровград	10118	5251	3437	33.97
Босилеград	8129	1307	6599	81.18
Сурдулица	20319	17480	295	1.45
Източник на данните: Републикански институт за статистика на Сърбия				

При анализа на положението на българите в общините Димитровград и Босилеград е невъзможно да се пренебрегне въпроса защо в Босилеград броят на тези, които посочват, че майчин език им е българския, е с около 10% повече от от броя на тези, които се определят като българи. Освен това, не е ясно и защо 20% от българите в Димитровград не посочват българския като свой матерен език. Тези статистически различия са прекалено големи, за да бъдат пренебрегнати, и изискват подробно обяснение.

В Сърбия хората, които се чувстват българи, са с пет хиляди повече, от тези, които припознават българския като майчин език

Официалните данни от Димитровград хвърлят сянка на широко разпространеното схващане сред местните автентични представители на българите, с които изследователите разговаряха, че техните сънародници се „плашат” от национално самоопределение. Според списъците от 2011 г., бъл-

20 Интервюта с представителите на етническите българи в Сърбия

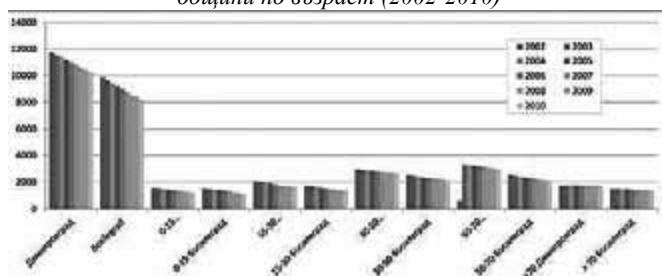
гарите от тази община представляват мнозинство с повече от половината (според свидетелствата на събеседниците за пръв път), и евентуалния страх, съществувал по времето на социализма, сега очевидно няма място там. Възможно е да съществува известна мимикрия „по навик“ от миналото. Тя обаче, доколкото присъства, понастоящем не е предизвикана от репресивната политика на държавата, което разбира се не означава, че в миналите времена, и особено по време на Студената война, репресии не е имало. От друга страна, въпросът за майчиния език на българите е изключително сложен, имайки предвид, че 20% от българите в тази община вече не смятат българския за свой матерен език. Тази „загуба“ на българския език вероятно е последица от комбинацията „загуба поради занемаряване“ в учебните програми и културните и информационни събития през последните тридесетина години, но и на личния избор на хората, свързани с един от тези два близки езика.

Ситуацията в Босилеград е малко по-различна, тъй като 10% от българите, живеещи там и чиито матерен език е български, не се определят като българи. Трудно може да се даде окончателен отговор на причините за подобна нелогичност, имайки предвид, че българите заемат водещи позиции в местната администрация, съд, прокуратура. Спорна е единствено представеността им в полицията, за което няма официални данни, макар да е известно, че и там присъстват българи. Твърденията за „страха“, останал сред босилеградчани като останки от „изминалите времена“, са вероятното обяснение, въпреки че и тук не може да се пренебрегне свободния и личен избор на отделната личност. В самата България, често се налага идеята, че мнозинството от съседните на Димитровград и Босилеград общини е от български произход, което обаче е систематично изкоренено от сръбските власти. Разбира се, в Сърбия съществува мнението, че всички граждани от град Трън почти до София и на север до Видин са от сръбски произход, което частично се корени в представите на основата на историческите карти на средновековните области, управлявани от деспот Константин Деянович, и частично на етнолингвистичните теории от XIX век, поставящи цялото шопско-торлашко население под знаменателя на сръбската етническа група, подобно на българските теории за принадлежността на цялото това население към българската етническа група.

Тъжната демография на Южна Сърбия

Българите остаряват и си отиват от Южна Сърбия. Миграциите, както към по-големите центрове в Сърбия, така и към София и другите университетски центрове в България, където от 1993 година завършилите средношколци получават пълна стипендия за образованието си, са по природата си икономически и не могат да се отдадат на никакъв индиректен натиск от страна на сръбските власти. По същината си те не се различават от миграциите на по-голямата част от населението от Южна Сърбия към Ниш, Белград и Западна Европа.

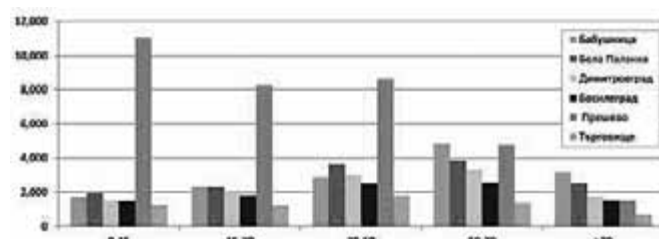
Оценка на намаляването на броя на населението в българските общини по възраст (2002-2010)

Източник: Републикански статистически институт.²¹

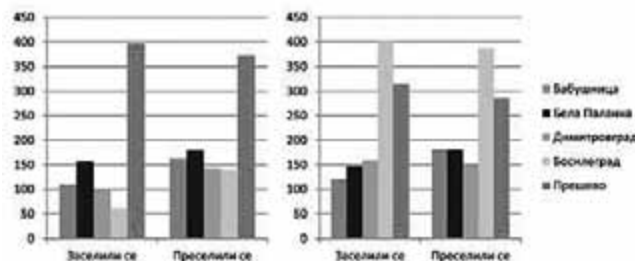
При сравнението със съседните общини в Южна Сърбия, както тези с голям брой представители на националните малцинства (Прешево), така и общините, намиращи се в сходна социално-демографска ситуация, стигаме до заключението, че общините с преобладаващо българско население (Димитровград и Босилеград) имат повече или по-малко сходна възрастова структура със съседните и близките общини; откроява се само преобладаващо албанската община Прешево с драстично по-ниска възрастова структура на населението.

Възраст на населението в Южна Сърбия

Погледнато като цяло, българите, както и останалото население от Южна Сърбия, напускат този регион. В показаната статистика се виждат процесите на вътрешните миграции главно към по-големите градове в Сърбия и регионалните центрове, но не се виждат миграциите към България, които са все по-чести в южните части на Сърбия. Същевременно, повече българи отскоро са се установили в Ниш (128 преселили се), Зайчар (68), Враня (238), Пирот (95).²²

Вътрешни миграции в Южна Сърбия 2010г. и 2011г.

Западналата икономика на Южна Сърбия

Икономиката в Южна Сърбия във всички общини е в незавидно положение. Все пак, на основата на данните, посочени в графиката и таблицата по-долу, не може да се види значима разлика в положението на преобладаващо българските общини, Димитровград и Босилеград, и другите общини в Южна Сърбия. Южните общини до 2009 г. са имали възходяща тенденция в средната брутна заплата, въпреки че тя остава по-ниска от средната за Република Сърбия. Ако се има предвид, че средните стойности за Сърбия включват Войводина и Белград, то тогава не е учудващо, че Димитровград и Босилеград, както всъщност и съседните им общини в Южна Сърбия, се намират в относително подобна ситуация. И двете български об-

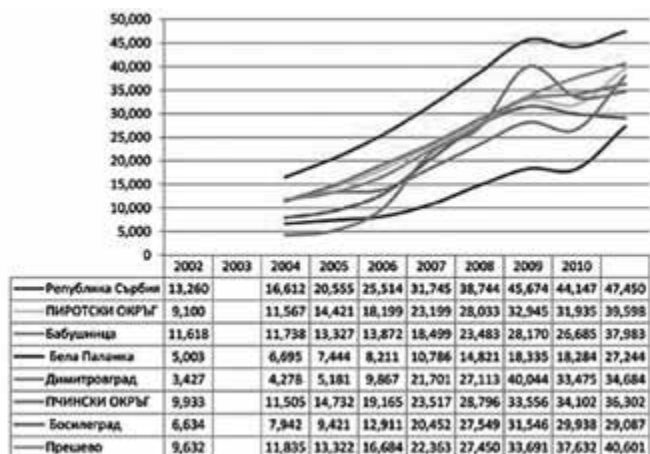
21 Оценка на населението се изработва в периода между преброяванията на населението и се основава на резултатите от списъците на населението и на резултатите от обработката на статистиката на естественото и механичното движение на населението, <http://webzrs.stat.gov.rs/WebSite/Public/MethodologyHelp.aspx?IndicatorID=180303IND01&sAreas=false>, (20 май 2013 г.)

22 „Етнически промени в Сърбия между преброяването 2002-2011 г.“, Makroekonomija, <http://www.makroekonomija.org/demografija/etnicke-promene-u-srbiji-izmedu-popisa-2002-2011-13-bugari>, (25 май 2013 г.)

щини повече или по-малко следват средните стойности за региона, към който спадат. Това е особено важно в случая с Босилеград - община, която е подчертано изолирана и има по-лоши стартови позиции от останалите, но все пак успява да се доближи до средните стойности.

Средна брутна заплата по отношение на средните стойности за Сърбия, Пчинския и Пиротския окръзи

Общините Димитровград и Босилеград имат доста различни икономически позиции. Димитровград е погранична община на един от най-важните регионални коридори, който е едновременно и митнически пункт и се намира само на седемдесетина километра от центъра на София. Босилеград е изолирана община, която е отдалечена на около час път от първия следващ най-голям коридор. Докато община Димитровград, въпреки че все още се намира значително под средните стойности за Сърбия, икономически се представя доста добре в сравнение със съседните общини, Босилеград е сред по-бедните. Димитровград, като място, намиращо се изключително близо до многомилионния град София, има солидни и достъпни туристически, търговски и гастрономически възможности. Липсата на стриктни правила от ЕС по отношение на начина на приготвяне на храната, гъвкавите правила за пушенето в обществени заведения и популярната българска духовна музика привличат българите от Западна България, което подпомага местната икономика. Също така, Димитровград има полза и от износа на хранителни продукти за България, както и от „уикенд туризма“ на софиянци, които идват както заради забавленията, така и заради посещения на местните свети места, като Погановския манастир.

Между другото, реалната икономика, ориентирана към износ, е в доста лошо състояние. Според данните на Агенцията по вписванията в търговския регистър, която включва главно кооперации, дружества с ограничена отговорност и обществени предприятия, от 2005 г. от търговските дружества, които тази година са били вписани или взети от дотогавашния съдебен регистър, днес само около половината продължават да бъдат активни в тези общини.

Търговски дружества-	Активни-	Закрити-	Във фалит или ликвидация-	Общо
Димитровград	68	28	5	101
Босилеград	32	17	7	56

С изключение на Босилеград, където местното население държи на това техният край значително да просперира от въвеждането на митнически пунктове в Босилеград, оплакванията от икономически характер са подобни на тези

в другите места в Южна Сърбия. Твърди се, че решението на този проблем е на една ръка разстояние и че от 2014 г. митническият пункт в Босилеград би могъл да започне работа, което би улеснило трансграничната търговия с България. Също така, местното население смята, че отварянето на поне още един гранично-пропускателен пункт между Димитровград и Зайчар би дало възможност за интензивни контакти между двете държави в пограничните райони и би предоставило решение на отделни имотни въпроси, затлачени от следвоенния период.

На 27 юни 2007 г. България и Сърбия се договориха, че ще изградят и открият нови ГКПП в района на село Ново Корито, община Княжевац, на територията на Сърбия, и село Салаш, община Белоградчик, на територията на България,²³ както и в района на село Петачинци, община Бабушница, на територията на Сърбия, и село Банкя, община Трън, на територията на България²⁴ и че всяка страна ще изгради инфраструктурата, необходима за функционирането на тези нови пътни гранични пунктове. Разрешаването на този въпрос обаче все още се чака.

СЪХРАНЯВАНЕ НА БЪЛГАРСКОТО НАЦИОНАЛНО МАЛЦИНСТВО В ЮЖНА СЪРБИЯ

Медиите на български език: електронни меди

Доскоро в Сърбия българите се информираха на своя майчин език чрез изданията на три печатни вестника, две радио и една ТВ станция (РТВ „Цариброд“). До 2005 г. Радио „Ниш“ всяка седмица излъчваше тричасова програма на български език, а от 2005 г. – само по 15 минути дневно.²⁵ Според твърденията на събеседниците на изследователите, РТВ „Босилеград“ е готова да започне излъчвания. Електронните меди излъчват на два езика. Също така, и в двете общини са достъпни услугите на кабелните оператори от България, което значително допълва медийната картина на местно равнище. Основната критика към медийното присъствие на български език в Сърбия са недостатъчното финансиране и липсата на качествено съдържание в българоезичните меди и емисиите, което от своя страна повдига въпроси относно съхраняването на българското национално малцинство в Сърбия. Телевизия „Цариброд“ (местната телевизия в Димитровград) излъчва информационното си съдържание приблизително половината на сръбски, а другата половина – на български език. Също и Радио „Босилеград“, според събеседниците на изследователите, излъчва около 70% на български, а 30% на сръбски, което приблизително отговаря на официалната етническа структура на града, въпреки че е очевидно, че официалната етническа структура е до голяма степен резултат от етническата мимикрия тук. Не съществува нито една електронна медия, излъчваща изцяло на български език. Макар че подобна програмна схема съответства на официалната национална структура на Димитровград, в

²³ Закон за утвърждаване на спогодбата между правителството на Република Сърбия и правителството на Република България за откриване на граничен контролно-пропускателен пункт Ново Корито (Република Сърбия) – Салаш (Република България), „Държавен вестник на Република Сърбия – „Международни договори“, No. 42/2009

²⁴ Закон за утвърждаване на спогодбата между правителството на Република Сърбия и правителството на Република България за откриване на граничен контролно-пропускателен пункт Петачинци (Република Сърбия) – Банкя (Република България), „Държавен вестник на Република Сърбия – „Международни договори“, No. 42/2009

²⁵ Втори периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, MIN-LANG/PR (2010) 7, Съвет на Европа, Белград, 2010. година, стр. 208.

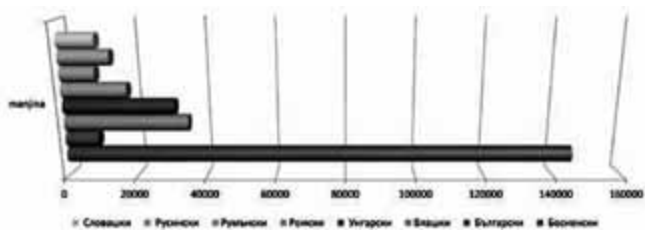
Босилеград съществува остра необходимост от категорично излъчване на български език. Важно е да споменем, че електронните медии, предаващи на български, използват предимно „шопския диалект“ на западнобългарския език, който има своите особености по отношение на официалния български език. Журналистите използват шопския диалект, главно защото това е майчиния им диалект на българския език.

Няколко години по РТС се излъчва емисия и други съдържания на български език, но те са прекъснати по време на бомбардировките през 1999 г. Представители на българите споделиха с изследователите, че връщането на емисията на български език по нишкото студио на РТС би било важно за информирането на български език.

За периода 2007-2011 г. Република Сърбия е отделила малко повече от пет милиона динара RSD (5.192.525 RSD или приблизително EUR 50.000) за финансиране на различни проекти, които са имали за цел повишаване капацитета на местните електронни медии и изготвяне на медийна продукция на български език.²⁶ Заделени са средства както за техническо оборудване, така и за конкретно медийно съдържание. На местно равнище обаче не се създава впечатление, че това е допринесло съществено за популяризирането на българския въпрос или правата на българите, нито пък събеседниците изтъкнаха някои от тези проекти.

По отношение на медийната картина не можем да говорим за разлика в положението на българите спрямо другите национални малцинства в Сърбия. Българите имат среден брой радио и телевизионни станции на глава от населението в сравнение с останалите национални малцинства в Сърбия (ако се изключат бошняците, които имат далеч по-голям брой).

Брой на представителите на националните малцинства по 1 лиценз за телевизия

Медийното съдържание от България е достъпно предимно чрез кабелните оператори и много по-трудно чрез обикновените антени. Това обстоятелство допълнително ще се усложни от преминаването на България към цифрово излъчване.²⁷

Брой на представителите на националните малцинства по 1 лиценз за радио

26 Трети периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция, ACFR/SR/III(2013)001 сръбска версия, Съвет на Европа, 2013 година, стр. 169.

27 „Медиите на български език в Сърбия и българите в сръбските медии“, JUGpress, http://www.jugpress.com/index.php?option=com_content&view=article&id=2736:mediji-na-jeycicimanajina-potreba&catid=37:jug-srbije&Itemid=58, (26 май 2013 г.)

Медиите на български език: печатни медии²⁸

Учредителните права над издателство „Братство“, основано още през 1959 година, разпространяващо печатни издания на български език, които са изцяло финансирани от бюджета на Република Сърбия, са прехвърлени от Скупщината на Република Сърбия на Националния съвет на българското национално малцинство. Издателство „Братство“ (NIU “Bratstvo”) издава информационния седмичник „Братство“ от Ниш в тираж от около 2000 екземпляра, детското списание „Другарче“ – ежемесечник по време на учебната година в тираж от около 1500 броя, и списанието за култура, изкуство и обществени въпроси „Мост“ – двумесечник с 800-ен тираж. Тези печатни издания обаче вече не излизат редовно и нямат влиянието, което са имали по време на социалистическа Югославия, което е свързано както с нивото на финансирането им, така и с достъпността на конкурентната преса.

За периода 2007-2011 г., издателство „Братство“, Ниш като субсидия (средства, отпуснати с конкурс) за печатни обществени издания на български език е получило средства, възлизащи на 79.169.651 RSD, както за финансиране на работата на издателство „Братство“, така и като допълнителни средства за отделни проекти, каквото е отбелязването на юбилея на издателството в Ниш през 2009 година. За съфинансиране на периодични публикации от областта на изкуството и културата на българите (2008, 2010 и 2011 г.) са предоставени още 780 хил. RSD.²⁹

Година	Печатни медии	Субсидия или конкурс	Допълнителни средства	Предназначение
2007	„Братство“, Ниш	30000000		
2008	„Братство“, Ниш	30000000	80000	-Опазване на традициите на старопланинските селища Пирот, Димитровград, Княжевац
2009	„Братство“, Ниш	7513303	980000	Юбилей на издателство „Братство“
2010	„Братство“, Ниш	7513303	350000	Списание „Другарче“
2011	„Братство“, Ниш	4143045	350000	Списание „Мост“

От 2007 година около 81 млн. RSD (приблизително 880 хил. EUR) са предоставени за различни проекти на издателство „Братство“, което има издания на български език. Това е значителна сума, изискваща прозрачност при усвояването ѝ, като е препоръчително да се провери предназначението и резултата от изразходването на тези бюджетни средства. Според неофициални данни, повечето от средствата са похарчени за заплати и за самото издателство.

28 Втори периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, MIN-LANG/PR (2010) 7, Съвет на Европа, 2010 година, стр. 158.

29 Трети периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция, ACFR/SR/III(2013)001 сръбска версия, Съвет на Европа, 2013 година, стр. 169-170.

За внасянето на печатни материали на основание чл.6, ал.2 от Закона за внасянето и разпространението на чужди средства за масова комуникация и за чуждата информационна дейност в Югославия³⁰, е необходимо разрешение, което се издава от Министерството на вътрешните работи. Точка 11 от споменатата Платформа изисква от Сърбия да разреши свободен обмен на информация с Република България, включително и разпространението на български печатни материали в радио и телевизионните програми. Като се има предвид, че информационното пространство е отдавна отворено, трудно е да се даде задоволителен отговор защо това не би могло да стане, особено като се има предвид, че в Сърбия могат да се намерят в свободна продажба английски, френски, немски и руски списания и печатни материали. Все пак, тъй като в България печатните материали често стигат да отричане на Ньойския договор, интересът за контрол на съдържанията, които открито поставят под въпрос териториалния интегритет на Сърбия, изглежда оправдан.

Образованието на български език

Образованието на български език е застъпено в два модела: пълно предучилищно, основно и средно образование на български и под формата на предмета „Български език с елементи на национална култура“ наред с останалата училищна програма на сръбски език. Докато специалния предмет е недостатъчен за опазване и поддържане на националната култура и традиции, пълното образование на български страда от недостатъчно финансиране, отпечатване на учебници и проблема с интеграцията на зрелостниците в по-нататъшната учебна програма на Сърбия, както и от желанието на родителите да записват децата си в български паралелки. (...)

През 80-те години на ХХ век, е въведено преподаване на сръбски език в българските училища в Димитровградската и Босилеградската община, с обяснението че се правело заради родителите, които искали да подобрят перспективите пред децата си за образование в престижните университети на Югославия. В днешно време обаче България предлага стипендии за студентите от Западните покрайнини. Вече цяло десетилетие завършилите от Димитровград и Босилеград използват възможността да учат в много по-близката София, където разходите им се покриват от държавната стипендия, отколкото в Ниш или Белград, където не съществуват подобни предимства. Въпреки че официална статистика няма, общоизвестно е, че малък брой от завършилите в България студенти се връщат в Димитровград, Босилеград и околните общини. Тежка е ситуацията с учебниците на български език. Проблем представляват не само „спорните предмети“ като история и география, но и предмети като химия например. Тези учебници би трябвало да се адаптират към сръбската образователна програма, но за това средствата не достигат. Внасянето на учебници, дори и платени от България, също се сблъсква с проблема за адаптирането към учебната програма в Сърбия.

В Република Сърбия съществуват три предучилищни институции (в Димитровград, Бабушница и Босилеград) с приблизително 100-150 деца всяка. От 2007-2012 година през двуезичните предучилищни институции са преминали общо 1.439 деца³¹

До 2009 г. обучението на български се провежда в двете основни училища и в двете общини. От 2010 г. само основното училище в Босилеград има пълно обучение на български език. Между другото, в основните училища на двете общини, както и тези в Иваново (Панчево), Бабушница и Сурдулица има предмет „Български език с елементи на национална култура“.

Според думите на кметовете на общините Димитровград и Босилеград по време на интервюта с изследователския екип на ISAC, през април 2013 година, и двете общински администрации са призовавали гражданите да изберат за децата си образованието на български език, като дори са се обърнали към министерството в случаите, когато записаните деца били по-малко от 15 (което е законови минимум) да се одобри откриването на класове, макар и с по-малък брой ученици. Това, че отговорността за незаписването на учениците е на родителите, е потвърдено на изследователския екип и от Националния съвет на българското национално малцинство.

Между другото, исканията на отделни български организации в Сърбия се отнасят тъкмо до процедурата на избор от родителите на езика, на който да се провежда обучението. Те настояват този процес да се извършва по автоматизъм: учениците, чиито родители се определят като българи, без специална процедура да формират класове, където обучението да се води на български език. Твърди се, че половината от информационните програми в електронните медии се излъчва на български, а половината – на сръбски, следователно, няма нито една електронна медия с програмна схема само на български език. И макар такава програмна схема да отговаря на официалната национална структура на населението в Димитровград, в Босилеград съществува сериозна необходимост от цялостно излъчване на български. Това искане трябва да се разгледа в контекста на правото на свободен избор, но и за да могат родителите са бъдат напълно запознати с предоставените им възможности.

Обучение на български в основните училища (до 2010 г. Димитровград и Босилеград, от 2010 г. само Босилеград)

Учебна година-	бр. общини-	бр. училища-	бр. паралелки-	бр. ученици
2007/08.	2	2	4	26
2008/09.	2	2	4	47
2009/10.	2	2	3	46
2010/11.	1	1	14	98
2011/12.	1	1	14	98
Общо				315
Български език с елементи на национална култура в основните училища (Бабушница, Иваново (Панчево), Сурдулица и Димитровград)				
Учебна година-	бр. общини-	бр. училища-	бр. паралелки-	бр. ученици
2007/08.	2	2	0	672
2008/09.	2	2	0	675
2009/10.	2	2	0	1330
2010/11.	4	5	57	736
2011/12.	4	5	57	736
Общо				4149

30 Държавен вестник - СФРЮ, No. 39/74 и 74/87, Държавен вестник - СРЮ, No. 24/94 и 28/96 и Държавен вестник - РС, No. 43/2003 от 22 април 2003 г.

31 Трети периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция, ACFR/SR/III(2013)001 сръбска версия, Съвет на Европа, 2013 година, стр. 280.

От 2007 г. са одобрени буквар и учебници на български език за основното училище, читанки за трети и четвърти клас³² и материали по сръбски като нематерен език. С помощта на издателство „Просвета” от София, също така са одобрени частично адаптираните към учебния план и програмата в Република Сърбия (с препоръката липсващият материал да се обработи с помощта на съответните учебници на сръбски език): физика и астрономия за 10-и клас, математика за 9-и клас, химия и опознаване на околната среда са пригодени за първи гимназиален клас по учебния план на Сърбия, както и учебниците по химия, биология, информационни технологии, физика, астрономия, математика, психология, логика и философия за големите класове на средното училище. Проблемът с образованието на представителите на националните малцинства на майчиния им език е общ за цяла Сърбия, без значение за кое национално малцинство става дума. Например Защитникът на гражданите (омбудсманът) още през 2008 година в годишния си доклад посочва, че недостигът на качествени учебници на малцинствените езици и на кадри, заедно с остарелите и неясни критерии за внос на учебници, както и отделни въпроси на планиране на обучението и селективния подход на просветната инспекция са основните проблеми пред образованието на малцинствените езици.³³

Между другото, отделните събеседници посочват, че Националният съвет на българското малцинство е отговорен за тази ситуация, защото именно тази институция е трябвало да определи кои учебници на сръбски са подходящи за превод на български език. Очевидно е, че съществува много сериозен проблем, свързан с учебниците – въпрос, с който съответните институции, Министерството на просветата на Република Сърбия и Националният съвет на българското малцинство в Сърбия, трябва по-сериозно да се занимават и да положат съвместно усилие за решаването му.

Култура

От 2007 година Министерството на културата за пръв път обявява конкурс за съфинансиране на проекти/програми, които с качеството си да допринесат за развитието и представянето на изкуството и културата на националните малцинства. Конкурсът не се отнася само до отделни малцинства и етнически общности, а и до сферата на мултикултурното творчество.

Проектите, представени от българското национално малцинство, имат значителна подкрепа, като по степен на финансиране тези проекти са между първите десет от общо двадесет и едно национални малцинства в Сърбия. Следователно, не може да се направи заключението, че българите са дискриминирани. При решението за финансиране на такива проекти са участвали и представители на националните съвети на националните малцинства. Откроява се и значително високата позиция, на която се котираат проектите на българското национално малцинство в сравнение със средствата, получени за проектите, поддържащи развитието на другите национални малцинства. Въпреки това, сумите от 5-8 хил. евро са изключително малки за каквото и да било по-значително влияние върху културното творчество на българите.

32 Трети периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция, ACFR/SR/III(2013)001 сръбска версия, Съвет на Европа, 2013 година, стр. 232-233.

33 Защитник на гражданите, Редовен годишен доклад за 2008 година, Службени гласник, Белград, 2009. година, стр. 44,

Национално малцинство	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Албанско	0	0	70000	500000	500000
Ашкалийско	50000	70000	0	0	0
Бошняшко	2000000	2950000	1100000	1800000	1800000
Българско	498200	840000	450000	815000	550000
Буневско	350000	780000	380000	300000	200000
Влашко	0	500000	80000	210000	250000
Гръцко	0	0	100000	50000	50000
Горанско	100000	0	0	0	0
Египетско	50000	0	0	0	0
Еврейско	200000	690000	150000	200000	100000
Унгарско	1000000	2490000	1080000	960000	1050000
Македонско	150000	750000	100000	315000	250000
Немско	0	200000	0	0	0
Ромско	1530000	1885000	700000	1010000	850000
Румънско	550000	740000	230000	305000	250000
Русинско	300000	590000	230000	0	200000
Словашко	600000	1050000	200000	630000	550000
Украинско	200000	400000	0	0	100000
Хърватско	650000	1135000	380000	570000	500000
Цинцарско	0	200000	0	50000	0
Чешко	100000	100000	0	50000	150000
Мултикултурни проекти	700000	1730000	500000	200000	250000

Общо погледнато, тези конкурси имат за цел съфинансирането на проекти/програми, които с качеството си да допринесат за развитието и представянето на изкуството и културата на националните малцинства. Българските проекти са получили поддръжка за издателска дейност, театрални представления, културно-творчески и художествени прояви и периодични публикации. Общата сума за българските проекти за периода 2007-2011 година възлиза приблизително на 3.153.200 динара (около EUR 34.500). Ако към това се прибавят средствата, които автономната област Войводина в рамките на помощта за културни програми на националните малцинства е отпуснала за периода 2007-2011 година, за обща сума от 490 хил. динара за програмите на войводинските българи, получава се цифрата от около три и половина милиона динара за тези пет години, което по средния курс на еврото за целия период (91.15 RSD за 1 EUR) възлиза на около 38.000,00 евро. Макар че сумата е ниска, тя е значителна в сравнение със средствата, които са получили другите национални малцинства. Общините Димитровград и Босилеград също финансират културните институции на българското национално малцинство.³⁴ Издателство „Братство” от началото на миналото десетилетие е издало няколко книги на български език.³⁵

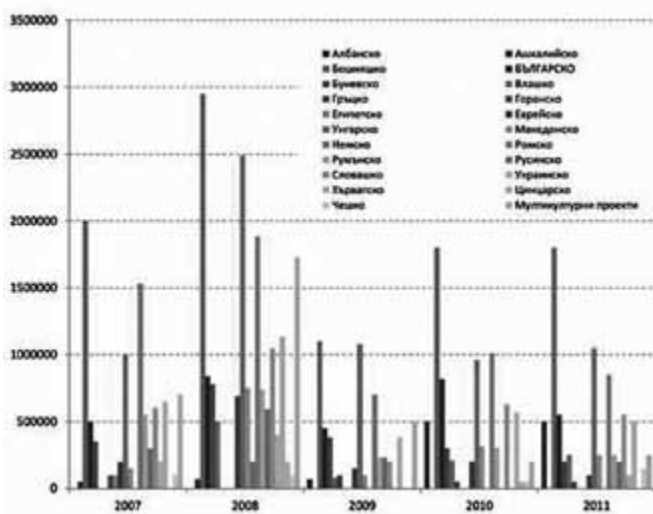
34 Втори периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, MIN-LANG/PR (2010) 7, Съвет на Европа, Белград, 2010 година, стр. 81.

35 Издателство „Братство”, чиито основател е Националният съвет на българското национално малцинство, публикува издания на български език. През 2002 г. е публикувана една книга, през 2003 г. – още една, през 2004 г. – две, през 2005 г. – три и през 2006 г. – четири, между

Потокът на парите, съответно ефикасността и ефективността на проектите, които се финансират с държавни средства, все още е много трудно да бъде следен, имайки предвид, че трудно може да се стигне до обективното им оценяване. През 2011 г. Държавната институция за одит е проверила работата на Министерството за правата на човека и малцинствата, но не и Бюджетния му фонд за националните малцинства, така че проверката на разходите на тези средства е по-трудно достъпна.³⁶

Финансова подкрепа на Министерството на културата за проекти за развитие и представяне на изкуството и културата на националните малцинства (2007-2011)

Официална употреба на българския език и писменост

Според Закона за официалната употреба на езика и писмеността³⁷, българският език и писменост са в официална употреба в общините Босилеград и Димитровград, както и в населеното място Иваново, утвърдено в Статута на град Панчево.

Според наличните данни обаче, страните в съдебното производство сравнително рядко използват българския език.³⁸ Също така, според мненията на интервюираните от изследователите на ISAC Fond, през април 2013 г., страните говорят пред съдиите, полицията и прокуратурата на шопския диалект на българския език, докато протокола се съставя на сръбски. Според думите им, когато страните в което и да е производство поискат, органите осигуряват и официален преводач. Анкетираният от изследователя са изтъкнали твърдението, че основната причина за по-честото използване на сръбския език е от финансово естество: това е въпрос на натоварването на местния бюджет. Според тях, тъй като почти всички страни си служат със

които са и избраните произведения на Детко Петров в три тома. Втори периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, MIN-LANG/PR (2010) 7, ет на Европа, Белград, 2010 година, стр. 71.

³⁶ Държавната институция за одит, Доклад за одита на годишния финансов доклад на Министерството за правата на човека и малцинствата, държавната администрация и местното самоуправление за 2011 година, http://www.dri.rs/images/pdf/revizija2012/1_mduls2011.pdf, (26 май 2013 г.), стр. 4

³⁷ Държавен вестник, бр. 45/91, 53/93, 67/93, 48/94, 101/2005 и 30/2010.

³⁸ Трети периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция, ACFR/SR/III(2013)001 сръбска версия, Совет на Европа, 2013 година, стр. 206.

сръбския като с матерен език, излиза по-евтино цялата документация да е само на сръбски. От друга страна, според събеседниците, всички материали за Общинския съвет в Босилеград се предоставят и на български, и на сръбски.

Според данните на официалните институции, властите не са провели специални програми за информиране на гражданите в Димитровград и Босилеград за това, че могат да се обръщат към държавните органи на български език. Като се има предвид, че по принцип езикови неудобства няма, гражданите, било то по инерция или с надежда случаят им да се разреши по-благоприятно, ако процедурата се извършва на сръбски, по-рядко използват български език. Интересно е да се отбележи, че предимно лица от българското малцинство заемат позициите, където се вземат решения. Например, в спора, който политическата партия Демократичен съюз на българите е имал с общинската изборна комисия в Босилеград относно признаването на статута на партиите на малцинствата, Общинската изборна комисия упорито е давала решенията си на сръбски език, въпреки че партията се обръщала на български, който в тази община е официален език. Въпреки че ставало дума за въпрос, при който времето било от съществено значение, и следователно е разбираема необходимостта да не се губи прекалено много време да превод, Общинската изборна комисия е съставена главно от лица от българска националност, които теоретично, биха могли да взимат решения на български, а с цел ускоряване на процедурата, преводът би могъл да се прави допълнително заради евентуалното съдебно производство.³⁹ Друг, още по-изразителен пример, свидетелстващ, че официалната употреба на българския език продължава да бъде свързана с големи проблеми, е официалната преписка на Министерството на вътрешните работи, полицейското управление на Враня, полицейския участък в Босилеград, политическата партия Демократичен съюз на българите от 19 ноември 2010 г., с което се отхвърля разглеждането на молбата за разрешение за публично събиране, защото е подадена на български език. Подписано от лица вероятно от българска националност, подобен поразителен пример за нарушаване правото на използване на български в Босилеград едва ли е случаен или пък свързан с непознаването на разпоредбите.⁴⁰

Някои от събеседниците на изследователския екип твърдят, че тези проблеми са всъщност изолирани случаи и че е много лесно почти всички документи да се получат и на малцинствения, български език. Всички събеседници обаче се съгласяват, че съществува проблем с автоматичното получаване на копие от акт за раждане и свидетелство за съдимост на български език. Въпросът за съществуването на тези два формуляра на български език е изключително важен за местните представители на българското малцинство за улеснение при кандидатстването за българско гражданство. Все още в практиката съществуват проблеми с прилагането на правилника, регулиращ употребата на личните имена и определянето на пола („ов“ за мъжки род и „ова“ за женски), особено при обществените служби (напр. в здравните заведения), които не са част от властта и затова системата на контрол е по-слаба. Употребата на български език при означаването на топоними и обществени институции като цяло присъства, въпреки че представителите на българското национално малцинство

³⁹ Напр. Решението на Общинската изборна комисия в Босилеград, No.013-33/2012, от 23 април 2012 г.

⁴⁰ Горепосоченото е от Бюлетина на Културно-информационния център „Босилеград“, No. 68 -69, от месец март 2012 г. Твърди се, че по споразумение с прокуратурата, лицето, взело това решение - служител на МВР, е платило 40.000 RSD обезщетение на КИЦ „Босилеград“.

са правили промени на определен брой названия на църкви и топоними в Босилеград.

Религиозни общности

Българите извършват богослужение в рамките на Сръбската православна църква. Те са православни в преобладаващата си част, макар че българите римокатолици образуват един голям анклав в банатската местност Иваново и Бело блато.

Сложните и спорни православни канони не позволяват една православна църква да извършва богослужение на територията на друга без позволение. Таково позволение имат Руската православна църква в Сърбия и Румънската в Банат (не и в Неготинска Крайна). Можем следователно да си представим ситуацията, при която и на Българската православна църква е позволено богослужение в Димитровград и Босилеград. При неотдавнашното присъствие на Сръбския патриарх Иринеи на погребението на покойния Български патриарх Максим, на питането на журналистите дали българите имат служба на български, Патриарх Иринеи отговаря, че службата е на църковнославянски език и че представителите на двата народа се разбират добре.⁴¹ Вероучението в основното е в средното училище за учениците, принадлежащи към българското, влашкото и ромското национално малцинство, се провежда от Сръбската православна църква. СПЦ е подчертано негативно настроена към въпроса за въвеждането на богослужение на български език. Тя често е генератор на несъгласици между лидерите на българското национално малцинство и властите в Сърбия, особено опита си да въведе несъществуващата национална идентичност „шоп“ за българите

Сърбия. СПЦ реагира особено негативно на Платформата, с която се иска да се прекрати практиката на неправилна промяна на имената на религиозните обекти, които са културно-историческо наследство на българското национално малцинство в Република Сърбия, да се разреши вероизповедание на български език и в съответствие с каноните на Българската православна църква, защото това съществува в практиката на другите православни църкви, действащи на територията на Република Сърбия.

Отговорът на Епархията на Вранската Сръбска православна църква на Платформата е повече от полемичен. Отказало дискусиите около църквите, духовенството и езика на службата, съобщението се базира на строгото тълкуване на църковните канони и предполага, че авторите на Платформата са водени от собствената си суета при поставяне на въпроса за правата на българите и следователно, тук няма място за компромис.⁴²

Интеграция и доверие на българите към Сърбия и участие във властта

В Сърбия има три партии на българското национално малцинство: (1) Демократическа партия на българите, със седалище Димитровград, водена от Ангел Йосифов, (2) Партия на българите в Сърбия, водена от Драголюб Нотев и (3) Демократичен съюз на българите със седалище Босилеград, начело с Драголюб Иванчов.

Докато първите две партии са основани през 2007 г

Демократичният съюз на българите съществува от 1990 г. Дори и при най-обикновено търсене в интернет на български език може да се види високата активност на Демократичния съюз на българите в сравнение с двете помлади партии по отношение на въпросите за правата на българите в Сърбия. Тази политическа партия протестира през 2010 г. заради изявлението на председателя на Българския парламент Цеца Чачева, че България безусловно поддържа интеграцията на Сърбия в ЕС, смятайки че подобна поддръжка трябва да бъде обусловена от зачитането на правата на българите в Сърбия и предотвратяването на „политиката на насилствена асимилация“ на българите в Сърбия, особено по отношение на правото на образование и информиране.⁴³ Използвайки често израза „Западни покрайнини“ за териториите на общините Димитровград и Босилеград, което намеква за принадлежността им към България, тази политическа партия е най-силното и най-радикалното политическо движение на българите в Сърбия. Без открито да се застъпва за отцепване на Западните покрайнини, тази партия изброява редица правно-политически аргументи в подкрепа на ревизията на Ньойския договор от 1919 година. Демократичният съюз на българите обаче не е представен в Общинския съвет на Босилеград и според резултатите от последните няколко проведени избори се ползва със съвсем малка поддръжка в Босилеград и почти никаква в Димитровград.

Димитровградските Демократическа партия на българите и Партия на българите в Сърбия имат далеч „помеко“ отношение от босилеградския Демократичен съюз на българите. Те участват във властта в Димитровград и покрай застъпничеството за зачитане на правата на човека и малцинствата, трудно могат да се намерят техни противоречиви изяви в медиите.

Изборните процеси през последните няколко години

Българите са едно от най-добре интегрираните национални малцинства в Сърбия. Освен че присъстват по върховете на политическите партии, избирателите от преобладаващо българските среди оказват доверие повече на големите партии, отколкото на българските национални, т.е. на партиите на малцинствата. В Народното събрание 2008 – 2012 г. един депутат е бил българин (Зоран Петров), но не е принадлежал към нито една от трите партии на българското национално малцинство.

На изборите, проведени на 6 май 2012 година⁴⁴, в Димитровград са гласували 76,58%, а в Босилеград - 64,13% от избирателите (без значителен брой недействителни бюлетини), което е значително повече от средното за Сърбия. Българите, които в тези общини са абсолютно мнозинство, са подкрепили големите партии. С над 96% валидни бюлетини в двете общини, очевидно е, че българите са желали да участват в тези избори по начина, по който са го направили, и т.нар. кампания на „белите бюлетини“, с която отделни белградски интелектуалци призоваваха към бойкот на изборите, не е дала никакви резултати в тези общини.

Българите са гласували доверие на големите партии, като нито една малка партия в Сърбия, която би била логичен съюзник на българските малцинствени партии, не е

41 Докато Владика Йован е в затвора, няма разговори“, РТС, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/1208876/Dok+je+vladika+Jovan+u+zatvoru,+nema+razgovora.html>, (10 май 2013 г.)

42 Съобщение за обществеността на Църковнообщинския управителен съвет на Църковната община Босилеград със сесия, проведена на 25 юли 2013 г. в Босилеград, по повод подписването на Платформата за защита правата на българското национално малцинство, подписана в помещението на вестник „Братство“, <http://www.eparhijavranjska.org/Newsview.asp?ID=989>, (2 август 2013 г.)

43 „Българите от Босилеград протестират срещу подкрепата за Сърбия“, <http://podkrepa.net/novini/179-bosilegrad-protest>, (22 април 2013 г.)

44 На 6 май 2012 година в Сърбия са проведени избори, на които бившият националист Томислав Николич (Сръбска прогресивна партия) побеждава проевропейския Борис Тадић, чийто Демократична партия минава в опозиция.

успяла да спечели доверието на българите в тези общини (Съюзът на войводинските унгарци е получил 11 гласа в Димитровград и 6 в Босилеград, а бошняшката Партия на демократичното действие на д-р Сулейман Углиянин – съответно 14 и 6 гласа).

Избори за народни представители, 6 май 2012 г.:

	Димитровград		Босилеград	
	брой гласове	%	брой гласове	%
ДП (DS)	2710	38,77	1026	19,01
СРП (SPS)	224	3,2	153	2,83
ОРС (URS)	325	4,65	251	4,65
„Промина“ (Preokret)	658	9,41	293	5,43
СПП (SNS)	1411	20,19	582	10,78
ДПС (DSS)	308	4,41	1961	36,33
СПС (SPS)	763	10,92	878	16,27
„Двери“ (Dveri)	113	1,62	12	0,22
СВУ (SVM)	11	0,16	6	0,11
ПДД (SDA)	14	0,2	6	0,11
Други	187	5,3	71	1,31
Общо	6724		5239	

Президентски избори, първи кръг, 6 май 2012 г.

	Димитровград		Босилеград	
	брой гласове	%	брой гласове	%
Томислав Николчин	1452	20,78	573	10,62
Борис Тадич	2536	36,31	1043	36,31
Вослав Кошунчиц	325	4,65	1982	36,75
Ивица Дачич	785	11,23	904	16,76
Чедомир Йованович	559	8	178	3,3

Президентски избори, втори кръг, 20 май 2012 г.

	Димитровград		Босилеград	
	брой гласове	%	брой гласове	%
Томислав Николчин	3274	55,14%	1527	36,53%
Борис Тадич	2459	41,58%	2567	61,41%

Още по-интересна обаче е картината на местните избори, а именно: местните български национални партии, каквито са Демократическата партия на българите и Партията на българите в Сърбия, в Димитровград и на местно равнище са в коалиция с големите партии (ЛДП-„Промяна” и ОРС). Гражданите на общината в голямата си част са гласували доверие на Демократичната партия на бившия президент на Сърбия Борис Тадич. Коалициите на повечето големи партии СПС и СДПС, ПОПС, СПП и ДПС и СРП заедно са получили 1772 или съответно четвъртината от гласовете, което е повече от първата следваща национална българска партия, Демократическата партия на българите, която е в коалиция с Обединените региони на Сърбия, и три пъти повече от коалицията на ЛДП, партията на мнозинството, Партията на българите в Сърбия и СДО. Ако приемем, че всички сърби от Димитровград са гласували за тези големи партии, става ясно, че голям брой етнически българи са гласували доверие на основните партии.

Очевидно е, че доверието на гражданите на Димитровград в големите партии е по-голямо от доверието към българските малцинствени национални партии. Причината за тази ситуация вероятно е фактът, че основните партии в Димитровград имат отделни изтъкнати личности – българи, които защитават както партийната линия, така и линията на българското малцинство. Например още през месец юли 2008 г.⁴⁵ Общинският съвет на Димитровград е

изпратил искане за връщането на старото име „Цариброд”, каквото е желанието на по-голямата част от гражданите му. Националният съвет на българското национално малцинство е подкрепил искането, по което все още нищо не е решено. Като неофициална причина се изтъква създаването на прецедент за названията на останалите градове, които след Втората световна война са преименувани (напр. „Велики Бечкерек” в „Зренянин” и т.н.). Освен това, приетата неотдавна Платформа за защита правата на българите в Сърбия е подкрепена от местните лидери от Димитровград, независимо от това, че политическата им база е в големите партии. Такъв е случаят и при някои други представители на малцинствени общности. Налага се схващането, че без опора в големите национални партии, местните среди не могат да бъдат представени по достатъчно добър начин. Докато в някои малцинствени среди властващите партии на държавно равнище биват поканени да участват в местната власт, водена от малцинствени партии (напр. Нови Пазар), в други – самите местни лидери избират да членуват в големите партии.

	Изборна листа	брой гласове	% гласове
Изборна листа	1 Демократическа партия – Борис Тадич	2713	40,53
	2 Сръбска радикална партия – Александър Мартиновић	145	2,17
	3 Гражданска група „Грива и солидарност” – Зоран Чуров	425	6,35
	4 Чедомир Йованович – „Промина”/ЛДП, Партия на българите в Сърбия/СДО	461	6,89
	5 „За здравица Димитровград” – Томислав Николчин – СПП, ДПС – Вослав Кошунчиц	849	12,68
	6 ПОПС – Никола Стойков	239	3,57
	7 Ивица Дачич – Социалистическа партия на Сърбия (СПС) – Социалдемократическа партия (СДП)	539	8,05
	8 Небойша Иванов – Демократическа партия на българите – Обединени региони на Сърбия (ОРС)	1323	19,76
Изборна листа	ОБЩО	6694	100
	Недействителни бюлетени	250	
	Действителни бюлетени	6694	
	Брой на гласовете в изборните списъци	9128	

В Босилеград наред с това, че почти всички съветници имат български фамилии, на власт са изключително големите партии, с непрекъснато надмощие на Демократическата партия на Сърбия – партия, която официално се определя като клоняща към все по-радикален евроскептицизъм и чийто харизматичен местен лидер Владимир Захариев се радва на доверието на повече от половината избиратели.

	Изборна листа	брой гласове	% гласове	%
Изборна листа	1 Демократическа партия на Сърбия – Владимир Захариев	2608	18	52%
	2 Демократическа партия	745	5	14%
	3 „Ивица Дачич” – Социалистическа партия на Сърбия (СПС)	600	4	11%
	4 Обединени региони на Сърбия – ПОПС – Невак Костадиновић	433	2	8%
	5 Социалдемократическа партия на Сърбия (СДПС) – Расим Личи	303	2	6%
ОБЩО	4.899	31	91%	

Източник: Информатор на община Босилеград

Тези данни са особено интересни, като се има предвид, че българите в Сърбия са подчертано проевропейски ориентирани и че техните икономически и национални интереси са залегнали в интеграцията на Сърбия в ЕС, която би заличила границите с родината им. Изглежда, че подкрепата за ДПС е обусловена от личните качества на кмета на Босилеград и няма връзка с ориентацията на партията му. Ясно личи и това, че избирателите не правят голяма разлика между местните и националните избори, тъй като на Dimitrovgrad+ponovo+Caribrod%3F.html?email=yes, (24 юни 2013 г.)

45 „Димитровград отново Цариброд?”, РТС, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/3982/>

националните избори през 2012 година те отново са дали гласа си за ДПС. Вероятно местната власт е усвоила един крайно прагматичен подход като от една страна, на сградата на общината е поставила знамето на ЕС и с готовност работи съвместно с всички международни агенции, които са активни в региона, а от друга - проявява активност към сътрудничество с държавните институции на Република Сърбия и Република България.

Представителността на българите в съдебната власт също е пропорционална на техната численост. От възпването в длъжност на съдиите на 1 януари 2010 година в Сърбия е имало 6 албанци, 34 бошняци, 8 българи, 5 буневци, 3 влаха, 2 горанци, 42 унгарци, 5 мюсюлманина, един ром, 10 румънци, 5 русини, 8 словака, 6 хървата, 15 черногорци. Същевременно са назначени и 6 съдебни заседатели българи.⁴⁶

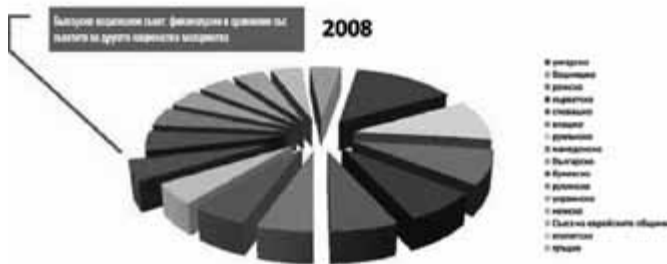
Освен за Националния съвет, Република Сърбия не е одобрявала специални средства за други българските национални организации. Автономната област Войводина за периода 2007-2011 година е одобрила за банатските българи около 3.068.726 динара по години:⁴⁷

	2007	2008	2009	2010	2011
Българи	310000	343726	240000	135000	2040000

Национален съвет на българското национално малцинство

Националният съвет на българското национално малцинство, със седалище Димитровград, съществува от 2009 година. Председател е Зоран Петров, бивш депутат от ДП в Скупщината на Република Сърбия и настоящ подпредседател на Общинския съвет в Димитровград. На първата сесия на Съвета на Република Сърбия по националните малцинства на 30 октомври 2009 г., на този национален съвет са потвърдени предложените символи (герб и знаме) и национални празници.⁴⁸

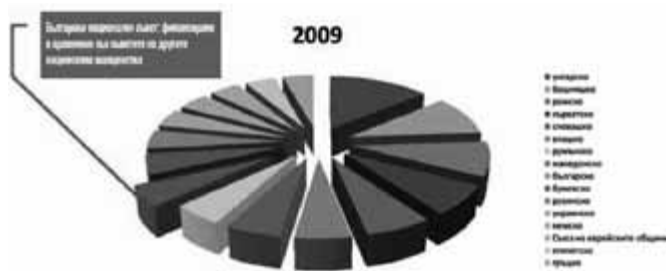
Важно е да се напомни, че от финансова гледна точка, позицията на Българския национален съвет е подобна на позициите на другите национални съвети на национални малцинства. Това е потвърждение, че на практика се провежда разпределяне на средствата спрямо съществуващия механизъм на разпределение, утвърден в Наредбата за определяне на процедурите за разпределение на средствата от бюджета на Република Сърбия за финансиране работата на националните съвети на националните малцинства („Държавен вестник на РС” No.95/2010 и 33/2013).

46 Трети периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция, ACFR/ SR/III(2013)001 сръбска версия, Съвет на Европа, 2013, стр. 311.

47 Трети периодичен доклад, предоставен на Генералния секретар на Съвета на Европа, в съответствие с член 25 от Рамковата конвенция, ACFR/ SR/III(2013)001 сръбска версия, публикуван на 14 март 2013 г., стр. 135.

48 Втори периодичен доклад, представен на Генералния секретар на Съвета на Европа в съответствие с член 25 на Рамковата конвенция за защита на националните малцинства, MIN-LANG/PR (2010) 7, Съвет на Европа, Белград. 2013 година стр. 71.

Ролята на Националния съвет на българското национално малцинство в борбата за правата на българите в Сърбия е спорна и сред самите българи, макар че сътрудничеството на Съвета с централните институции е добро.

Националният съвет на българското национално малцинство е участвал в работата на системата от национални съвети в Сърбия, изразявал е становище относно кандидатите за позиции в образователните институции⁴⁹, давал е предложение за общите положения в предучилищната програма и учебните планове на основното и средно образование и обучение за съдържанията, изразяващи спецификата на националното малцинство. Също така е изразил мнение по процедурите на приемане на закони за мрежата от предучилищни заведения и основни училища в отделните местни администрации, където българския език се използва като официален, както и становище относно процедурата на даване на съгласие за отваряне на паралелки с български език с по-малко от 15 ученика. Най-накрая, Съветът е дал предложения за разпределяне на средствата от бюджета на Републиката, Автономната област Войводина и местното самоуправление, които се отпускат с обществен конкурс за прояви, институции и сдружения на националното малцинство в сферата на културата.⁵⁰

Този национален съвет е взел решението за утвърждаване на традиционните наименования на отделните местни самоуправления, населени места и други географски названия, както и институции, за които е потвърдено да са от специално значение за националното малцинство на езика на националното малцинство в отделните местни самоуправления или населени места. Предложил е и на съответните органи да обърнат сериозно внимание на наименованията на отделните местни самоуправления, населени места и други географски названия на езика на националното малцинство.⁵¹

Националният съвет е представил пред Общинския съвет на Димитровград искане за възстановяване на старите названия, които са използвани по-рано на територията на общината, но този въпрос все още не е решен.

От 2007 г. до днес омбудсманът на Република Сърбия никога не е направил специален доклад, отнасящ се до въпросите, свързани с българското национално малцинство, нито пък е изтъкнал който и да е проблем в редовните си годишни отчети във връзка с българите. Става дума за институцията в Сърбия, която има „А” категория на Върховен комисар по човешките права на Обединените нации и която приема жалби от представителите на националните

49 Две години национални съвети на националните малцинства, Изследване на омбудсмана на АО Войводина, http://www.ombudsmanapv.org/ombjo/attachments/article/741/Dve%20godine%20nac.saveta%20II%20deo_2012_.pdf.pdf, (16 май 2013 г.)

50 Две години национални съвети на националните малцинства, Изследване на омбудсмана на АО Войводина, параграфи 18, 24, 42, 54, http://www.ombudsmanapv.org/ombjo/attachments/article/741/Dve%20godine%20nac.saveta%20II%20deo_2012_.pdf.pdf (април 2013 г.)

51 Две години национални съвети на националните малцинства, Изследване на омбудсмана на АО Войводина, параграф 53, http://www.ombudsmanapv.org/ombjo/attachments/article/741/Dve%20godine%20nac.saveta%20II%20deo_2012_.pdf.pdf, (април 2013 г.)

малцинства. Омбудсманът често публично се е изказвал в защита на правото образование и употреба на езиките на националните малцинства, конкретно за бошняците.⁵²

БЪЛГАРСКАТА ПОЛИТИЧЕСКА СЦЕНА И ВЪПРОСЪТ ЗА БЪЛГАРСКОТО МАЛЦИНСТВО В СЪРБИЯ ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И СЪРБИЯ

Политически отношения

От падането на „желязната завеса“ Сърбия и България имат противоположни пътища на развитие. Докато Сърбия през последното десетилетие на XX век е потопена във водовъртежа на войните, без никога да е имала напълно ясно дефинираната цел за създаване на национална държава в етническите ѝ граници, България след първоначално колебание, несигурно пое по пътя на европейската и евроатлантическата интеграция. Така доминиращия в Сърбия по това време национален въпрос, в България не става по-важен от социалните теми и въпроса за модернизацията и догонването на Запада. Националният въпрос, когато изплува на повърхността, основно е концентриран върху Македония и липсата на ясно артикулиран подход към тази нация и държава. Като се има предвид, че България е следвала решенията на международната общност, тя официално се присъединява към санкциите на ООН спрямо СР Югославия. Все пак, сръбско-българската граница е от най-пропускливите, като основната част от нелегалната търговия се осъществява тъкмо през нея, или през сръбско-македонската граница. С формирането на правителството на Иван Костов през 1997 г., България приема ясен прозападен курс и обявява стремежа си към НАТО и ЕС, на които става член съответно през 2004 и 2007 година.

Предпоставките за по-голямо сближаване се появяват с промяната на властта в Сърбия. Сърбия и България подписват поредица от двустранни документи за сътрудничество между двете страни в сферите на политиката, икономиката и сигурността. Освен това, за Сърбия се отварят вратите за достъп и до редица регионални инициативи, подети директно или индиректно от ЕС, в които участва България, като Централноевропейската инициатива – ЦЕИ (1989 г.), Инициативата за сътрудничество в Югоизточна Европа – SECI (1996 г.), Процеса на Дунавско сътрудничество – CPD (2002 г.), Сдружението на шефовете на полициите в Югоизточна Европа – SEPCSA (2002 г.), Съвета за регионално сътрудничество - RCC (2008 г.), Центъра за прилагане на закона в Югоизточна Европа – SELEC (2009 г.)⁵³, Дунавската стратегия (2011 г.).

С влизането си в ЕС България е принудена да въведе по-строг визов режим за Сърбия, който ощетява населението в пограничните региони, следователно и мнозинството от представителите на българското национално малцинство в Сърбия. Режимът е премахнат след влизането на Сърбия в „белия шенгенски списък“.

От 2007 г. започва трансграничното сътрудничество между България и Сърбия в рамките на двата компонента на Инструмента за предприєдинителна помощ (ИПП)

52 Защитник на гражданите, Годишен доклад за 2012 година, <http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr/izvestaji/godisnji-izvestaji>, (25 юни 2013 г.)

53 Създаден като трансформация на Регионалния център за борба с трансграничната престъпност SECI, основан през 1999 година.

за финансовия период 2007-2013 г. В сътрудничеството участват шест сръбски и шест български окръга (вкл. Софийски окръг), а общата стойност на програмата възлиза на около 11.5 млн. евро.

Подемът в отношенията е разклатен от признаването от България на Косово през 2008 г., като отношенията постепенно започват да се подобряват през следващите години. Следват и взаимните посещения на бившите премиери и президенти на двете държави през 2009-2012 г. При тези посещения въпросът за малцинствата в Сърбия не се поставя като проблематичен, поне не до по-сериозните изгледи за Сърбия за получаване на статут на странакандидат за ЕС (неотдавнашните изяви на вицепрезидента на България Маргарита Попова и премиера в служебното правителство, за които по-късно ще стане дума). Важно е също така да се изтъкне, че тъй като голямо сръбско малцинство в България няма, от сръбска страна съществува съпротива към подписването на подобно двустранно споразумение за защита на малцинствата.

Сътрудничеството се подобрява и на градско равнище. Сръбският град Панчево е установил сътрудничество с черноморския град Бургас в сферата на културата, младежта, образованието, науката, спорта, икономиката, финансите, изготвянето на европейски проекти, както и в други области.⁵⁴ Панчево и населеното място Иваново също са установили сътрудничество с община Бяла Слатина и село Бърдарски геран от България в областта на изкуството, културата, медиите, науката, образованието, спорта, екологията, частния бизнес, селското стопанство, индустриалното производство, строителството, транспорта, комуникациите, изготвянето и реализацията на съвременни проекти.⁵⁵ Най-накрая, град Нови Пазар в Сърбия и община Нови Пазар в България са установили сътрудничество на културно, туристическо, икономическо, обществено равнище, където за това съществуват възможности и взаимен интерес.⁵⁶

Икономически отношения

Сърбия и България подписват няколко двустранни споразумения, най-важните от които са Споразумението за взаимно насърчаване и защита на инвестициите, Споразумението за сътрудничество в областта на туризма и особено Споразумението за икономическо сътрудничество (подписано през 2007 г., а влязло в действие от 2010 г.). С последното двете страни се задължават да насърчават икономическите отношения и сътрудничество, особено в областта на индустрията, селското стопанство, горското стопанство, енергетиката, изследването и развитието, строителната индустрия, подобряването на инвестиционното сътрудничество на малките и средни предприятия.⁵⁷ С цел общото подобряване на взаимното сътрудничество е създадена и Обща сръбско-българска междуправителствена комисия за икономическо сътрудничество, която провежда редовни срещи най-малко един път годишно. Енергетиката, туризмът и изграждането на инфраструктурата са трите най-важни области на сътрудничество, а конкретни проекти са изграждането на газопровода „Южен поток“, на регионалния газопровод „Ниш-Дупница“ и завършването на коридор номер 10 към България и от българската граница до София.

54 Официален вестник на град Панчево, No. 27/2009

55 Официален вестник на град Панчево, No. 12/2010

56 Официален вестник на град Нови Пазар, No. 2/2010

57 Zakon o potvrđivanju sporazuma o ekonomskoj saradnji između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Bugarske, http://www.podaci.net/zakon/propis/Zakon_o_potvrđivanju/Z-psesiv03v0942.html, (5 май 2013 г.)

Търговията между България и Сърбия

До икономическата криза през 2008 г., търговските отношения между Сърбия и България бележат постоянен ръст, особено от 2003 г., когато е подписан двустранния Договор за свободна търговия между България и Сърбия и Черна гора. България и Румъния са двете страни, които със своето временно участие в новоподписаното споразумение ЦЕФТА през 2006 г. способстват прехода от предишния договор за свободна търговия, обединил главно държавите от Централна и Източна Европа, към новия, съставен от страните от Западните Балкани заедно с Молдова. Според данните на Търговската камара на Сърбия, през 2012 г. по износ България се нарежда на единадесето място за Сърбия, а по внос – на осмо място.⁵⁸

разбира се, най-значимо е притежанието на 85% от акциите на търговската верига „Пикадили“ от страна на сръбската компания „Делта“.

Интересно е да се спомене, че на практика нито една инвестиция от България не е насочена към двете общини, където етническите българи съставляват мнозинството от населението. Чак след серия от инциденти, случили се от 2010 г., за които ще стане дума по-долу в текста, през месец декември 2012 година министърът на външните работи на България Николай Младенов обявява, че ще бъде организиран Бизнес форум за български фирми. Чрез този бизнес форум би трябвало да се подпомогне инвестирането в двете общини в Южна Сърбия с преобладаващо българско население.⁶⁰

	Сръбски данни		Български данни	
	Izvoz u Bugarsku	Uvoz iz Bugarske	Izvoz u Srbiju	Uvoz iz Srbije
2004	60915300	223548600	344123250	52619400
2005	92998100	208847200	351110340	86918580
2006	154278200	434311400	580084200	209975400
2007	218024800	596715900	814428170	238464680
2008	251306100	930380500	974886880	268063840
2009	198653800	394645800	517840620	200555520
2010	241117500	579633200	729336280	267617720
2011	325326300	480109600	665844120	353309400
Общо	1542620100	3848192200	4977653860	1677524540

Българската политическа сцена: ключови актьори за „българския въпрос в Сърбия“

Както вече бе споменато, „българският въпрос“ в Сърбия не е доминиращ на българската политическа сцена и някои от водещите политици започват да му обръщат внимание сравнително отскоро. По думите на събеседника от София на изследователя на ISAC Fond, въпросът за българското малцинство от Сърбия остава в сянката на много по-големия външнополитически проблем със съседите – македонския въпрос. От друга страна, както някои от анкетираният твърдят, именно сложността на македонския въпрос е довела до това да се правят подобни рефлексии спрямо Сърбия. Българското малцинство в други страни е много по-силно застъпено и затова изглежда логично медиите да се занимават с тях. От друга страна, сред българските политически кръгове очевидно съществуват определени интереси, тъй като има индикации, че българското правителство начело с тогавашния премиер Иван Костов, е започнало от 1997 година да финансира отделни неправителствени организации в Димитровград и Босилеград.

В преобладаващата част от медиите въпросът за българското малцинство в Сърбия се появява в рамките на общонационалния външнополитически контекст, вдъхновен преди всичко от „македонския въпрос“ във вътрешнополитическия български дискурс, както и от факта, че Сърбия и Македония не са част от ЕС. Главните защитници на „българския въпрос в Сърбия“ вече години са националистически ориентираният ВМРО и „Атака“, както и телевизиите „Скат“ и „Алфа“. Тези партии и телевизиите насърчават националистическите теми с цел поддръжане и подобряване на собствените си рейтинги сред българските граждани. Именно от телевизия „Скат“ идват основните обвинения срещу отношението към българите в Сърбия, т.е. в „Западните покрайнини“.

Партиите ВМРО и „Атака“ третира въпроса за „Западните покрайнини“ като един от основополагащите елементи на идентичността си, използвайки въпроса като един от основните източници за политически капитал. Затова и не е учудваща готовността им да се ангажират с отбелязването в Босилеград на годишнината от подписването на Ньойския договор или смъртта на българския национален герой Васил Левски.

Няколко независими, но релевантни източници в Со-

Българските инвестиции в Сърбия и сръбските – в България

Според данните на Сръбската търговска камара и Посолството на Република Сърбия в София, годините на най-големите български инвестиции в Сърбия са 2006 г. - 62,5 млн. евро и 2007 г. - 29 млн. евро, докато през 2008 г. значително спада нивото на българските инвестиции в приватизацията с вложения на стойност само от 377 хил. евро.⁵⁹ Общият износ на инвестициите от България до 2008 година възлиза на около 110 млн. евро. Инвестициите са главно в приватизацията на бившите обществени предприятия в Сърбия, които в този период са общо 28. Между другото, повече от половината приватизации са прекратени заради неизпълнение на приватизационния договор. Най-драстични са примерите с фирмите „Траял“ от Крушевац и „Невена“ от Лесковац. От по-скорошните инвестиции е препродажбата на Сръбската фабрика за стъкло от Парачин на български инвеститори, този път на консорциума „Glass industry“, в рамките на който е и бившият собственик на тази фабрика, компанията „Рубин“ от Плевен. Проблемът при по-нататъшните вложения на българските инвеститори е и големият брой прекратени български приватизации през 2009 и 2010 г. Това развитие на събитията се дължи на неизпълнението на договорните задължения от страна на купувача.

Що се отнася до сръбските инвестиции в България,

58 Privredna saradnja: Srbija i Bugarska“, Privredna komora Srbije <http://www.pks.rs/MSaradnja.aspx?id=37&p=1&pp=0&>, (20 май 2013 г.)

59 Ibid

60 “Включваме“ малцинството ни в Сърбия в двустранния диалог за подкрепа, News.bg, http://news.ibox.bg/news/id_1495893541_, (25 април 2013 г.)

фия представиха на изследователите тезата, че целта на участието на екстремистките политически партии в подобни срещи, без значение от патриотическите виждания, е само привличане на внимание и трупане на политически дивиденди пред електората им.⁶¹

Все пак, участието на тези български партии в честванията се превърна в междудържавен въпрос през 2010 година по повод на третото поред отбелязване на Ньойския договор. Тогава за пръв път бе възпрепятствано преминаването на границата от граждани от България, предвождани от лидера на „Атака“ Волен Сидеров. Сидеров е предупредил медиите и правителството в София, а по-късно организира и обществен протест против подкрепата за членство на Сърбия в ЕС. Тогавашният сръбски посланик в София Александър Църквеняков е извикан в Министерството на външните работи на България да даде обяснение за постъпките на полицията. Само три месеца по-късно подобен инцидент се повтори по повод отбелязването в Босилеград на годишнината от обесването на Васил Левски, когато на активистите на „Атака“ и феновете на футболния клуб „Левски“ отново им беше забранено влизането в Сърбия. Сидеров се възползва и от този инцидент и заплаши българските власти, че трябва да реагира, ако не желаят „Атака“ да блокира границата. Тези инциденти по-късно са използвани да се организират протести в България по повод посещение на сръбския премиер Мирко Цветкович в България и още веднъж да се иска поставяне на условия на Сърбия по пътя към ЕС във връзка с положението на българското малцинство.

Очевидно е, че сръбските власти не са предприели гъвкав подход и със сила са забранили преминаването на границата. Така те директно нарушават Рамковата конвенция за защита на националните малцинства и нейния член 17⁶², създавайки претекст и благоприятни условия за подобни български партии. Аргументите на сръбските дипломатически източници в подкрепа на забраната са, че това е стъпка за избягване на арестуване на територията на Сърбия, което не е невъзможно като се имат предвид случаите от предишни години, когато Ньойският договор откровено е поставен под въпрос, а сръбското знаме - запалено. Това е разумно обяснение, имайки предвид, че очевидно целта на „Атака“ е медиен шум – водещи заглавия или с арест в Сърбия, или отразяващи забраната за влизане в страната, като втори сценарий, по-добър за Сърбия.

Във всеки случай, забраната за влизане на територията на Сърбия е моментът, когато въпросът за правата на българите влиза в централния дискурс на политическата и обществената сцена на Република България. В този момент „Атака“ успява да представи във всички водещи национални медии въпроса като ключов. Оттогава, та до днес, някои политици от основните политически партии въвеждат „българския въпрос в Сърбия“ като съществен за сръбско-българските отношения.

Истинска буря в чуждите и сръбските медии предизвика и изявата на вицепрезидента Маргарита Попова в Босилеград по време на Детския великденски фестивал през месец април 2012 г. Тогава тя говори за членството

61 Повече за партия „Атака“ и феномена на екстремния национализъм в България вж. Игор Новакович, *The Rise of Political Extremism in Bulgaria – Political Party „Атака“*, University of Bologna, 2008. године

62 Страните се задължават да не нарушават правото на представителите на националните малцинства да установяват и поддържат свободни и миролюбиви отношения през граница с лицата, които законно живеят в други държави, особено с онези, с които имат общ етнически, културен, езиков или верски идентитет или общо културно наследство.

на Сърбия в ЕС, но не и преди решаването на отворения въпрос, свързан с българското малцинство, подсказваща евентуалното използване на вето. Въпреки че някои от събеседниците на изследователя твърдят, че вицепрезидента на Република България по-късно е отрекла това твърдение, опровержение на въпросното изказване не стана достойно нито на авторите, нито на обществеността.

Малко преди това подобно послание дойде и от представител на друга голяма партия. Депутатът в Европейския парламент от Българската социалистическа партия Евгени Кирилов се застъпи за подобряване ситуацията на всички малцинства в Сърбия и специално в Югоизточна Сърбия и „Западните покрайнини“, където живеят етнически българи.⁶³ Като продължение, екстремистките партии оказаха натиск на външния министър Николай Младенов открито да обвърже напредъка на Сърбия към ЕС с условието за подобряване положението на българското малцинство в Босилеград и Димитровград. Министърът от друга страна неколкратно изяви, особено пред европейските партньори, че членството на Сърбия в ЕС е приоритет за България. През месец декември 2012 година по време на срещата със сръбския си колега Иван Мркич, Младенов заяви, че „България не поставя условия на Сърбия по нейния европейски път, но тя, както и останалите държави, желаещи за влязат в ЕС, трябва да изпълни условията, които са специфични за всяка една от тях.“⁶⁴ Тогава е договорено започването на преговорите за двустранно Споразумение за добросъседство и че чрез взаимен диалог ще се търси „подобряване на положението на българското малцинство в Сърбия,“ което ще се разглежда в рамките на закона.⁶⁵

Между другото, още през първата половина на следващата година, правителството на Бойко Борисов падна след вълна от протести. Назначен бе служебен кабинет до следващите парламентарни избори, ръководен от дипломата Марин Райков. През средата на месец май 2013 година по време на срещата с представителите на българското национално малцинство в Сърбия⁶⁶ Райков заяви, че „статутът и правата на българското национално малцинство е ключова тема в българо-сръбските отношения.“⁶⁷

В резултат, представителите на българското национално малцинство в средата на юли 2013 г. излязоха със споменатата вече Платформа, която посланикът на България в Сърбия оцени като „позитивен и добронамерен европейски документ, който ще бъде представен и прегледан на най-високо равнище в София, Белград и Брюксел.“⁶⁸

63 „Евгени Кирилов апелира към Сърбия да подобри ситуацията на всички етнически малцинства в страната“, http://www.parliamentmagazine.eu/news_review.php?n=362, (25 май 2013 г.)

64 „България не поставя условия на Сърбия“, Dariknews, http://dariknews.bg/view_article.php?article_id=1012962, (3 юни 2013 г.)

65 „България и Сърбия започват преговори по договор за добросъседство“, http://www.dnevnik.bg/evropa/razshiriava-ne/2012/12/18/1972010_bulgaria_i_surbia_zapochvat_pregovori_po_dogovor_zafref=rss, (5 юни 2013 г.)

66 В рамките на делегацията сред останалите са и кметът на община Димитровград Небойша Иванов, представителя на КИЦ „Босилеград“, председателя на Съвета на българското национално малцинство в Сърбия Зоран Петров и Драголюб Нотев, председател на Партията на българите в Сърбия

67 „България и Сърбия започват преговори по договор за добросъседство“, http://www.dnevnik.bg/evropa/razshiriava-ne/2012/12/18/1972010_bulgaria_i_surbia_zapochvat_pregovori_po_dogovor_zafref=rss, (5 юни 2013 г.)

68 «Български организации подписаха Платформа за защита на правата на българското малцинство в Сърбия», Агенция „Фокус“ <http://www.focus-news.net/?id=n1806717>, (17 юли 2013 г.)

След формирането на новото правителство, водено от Българската социалистическа партия, първото официално лице, посетило Сърбия, бе председателят на Народното събрание на България Михаил Миков. Той не се задълбочи върху подписаната неотдавна Платформа за защита на българското национално малцинство, но потвърди намерението в най-скоро време да се подпише споразумение за добросъседски отношения, да се установи по-тясно сътрудничество на двата парламента и се застъпи за прагматизма и конкретността във взаимоотношенията между двете страни.

По време на официалната визита на сръбския президент Томислав Николич в България на 18-19 септември 2013 г. се създаде впечатлението, че все пак акцентът е поставен върху европейската интеграция на Сърбия и развитието на икономическото и енергийното сътрудничество между двете страни, наравно с дължимото внимание към малцинствения въпрос. По време на посещението си, президентът Николич пое ангажимента и за разрешаването на проблема с учебниците на български език.⁶⁹

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дискриминация на българите в Сърбия няма. Етническите българи участват във властта на почти всички нива и влиянието им най-малкото е съизмеримо с тяхната численост. Българите избират своите представители най-често от големите партии, в които местните етнически българи имат важна роля, а партиите на българското малцинство все по-често влизат в коалиция с основните партии, за да си подсигурят по-добри позиции и подялба на властта по места. Медии на български език съществуват - както печатни, така и електронни. Важно е да се запази местният им характер и финансиране, за да продължи досегашното им значение за съхраняването на българското национално малцинство.

Въпреки че вече не съществува етническото напрежение и натиска от времето, когато „желязната завеса” преминаваше през района, населен с българи, остатъци от известен страх все още се забелязват. Заради това е необходимо да се разширява осведомеността за правата на малцинствата сред представителите на това малцинство. Това е особено важно в светлината на факта, че броят на българите в Сърбия е намалял три пъти от 1948 година и че съществува тенденция на постоянен спад.

Българите в Сърбия са мост към България, а като се отчита и целия положителен исторически опит и възможностите за сътрудничество, те са и генератор на премахване на съществуващите отрицателни стереотипи както в България, така и в Сърбия. Затова е необходимо пълно зачитане на правата на българите в Сърбия, подкрепа за българското малцинство в Сърбия, а България да не поставя под въпрос териториалния интегритет на Сърбия, особено в светлината на нездравелите рани, причинени от независимостта на Косово.

Все пак, упражняването на ясно гарантираните права, особено на тези, които са свързани с отделянето на парични средства на централно и местно ниво, е свързано с всеобщата икономическа криза, която източва ресурсите за малцинствата в Сърбия, следователно и за българите. През месец юли 2013 г. с приемането на Платформата, българите в Сърбия ясно артикулираха

своите искания по отношение на правата, които търсят, и сега е необходимо органите на Република Сърбия да предприемат стъпки към по-лесната реализация на тези права, и особено на правото на образование (обучение на български и учебници), на култура, на употреба на езика и наименоване на топонимите по автоматизъм, промяна на името от „Димитровград” в „Цариброд” и финансиране на медиите на малцинствата.

Особено важно е, че никой от официалните органи в Сърбия не поддържа Сръбската православна църква в опита ѝ да създаде „шопска идентичност” (националност и език), тъй като това е не само невъзможно, но и директно противоположно на политиката, водена от Сърбия в Черна гора и Република Сръбска, а и подобна политика допълнително би отчуждила едно от най-добре интегрираните национални малцинства в Сърбия.

Освен това, много важен е фактът, че случайните изяви на високопоставени български политици от София относно връзката на зачитането на правата на българите в Сърбия и пътя на Сърбия към ЕС (все още) не са издигнати на официално ниво на държавна политика. Това е добре, защото позволява процеса на участие при подобряването на правата на малцинствата, където централните и регионалните органи на Сърбия работят по свое вътрешноправно задължение, но и спрямо задълженията към Рамковата конвенция. Издигането на правата на малцинствата на европейско равнище с твърдението, че Сърбия не изпълнява първия копенхагенски критерий, може би ще доведе до по-бързи резултати. Тези резултати обаче биха били много по-малко устойчиви и не биха били напълно базирани върху истинския консенсус, че тези права трябва да бъдат гарантирани и да останат гарантирани, дори и след като Сърбия влезе в ЕС.

Следователно, основният консенсус, който държавните органи на Сърбия, представителите на българското национално малцинство, а и Република България трябва да постигнат, е по въпроса за по-нататъшното подобряване на зачитането на малцинствените права на българите. Безспорно, това е правно задължение, нормирано отчасти от сръбското законодателство, отчасти от международното право, което Сърбия трябва да спазва. По принцип, целите на зачитането на правата на малцинствата би трябвало да са:

1. Запазване числеността на българите в Сърбия;
2. Създаване на добросъседска атмосфера;
3. Създаване на условия за икономически просперитет в Южна Сърбия и Западна България.

Тези цели в никакъв случай не би трябвало да се превърнат в политически дивиденди за вътрешнополитическо напрежение нито в Сърбия, нито в България. Следователно, името на Димитровград би трябвало да се промени в „Цариброд” в съответствие с желанията на местното население, тъй като не съществуват негативни конотации, свързани със старото име на града.

Подобрението на зачитането на малцинствените права на етническите българи в Сърбия по този начин би преминало напълно в правната сфера с ясна за всички участници легитимна цел. От друга страна, политиката на подкрепа на Сърбия по пътя ѝ към ЕС от страна на България, би била допълнителен катализатор за интеграцията на Сърбия и следователно за подобряване на положението на всичките ѝ граждани, включително на тези, които спадат към българското национално малцинство.

⁶⁹ „Николич в България: да убързаме икономическото сътрудничество между двете страни”, Танюг, <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:454740-Nikolic-u-Bugarskoj-Ubrzati-ekonomsku-saradnju-dve-zemlje>, (5 септември 2013 г.)

Превратът на 19 май 1934 г. – югославски проект за ликвидирането на България

Темата за преврата на 19 май 1934 г. ме е интересувала от мига, когато започнах да се занимавам с документално кино преди повече от 20 години. Разбира се, представата ми за него беше клиширана и далеч от същността. На преден план изпъкваха готови идеологеми: че това е фашистки преврат, имащ за цел установяването на власт, подобно на Хитлеровия режим в Германия, че целта му е смазването на работническото движение в България и прочие глупости, които се пишеха в ония години в учебниците.

Бях незрял и глупав. Постепенно започнах да си задавам въпроси, на които не намирах отговор. Като този например: Защо извършителите на преврата на 19 май 1934 година влязоха в първото комунистическо правителство след 9 септември 1944 година? През 1997 година, след като завърших филма "Под облак" за Първата световна война и причините, довели до подписването на Ньойския договор, усетих, че времето за реализиране на филм за 19 май е дошло. Две години аз и сценаристът Влади Киров работихме в Народната библиотека и в Държавния архив, открихме много неизвестни документи и през 1999 година реализирахме в Българската национална телевизия филм със заглавието "1934". Асоциацията със романа на Оруел "1984" не беше случайна.

Ние обърнахме внимание на два основополагащи акцента: че превратът на 19 май 1934 г. зачерква парламентаризма в България и убива Търновската конституция (заменянето ѝ с нова, комунистическа конституция през 1946 г. е само формален акт) и вторият факт: прокуждането на лидера на ВМРО Иван Михайлов извън пределите на България. След тази дата той никога повече няма да се върне тук.

Основополагаща теза по време на подготовката на филма беше, че превратът на 19 май е тясно свързан с една друга дата - 27 ноември 1919 година - Ньойския договор. След края на Първата световна война на запад от България е създадена държавата Югославия - Кралството на сърби, хървати и словенци. "И на поробени българи" - беше вметнал по времето на снимките на "Под облак" един селянин от Царибродско. Тази държава сполучливо беше наречена Франкенщайн на Балканите. Нейният разпад доказа правотата на това определение.

15 години след своето създаване, същата тази държава разполага с мощна шпионска мрежа в България, подпомагана активно от съветското и френското разузнаване. В България тази дейност се упражнява директно от посолството на Югославия в София. През 34-а година главен резидент е полковник Груйич. През 35-а година в София като военен аташе пристига Дража Михайлович. И третият изключително важен човек е журналистът Коста Крайшумович, който като кореспондент на два белградски вестника има възможност да обикаля цяла България. Сумата, която имат на свое разположение е 50 000 долара месечно. Данните са от Държавния архив. Хората, с които сръбско-то разузнаване е най-тясно свързано, са някои земеделски

водачи около Г. М. Димитров и Коста Тодоров, кръгът на Кимон Георгиев и Дамян Велчев, протогероистите Лев Главинчев и Перо Шанданов, социалистът Димо Казасов.

В навечерието на преврата страната е парализирана от кризата в Народния блок и невъзможността на Никола Мушанов да състави правителство. Това е идеалният момент да се изпълни стратегията на югославската държава, формулирана най-ясно от Ика Панич: "Да се оставят българите да се удавят в своето собствено благо". В нощта на преврата на западната ни граница е струпана сръбска войска. Да се справят с царя, ако откаже да подпише указа за новото правителство, са натоварени ексекторите на протогероистите Лев Главинчев и Перо Шанданов. Както се казва, добре, че е подписал...

Една от първите задачи на новата власт е поставяне-

то на ВМРО извън закона и издаването на задочна смъртна присъда над Иван Михайлов. Благодарение на сръбските пари, раздавани щедро от югославското посолство, набират скорост обществени движения - Българо-югославянското дружество и особено студентското дружество за приятелство между Югославия и България. В списъците на тези две дружества могат да се видят много известни имена като тези на Петър Увалиев, Живко Сталев, Петър Дертлиев и много други. В управителното тяло на Българо-югославското дружество влизат Димо Казасов, проф. Петко Стайнов, Г.М. Димитров, Никола Захариев, Владо Георгиев. В държавния архив се съхраняват покани от 1934 г. за честването на създаването на Югославската федерация и редом до тях - заповедта

Кимон Георгиев

на тогавашния министър на вътрешните работи Петър Мидилев за забрана на траурните шествия по случай годишнината от Ньойския договор. Навсякъде в страната се провеждат лекции и сказки, в които се пропагандира балканска федерация от връх Триглав до Черно море и от Бяло море до Дунав. Със столица Белград, разбира се. В разработките на сръбското разузнаване директно се говори за елиминирането на българския цар и създаването на единна държава под владението на Караджорджевите.

В архивите на Дирекцията на полицията се съхранява следното донесение:

"Донасям Ви, г-н началник за състоялото се на 9-ти т.м. събрание, устроено от Българо-югославското дружество в салона на Славянското дружество, на което е говорил Владимир Савич - бивш югославски пълномощен министър. Като увод на своята сказка Савич е казал: "Преди Европейската война Сърбия имаше да разрешава много свои национални задачи, а именно да освободи от австро-унгарско робство Словенско и Хърватско. След войната мечтата на южните славяни се почти сбъдна, а тя бе - една Велика Югославия от Адриатическо до Черно море, от Дунава до Бяло море. Агент 3250 - 1 група"

Правителството на Кимон Георгиев установява дипломатически отношения със СССР и изпраща за посланик

в Москва горещия привърженик на идеята за интегрална Югославия проф. Михалчев. А в София пристига Фьодор Разколников, който започва целодневно наблюдение над царския дворец от прозорците на хотел „България“. В Държавния архив се пази подробна схема на структурата на българската армия, съставена от френски разузнавачи. Неслучайно външните министри на Франция и Съветския Съюз Барту и Литвинов при една от своите срещи ще заявят доволството си от случващото се в България след 19 май.

В показанията на Дража Михайлович от 17 май 1946 година, на процеса срещу него в Белград, той заявява:

“В София имах заседание (среща) с Кимон Георгиев. На това заседание ние, след като разгледахме бъдещето на нашите отношения, дойдохме до пълно споразумение. Първият етап по пътя на сближението беше: български цар без власт, митническа уния с Югославия и военен съюз. Вторият етап - интегрална Югославия под династията на Караджорджевич.

И цялата тази грижливо построена конструкция рухва с един удар на Иван Михайлов - убийството на сръбския крал Ал. Караджорджевич и френския външен министър Луи Барту на 9 октомври 1934 г. в Марсилия. Толкова пари, хвърлени от чуждите разузнавания в България отиват по дяволите. Кризата в правителството на Кимон Георгиев става очевидна, а царят обичал да казва, че от есента на 1934-а година “започнал сам да си връзва гашите”. Борис III всява разкол сред военните и през януари 1935 г. Кимон Георгиев подава оставка. Ген. Пенчо Златев, известен с прякора си “Мъглата” ще изкара 4 месеца и царят ще смени и него с престарелия Андрея Тошев.

Дамян Велчев, най-амбициозният член на групата “Звено”, не се предава и се опитва да върне стария сценарий. С прякото участие на Дража Михайлович се сформира група около Д. Велчев, Вл. Заимов и Г. М. Димитров. Новото име е комунистическият функционер Сава Гановски. И протоговеровистите, разбира се. Сценарият предвижда сваляне на царя и установяване на република, управлявана от триумвира в състав: Дамян Велчев, Михаил Маджаров и Софийският митрополит Стефан. Д. Велчев, след няколко месечен престой в Белград, на 2 октомври 1935 г. през нощта прекосява пешком българо-югославската граница. Оказва се, че там никой не го чака. Уплашен от риска превратът да бъде неуспешен, Владимир Заимов дава разпореждане полковете да не излизат от казармите и сам се оттегля от акцията. Дамян Велчев е посветван да се върне обратно в Югославия, на което той отговаря: “Не мога да го направя. Аз съм поел ангажменти!” На другата сутрин Д. Велчев е заловен и по-късно съден. Той е осъден на смърт, но след верноподаническо писмо до царя е помилван. Показанията на обвиняемите и свидетелите по време на процеса разкриват цялата схема на преврата. Това, което го няма там, го има в показанията на Дража Михайлович по време на неговия процес през 1946 г.

Това, което Кимон Георгиев и групата около него не успяха да направят през 1934 - 1935 г., направиха го 10 години по-късно - през 1944-а. И получават висши постове в комунистическите структури на България до края на дните си. Само за Дамян Велчев тези дни се оказват неочаквано малко - той загива при неизяснени обстоятелства в автомобилна катастрофа във Франция. Не случайно Иван Михайлов казва в едно от своите интервюта: Трагедията от 1944-а г. надхвърля катастрофите от 1913 и 1919-та г.

Публ. във ВМРО и Иван Михайлов в защита на българщината. С., 2008, с. 53-57.

Костадин БОНЕВ

Как бе посяно безчестието?

*Лъжлив свидетел няма да остане ненаказан,
И който издиша лъжи ще загине.*

Притчи, глава 19, стих 9

Рудолф Арчибалд Райс е германец - роден е в Хехсберг / Хаузах / Баден – Германия.

Райс публикува през 1903 г. книга, озаглавена “Photographie judiciaire” /Съдебна

Фотография/, който бързо му спечели световна слава. През 1906 г. той е вече “извънреден професор на научната фотография с прилагането ѝ в правните изследвания.”

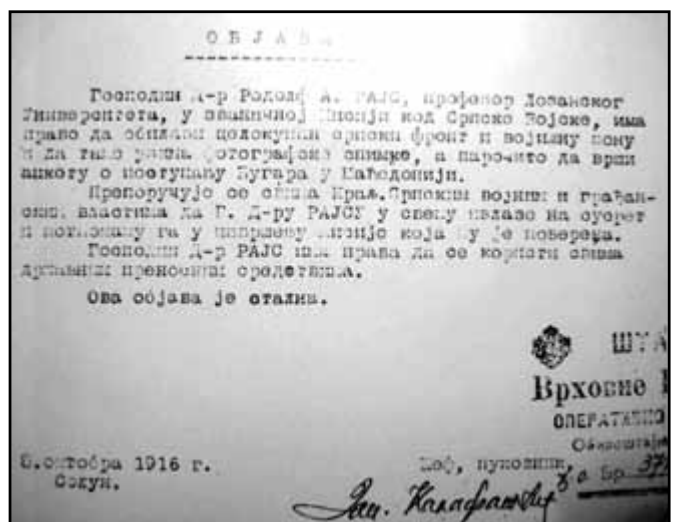
През 1909 г. той е основател на първата учебна програма за съдебна наука и на “Institut de police scientifique” (Институт по криминалистика) в университета в Лозана. В 1911 г. публикува първата част от неговия главен принос “Manuel de police scientifique. I Vols et homicides” (Наръчник по криминалистика. Кражби и убийства).

Жаждата за бързо и много спечелени пари довежда този иначе голям професионалист до фаталната му среща с великосръбския шовинизъм.

През 1915 г. той става доброволец в Сръбската армия. Така Рудолф Райс воюва срещу собствената си Родина – Германия и срещу двама от братята си Фриц – командир на крайслера „Висбаден“, починал през 1916 г. в битката при Ютланд и Ханс – капитан от кавалерия. Ренегатът Райс започва да пише лъжи срещу Родината си в полза на сръбшовинизма.

Днес ще разгледаме как това Райс пише лъжливи репортажи и срещу своята Родина – България!

Рудолф Райс достига с остатъците от сръбската армия в Солун, където започва да пише измамните си репортажи, да изфабрикува фалшиви снимки, които по-късно му пълят джобовете с пари, но и го отвеждат към убийството му.

Документ, който дава право на Рудолф Райс да прави снимки по целия сръбски фронт.

В книгата си “Кралство Сърбия”, Рудолф Арчибалд Райс, помества статия писана в Солун на 12 септември 1917 г. и публикува снимка със „зверствата на българите“ през Първата световна война.

Поглед от близо на снимката:

Превод от английски - "Двама сръбски войници /единия инвалид/ и тяхната майка, очакват екзекуция за съмнения за откриване на оръжие."

1. ЛЕВИЯТ КРАК на т.нар. сръбски войник - инвалид /човекът със сакото и патериците/ **СЕ ВИЖДА ЯСНО ЦЕЛИЯ!**
2. На сръбски е записано „Һуприја - 1917 г.“

Това всъщност е Чуприя (на сръбски: Һуприја), в българската историография е познат като Кюприя, Равно или Равна (старобългарско наименование Равън) е град разположен в историко-географската област Поморавие и е част от Българската Екзархия.

Следващата снимка е „направена“ малко по-късно, когато тримата сърби са вече на бесило.

На войника инвалид вече МУ ЛИПСВА ПОЛОВИНАТА ОТ ЛЕВИЯ КРАК - вижте на предходната снимка, че левият му крак се вижда целия и левият крачол на панталона му не е подвит !!!

Господин Райс определено се е изложил и е ОБЪРКАЛ ЛЕВИЯ С ДЕСНИЯ КРАК. Ясно бесенето във фотолабораторията му, не му се отразява добре.

А великосръбската преса подема тази нагла лъжа и я тиражира във вестниците, като обвинява българите за „бесенето“. Забележете, че и на тази последна снимка от Райсовото „бесене“, сръбският войник е с половин ляв крак.

Великосръбски вестници тиражират лъжите на ренегата Рудолф Райс

На следващата снимка виждаме една пропагандна гръцка картичка от времето на Първата световна война.

Сюжетът в тази снимка ни е познат – снимка от „бесенето“ в лабораторията на Райс.

Райс докато е в Солун е подготвил една снимка и за гръцката пропаганда, на тема „български зверства“. Използвал е „бесенето“ в Кюприя, като вече го представя за „бесене в Македония“.

Тези и други подобни измами са използвани от гърците и сърбите довеждат до изключителни тежки и незаслужени санкции за България.

А каква е Истината? Най-странното е, че на снимката няма нито българи, нито жители на географската област Македония. И няма нито един сърбин. И дори снимката не е правена на Балканския полуостров. Истината за снимката ние научаваме от далечна Украйна.

Вижте следващата снимка. Участниците са същите. Но руснаците казват, че на тази снимка жертвите не са сърби, не са македонци, а са РУСНАЦИ. Палачите не са българи, а са АВСТРО-УНГАРЦИ.

Бесенето не се е състояло нито в Кюприя, нито в Македония, а в Украйна.

Статията е със заглавие – „ДА СЕ УСТРОЙВА ГЕНОЦИД НА РУСНАЦИ В УКРАИНА – ТОВА Е ВЕЧЕ ТРАДИЦИЯ!“

По-надолу четем – „ през 1914 г. по време на Първата световна война, ИМЕННО АВСТРИЙЦИТЕ ЗАЕДНО С УНГАРЦИТЕ УСТРОЙВАЛИ ЧУДОВИЩНО ЕТНИЧЕСКО ПРО-

ЧИСТВАНЕ НА РУСКОТО НАСЕЛЕНИЕ В УКРАЙНА, за което в съвременна Европа предпочитат да не си спомнят. А палачите се наричали австро-унгарци...”

Кой цар е

32 и ще познаете истината и истината ще ви направи свободни.

Евангелие според Йоан, глава 8, стих 32

Тази година на 6 октомври се навършват 1000 години от смъртта на българският цар СамУил. Ще направим едно изследване, което да ни даде възможност да разберем кое е името на царя починал преди 1000 години – СамУил или СамОил.

СамУил е имал трима братя Давид Моисей и Арон. Виждаме, че имената на четиримата братя / Моисей, Давид, Арон и СамУил/ са имена на Библейски патриарси. Следователно, точното име СамУил, може да се намери в Библията!!!

Отваряме македонската Библия на съдържанието и виждаме следното:

Забележете фалшификацията в македонската Библия!!! СамУил /отбелязаното в червено/ нарича сам себе си в собствената си книга – СамОил / отбелязаното в синьо/. Т.е. Според македонската Библия - СамУил не си знае името!!!

Без значение каква е истината – македонистите са променили Библията. Това е изключително груба фалшификация, която Бог наказва жестоко! Сег са видим какво е наказанието за хората, които съзнателно променят Божието Слово!

Отговор намираме в Откровение, глава 22, стихове 18 - 20
18 Аз свидетелствувам на всекиго, който слуша думите на пророчеството в тая книга: Ако някой притури на тях, Бог ще притури върху него язвите, написани в тая книга,

19 и, ако някой отнеме от думите на тая пророческа книга, Бог ще му отнеме дела от дървото на живота и от светия град, които са описани в тая книга,

20 Оня, Който свидетелствува за това, казва: Наистина ида скоро. Амин! Дойди, Господи Исусе!

Амин! Да бъде Божията воля както на небето, така и на земята. Ако някой угодник последва заръките на сатаната и реши да угодничи на човечите, а не на Бог и този угодник промени Божието Слово, като го променя за свои угоднически идеи, за да излъже своите братя - нека го постигне Божието наказание описано в тази книга!

Дойди Господи Исусе !!! Амин!

Аз ще се моля Бог да е милостов към тези грешници и лъжеучители да им даде разум, за да се покаят и да възстановят Божието слово!

Сега да видим каква е истината. Благовестието / Еван-

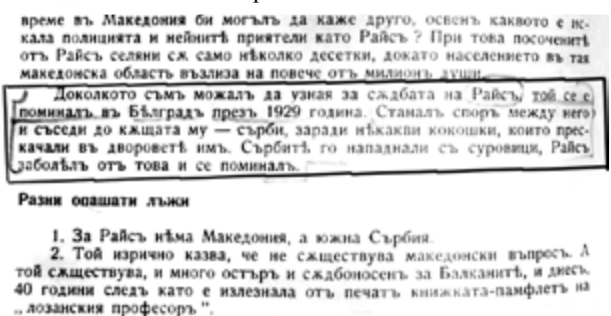
Австро-унгарски геноцид над руското население в Украйна

И аз това се чудя – Как да си спомни Европа за австро-унгарския геноцид, когато в същия този момент, България ще разбере, че сърбите са ги излъгали и са им ограбили с измама огромна територия, която сега ще се наложи да връщат.

Що не вземете да се договорите, с руснаците и гърците, да лъжете еднакво, че сега изложихте германския ренегат /с придобито швейцарско гражданство и предал собствената си Родина/ в измама и така сега поставяме под съмнение всичките му „Свидетелства” от времето на войната. И руснаците ви хванеха в измама – не аз. Срамота, нали сте братя, а се лъжете взаимно.

Бог наказва жестоко Рудолф Арчибалд Райс. Този изверг е написал толкова много срещу България /включително и за костницата в Сурдулица/, че заради лъжите му, ни осъждат жестоко в Ньой. За съдбата на Райс научаваме от „Спомени” на Ванчо Михайлов.

Ванче ни казва, че сърбин го убива със суровици, заради битов скандал с кокошки /стр. 604/:

Райс е убит по жесток начин. Сърби го пребива със суровица, заради скандал с кокошки

„До колкото съм можал да узная за съдбата на Райс, той се е поминал в Белград през 1929 година. Станал спор между него и съседни до къщата му – сърби, заради някакви кокошки, които прескачали през дворовете им. Сърбите го нападнали със суровици, Райс заболел от това и се поминал”

Такава е съдбата на тези, които следват лъжата.

Псалми, глава 5, стих 6

Ще изтребиш ония, които говорят лъжа; Господ се гнуси от човек кръвопиец и коварен.

Амин!

Бог да пази Майка България от лъжливите богохулници.

Инж. Ангел Петков

съществува - СамОил или СамУил!

гелието/ в своя първоначален вид е написано на гръцки език. Следователно трябва да видим как в гръцкото Евангелие как се пише СамУил или СамОил.

Спираме се на следния стих от Благовестието, където е написано името на СамУил – Деяния на апостолите, глава 13, стих 20

17. Бог на този Израелски народ избра бащите ни и издигна народа, когато престояваха в Египетската земя, и с издигната ръка ги изведе от нея.

18. И за около четиридесет години ги води и храни в пустинята.

19. И като изстреби седем народа в Ханаанската земя, раздели им тяхната земя, за да им бъде наследство за около четиристотин и петдесет години.

20. След това им даваше съдии до пророк **Самуил**.

21. После поискаха цар; и Бог им даде Саул, сина на Кис, мъж от Вениаминовото племе, за четиридесет години.

17. ο θεος του λαου τουτου εξελεξατο τους πατερας ημων και τον λαον υμωσεν εν τη παροικια εν γη **αλυκτω** και μετα βραχιονος υψηλου εξηγαγεν αυτους εξ αυτης

18. και ως τεσσαρακονταετη χρονον ετροφοφορησεν αυτους εν τη ερημη

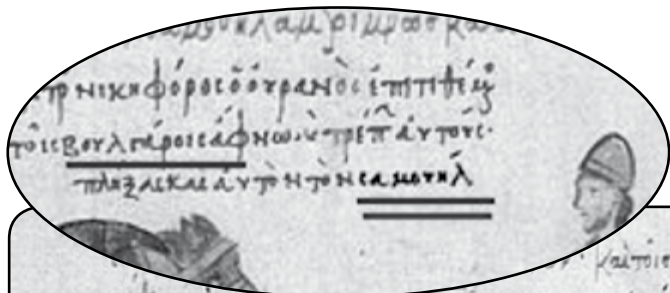
19. και καθελων εθνη επτα εν γη χανααν **κατεκληρονομησεν αυτοις** την γην αυτων

20. **κατα μετα ταυτα** ως ετεσιν τετρακοσιοις και πενηκοντα εδοκην κριτας ως σαμουηλ του προφητου

21. κακειθεν ητησαντο βασιλευς και εδοκην αυτοις ο θεος τον σαουλ υιον κισ ανδρα εκ φυλης βενιαμιν στη **τεσσαρακοντα**.

СамУил е записан по следния начин с гръцкия алфа-бет: Сигма ; Алфа ; Мю ; О-микрон; Ипсилон; Ита; Ламбда.

Сега разглеждаме и един исторически факт – Битката при Сперхей и виждаме как е записано името на СамУил. Битката при Сперхей се води по бреговете на едноименната река в областта Фтиотида, днешна Гърция между войски начело със Самуил и византийската армия, предвожда-

на от Никифор Уран.

И съвсем ясно е написано, че българите на Самуил участват в нея!

Няма никакво съмнение, че повтаря Библейския надпис на името СамУил

Сигма ; Алфа ; Мю ; О-микрон; Ипсилон; Ита; Ламбда. И така – сигма = С; Алфа=А; Мю=м; Ита=И; Ламбда=Л

Остава да разберем как се произнася на гръцки О-микрон –Ипсилон?

За целта разглеждаме как се произнасят съчетаният от тези две букви в гръцката граматика:

Сочетания буква

Сочетания ρη и υτ в НАЧАЛЕ слов читатся как Б и Д соответственно: ηρηρ (борг) - могу υτυυ (дино) - одеваю

Сочетание τσ - передает звук Ц: ετο (эци) - так

Сочетание τξ - передает звук ДЗ: τξδα (дз'ами) - стекло

Сочетания σκ, σξ, σπ передают звук И: κερσο (к'ерсо) - текст

Сочетание σψ произносится как У: Άγια Πετροπολη (Άγια Πετρ'υπολη) - Санкт Петербург

Сочетание σφ произносится как Э или Е: οια (э'иа) - море

Сочетания σθ, σφ, σπ в некоторых случаях произносятся как АВ или АФ, ΕΒ или ΕΦ, ΗΒ или ΗΦ (смотрите выше - буква ψ)

Сочетание υτ читается, как ΗΔ.

Сочетание υξ читается, как ΗΚ.

Нет разницы в произношении удвоенных согласных (исключение υυ - см. выше). Например: ββ читается, как β, κκκκ, ζζ ζζ, νν ν ν, ππ π π, σσ σ σ, ττ τ τ.

Няма никакво съмнение – съчетанието о-микрон – ипсилон се произнася като „У“ както в думата Санкт Петербург

Следователно и според Библейски източници и според исторически данни съществува само един цар, който е починал преди 1000 години – на 6 октомври 1014 г. Това българският цар СамУил. А СамОил е дело на богохулниците, които ги очаква втората смърт.

Откровение, глава 21, стих 8. **А колкото за страхливите, невярващите, мръсните, убийците, блудниците, чародейците, идолопоклонниците и всичките лъжци, тяхната участ ще бъде в езерото, което гори с огън и жупел. Това е втората смърт. Амин!**

За „заседанието“

1 Но имало е лъжливи пророци между хората, както и между вас ще има лъжливи учители, които ще въведат тайно гибелни ереси, като се отречат даже от Господаря, Който ги е купил, та ще навлекат на себе си бърза погибел.

2 Петрово, глава 2, стих 1

Ето и стаичката, за която се твърди, че е проведено първото заседание на АСНОМ в българския манастир Прохор Пчински.

Тук е важно да забележим следните неща:

1. Зад трибуната има столове за **осем души** ;
2. Разстоянието от края на масата до дясната стена е приблизително равно на пътеката между двете редици пейки;
3. Водени са ремонтни дейности в стаичката, понеже е премахнат покрива на стаичката. Между другото – покривът на стаята е също преправен, технологиите от времето на строежа на манастира, не позволяват да се направят подобни орнаменти;
4. Виждаме **12 пейки** – 2 по шест броя;
5. окаченото югославското знаме на стената с **червената петолъчка със златния кант** се е появило след войната. Партизаните са имали знаме без златен кант и по-малка петолъчка.

Първото заседание на АСНОМ, се провежда в манастира Свети Прохор Пчински. Прохор Пчински е Български отшелник и светец, един от първите последователи на Свети Иван Рилски Чудотворец. Похвално е, че комунистите избират манастир с име на Български светец за начинанието си. От първи брой на „Служебен вестник“; стр.47 разбираме, че на Първото заседание на АСНОМ са присъствали 115 души. Ето имената на всичките 115 души от брой първи на Държавния вестник на Македония.

Знаме на югославските партизани – петолъчката е по-малка и без златен кант

6. Знаме на САЩ от снимката е фалшификат.

Брой на звездите на знамето са 5 стълба по 6 звезди и 4 стълба по 5 звезди – общо 50 звезди!

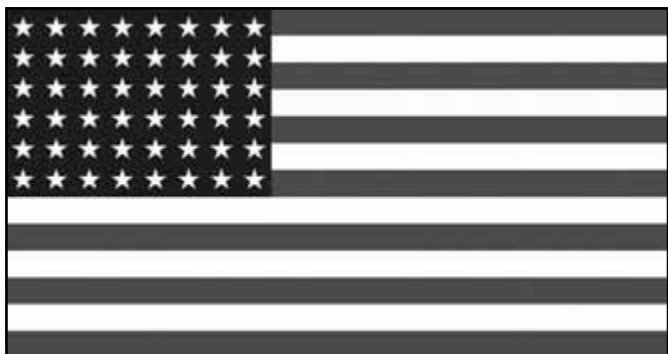
И звездите са подредени шахматно! Това е лъжа!

От 4 јули 1912 г. , кога са приети двата щата Аризона и Нيو Мексико - до 3 јули 1959 г. на знамето на САЩ е имало само 48 звезди подредени /не

на АСНОМ?

шахматно/ в шест стълба по осем звезди. Т.е. по време на Втората Световна война и 14 години след края ѝ – знамето на САЩ има 48 звезди подредени не шахматно /при хоризонтално знаме – 6 реда с по осем стълба/:

Подредба на звездите на знамето на САЩ по време на Втората Световна война – 48 звезди.

С приемането на Аляска, звездите стават 49, а с приемането на Хавай на 4 юли 1960 г. до настоящия момент броя на звездите е 50 и са винаги шахматно подредени. Дори и без да знам нищо за музея на АСНОМ, мога да заключа, че знамето на САЩ е поставено в музея след 4 юли 1960 г. и е пълен фалшификат на титовизма!

Изводи:

На всяка пейка могат да седнат по-малко от 8 души, понеже са доста по-къси от централната маса. Т.е. **на една пейка могат да седнат 4 души /забележете, че столовете на масата плътно опират един да друг с облегалките си/ аз ще допусна по 5 души максимално** /т.е. общо 60 души или два пъти по-малко от обявените от комунистите/. Имайте пред вид, че височината на масата е по-малка от метър /около 70 до 80 см/ и от това можем веднага да заключим, че това е твърде малка стаичка, за да събере 115 души???. Но дори да допуснем невъзможното - **по осем души да можеха да седнат на една пейка** - пак няма да могат да се съберат всичките 115 души, участници в Заседанието на АСНОМ.

И дори и един в друг не могат да седнат, понеже стаята е твърде къса и разстоянието между пейките е доста ограничено. Въпросите ми са следните:

1. Състояло ли се е заседание в българския манастир Прохор Пчински или македоно-комунистите лъжат?

2. Как македонските комунисти са разбрали на 2 август 1944 г. за жълтия кант и големината на централното разположената петолъчката в знамето на комунистическа Югославия /най-лявото/, след като е приети почти две години по-късно?

3. Как от **президиумът на АСНОМ, който е от десет души** /вижте в долния десен ъгъл на първата снимка - **Председател + двама заместници + двама секретари + 5-ма членове/ са седнали на маса с осем стола?**

5. Отговаря ли знамето на САЩ националния им символ от времето на Втората Световна война. И ако не отговаря – кой е авторът на фалшификацията?

6. Защо прозорците на стаята в момента са зазидани, а покривът в премахнат! Означава ли това, че се провеждат ремонтни работи по разширяване на стаичката, за да се скрие лъжата?!

инж. Ангел Пелтеков

Жертвите на комунистическия режим

Стефан Димитров

Слово произнесено от Стефан Димитров в КИЦ „Босилеград“ по повод отбелязването на Деня на жертвите на комунизма в България

Установяване на комунистическия строй в България:

1. Обявяване на война на България от страна на СССР

На 02.09.1944 г. е съставено 61-то правителство на България, начело на което застава Константин Муравиев, а в състава му влизат отявлени противници на Германия. Германските войски вече са отпратени от България, България прекъсва дипломатическите си отношения с Германия и започва преговори за примирие със САЩ и Великобритания (мисия, с която Стойчо Мошанов е изпратен на преговори в Кайро, но от наскоро отворените архиви се вижда, че той нарочно е провалил преговорите със САЩ и Великобритания в услуга на руснаците). Въпреки че България вече не е германски съюзник, СССР обявява война на България на 05.09.1944 г. и следва нахлуване на съветските войски в България на 08.09. с.г. Никъде не е оказана съпротива. СССР не дава нито един убит войник на територията на България, с изключение на няколко случая на разстреляни от самите техни командири войници - изнасилвачи и мародери.

2. Завземане на властта от ОФ чрез преврата от 09.09.1944 г. – в тези условия това не е никак трудно и без никаква съпротива властта е завзета от марионетното на СССР правителство на Отечествения фронт, водеща роля в което има комунистическата партия;

3. Изостряне на отношенията нътре в Отечествения фронт – още с първите дни след преврата от 09.09.1944 г. става ясно, че комунистите няма да делат властта с никого и всеки, който не е готов да приеме тяхното първенстващо положение, ще си има големи проблеми. Допълнителен фактор във фактическото преминаване на властта единствено в ръцете на комунистите има развитието на борбата за надмощие и влияние в България сред страните-победителки – СССР, САЩ и Великобритания. Ние просто сме в съветската сфера на влияние.

4. Провеждане на референдум за падане на монархията – 08.09.1946г. Провежда се в условия на жестоки репресии, побоища, изселвания и изчезнали хора, и в крайна сметка – 95,6% са за народна република, а едва 4,4% - за монархия. По течението на река Струма, по спомени на очевидци, текат хиляди „монархически“ бюлетени.

5. Избори за VI ВНС – 27.10.1946 г. – провеждат се в условия на натиск, огромни фалшификации, в крайна сметка – активност – 92,6%. БРП (к) получава 277 от 465 депутати, за съюзниците на комунистите от ОФ – 89 депутата, за опозицията – 99 мандата.

За да усетим полъха на онова време ще цитирам пряк участник в събитията – Петър Семерджиев – тогава Секретар на БКП в Сливен. Цитирам: „Беше един-два часа след полунощ. Направи той екстремното съвещание като пред боен оперативен щаб. Такава беше обстановката, такава беше и атмосферата. „Връщайте се веднага в околните, разпореждайте се сега по телефона да се съберат партийните бюра и да проведете указанията. Под краката на опозиционерите трябва да загори огън. На власт не може да разчитат опозиционерите!“ И действително, тези три дни преди изборите беше страшно. Преди

това терор, терор, биене, преследване, репресии или отделни побоища и главно заплашвания, организирани на апарата, а последните три дни, трябва да е било четвъртък, петък и събота, в страната беше страшно. А когато се заговори за падналите жертви, за убитите в Стара Загора, Плевен, в Пловдив и някъде другаде, в тях не се включват тези жертви – хората, на които е нанесен побой и няколко дни след това или пък в резултат на този побой са умрели. Те остават неизвестни!

Пак там, в новозагорско беше и случаят с кандидатката за народен представител от листата на опозицията – Людмила Славова. Тя беше един от секретарите на социалистическия младежки съюз, и дъщеря на видния социалистически деец Крум Славов, адвокат в Шумен, известен като стар социалист, който беше избран за народен представител в тия избори. Същият беше и член на ЦК на Социалдемократическата партия, ръководена от Кръстю Пастухов и след това – от Коста Лулчев. Людмила Славова беше кандидат за народен представител в Новозагорска околия. За да осуетят нейната предизборна агитация в околията, няколко дни преди изборите тя беше отвлечена и изнасилена от пет души, начело с кмета на село Кортен, Георги Бузуков. И едва са могли да я докарат до ж.п. гарата в Сливен, за да си замине за София. По-късно тя загина в килиите на Държавна сигурност по време на следствие, без присъда.

В едно село бяха стигнали дори дотам (при фалшификации), че над *стаичката, където избирателят* отива да вземе плик и да постави бюлетината, пробихи дупка на тавана, за да гледат кой избирател каква бюлетина взима. И бяха използвани най-различни средства за фалшифициране на резултатите. А окончателно, разбира се, въпросът се решаваше вечерта, при преброяването на бюлетините. Най-големите фалшификации са извършени именно при преброяване на бюлетините. Въпреки всичко, резултатът от тези избори не беше в полза на комунистическата партия. В изборите през 1946 година комунистическата партия фактически не получи болшинство. Официално обаче бе обявено, че тя е получила болшинство. Беше обявено, че опозицията е получила при изборите 1 милион и 100 хиляди гласа, а останалото е поделено между партиите на ОФ и главно то бе отчетено за БКП.” Край на цитата.

Виждате, че в страната властва нечуван терор, има свидетелства за побоища, незаконно касиране на мандати в изгода на комунистите. По време на работата на VI ВНС са отстранени и арестувани от униформени и цивилни милиционери 90 от всичко 99-те опозиционни депутати. Част от тях са пребити още из коридорите и около сградата на парламента.

6. Забраната на легалната опозиция и убийството на нейния водач Никола Петков – Водачът на обединената опозиция – Никола Петков – още в началото на 1947 г. се убеждава, че САЩ и Великобритания ще подпишат мирния договор с България и ще изоставят опозицията да бъде разгромена от комунистите. На 05.06.1947 г. е отнет депутатския му имунитет и е арестуван в сградата на Народното събрание. Интересно е да се опише атмосферата на този арест. В 16:00 ч. в залата тържествено се появява министър-председателят Георги Димитров, следван от министрите. Председателят на Великото народно събрание Васил Коларов открива заседанието и пристъпва към важно съобщение – постъпило е искане на прокурора на Софийския областен съд за сваляне на имунитета и арестуване на лидера на опозицията Никола Петков. Обвиняват го в конспирация за подготовка на държавен преврат. Депутатите от опозицията са напълно изненадани. Обявена е кратка почивка. Милицията не дава на никой от опозицията да влезе или излезе от парламента. Следват ожесточени дебати в пленарна зала. Никола Петков се защитава достойно и заявява на министър-председателя Георги Димитров и на другите комунисти: «Господа, с омраза не се управлява! Който управлява с омраза, с омраза ще си отиде.»

Депутатите-комунисти заглушават с викове последната реч на Никола Петков, стенографски запис на която не е открит. Микрофонът му е изключен. Последните чути негови думи са: „Да живее свободата!“ Арестуван е още в залата на Великото Народно събрание. След гласуването за сваляне на имунитета му, депутатските охранители се нахвърлят към Никола Петков, но пътят им е преграден от опозиционните депутати. Започва свиреп ръкопашен бой. Охранителите уд-

рят опозиционерите с пистолетите си и с помощта на въоръжени милиционери отвеждат Никола Петков към арестантска камионетка... Обединената опозиция запява като един: „Тоз, който падне в бой за свобода, той не умира!“ В коридорите започва физическа саморазправа с опозиционни народни представители. Освен това, без никакво основание са касирани мандатите на 23-ма депутати от опозицията, което нанася непоправим удар на представителството ѝ в парламента.

С това се слага край на легалната борба срещу комунистическия режим в България.

7. Начало на червения терор – безумието започва така – само за месеците септември и октомври 1944 г. броят на загиналите и безследно изчезналите в малка България е над 30 000 души. Според Цола Драгойчева и Антон Югов, убитите до 1945 г. са „не по-малко от 10 000 души“. Дали можем да приемем, че това е „отговор“ на масови убийства на атнифашисти преди 09.09.1944 г.? Ще цитирам обвинителната реч на т.нар. „главен народен обвинител“ в т.нар. Народен съд – Георги Петров, който след събиране на данните по околии от ОФ, заявява дословно: „Общият брой на убитите в периода 1941-1944 г. в България комунисти и техни поддръжници е 2 320 души“. Изпълнените смъртни присъди след граждански или военни процеси преди 1944 г. са пак според „главния народен обвинител“ 329, което той окачествява така, цитирам: „вандалщина, на която е способен само кървавият фашизъм“. Срещу тези 2 320 души отпреди 09.09.1944 г., вероятно доста завишени с оглед на това кой е събирал данните, след 09.09.1944 г. имаме над 30 000 убити без съд и присъда, над 2 700 изпълнени присъди от т.нар. Народен съд, както и около 200 000 принудително изселвани и репресирани български граждани. И ако изпълнени 329 смъртни присъди преди 09.09.1944 г. са „вандалищина, на която е способен само кървавият фашизъм“, то как можем да наречем десетки хиляди убити, стотици хиляди изселени и репресирани и 2 700 изпълнени смъртни присъди само за няколко години от червения терор в България?

8. Народният съд – приет на 30.09.1944 г. – извънреден, жесток, незаконен и противоконституционен механизъм, чрез който комунистите целенасочено унищожават голяма част от политическия, културния, военния и духовния елит на българската нация, и „оправдават“ със задна дата редица фактически извършени вече убийства. От привлечени над 11 000 обвиняеми, този т.нар. съд постановява 2 816 смъртни присъди, от които 2 702 са изпълнени. Огромен брой подсъдими са осъдени на дълги години затвор. Оправдани са под 1500 души, което значи произнесена присъда „виновен“ в 87% от случаите. За „Народни обвинители“ са назначени шивачи, кравари и продавачи в млекарници. Те обвиняват и осъждат лекари, учители, духовници, юристи, министри, професори и генерали. Сред осъдените на смърт са наследниците на редица дейтели-национални герои от национално-освободителното движение през 19 в., както и офицери и всеотдайни чедата на България от Балканските, Първата и Втората световни войни.

За сравнение – съдът в Нюрнберг, който съди виновниците за разпалването на Втората световна война германски национал-социалисти, издаде 11 смъртни присъди, в Япония – 7, а във Франция – 18. Общо – 36. А българският Народен съд осъди на смърт 2 816, от които над 2 700 бяха наистина убити! Какво по-голямо престъпление към собствената нация?

И един куриоз, който не се нуждае от коментар. Главният инициатор на акцията за спасяването на българските евреи – кюстендилският депутат и подпредседател на Народното събрание – Димитър Пешев е осъден от т.нар. Народен съд по редица абсурдни обвинения, едното от които е „антисемитизъм“...

9. Злокобната нощ на 1 срещу 2 февруари 1945 г. – по „присъда“ на т.нар. Народен съд са застреляни и заровени в масов гроб 3-ма регенти, 33 министри, 67 народни представители, 47 висши военни и др. Именно заради това е приета датата 01.02. като Ден за почитане паметта на жертвите на комунизма.

10. Нелегалната борба срещу комунистическия режим Напук на безумните приказки, че „България няма своята 1956 и 1968 г.“, аз отговорно твърдя, че България има най-мощното и продължително въоръжено съпротивително дви-

жение срещу комунистическата диктатура, което продължава почти 15 години след преврата от 09.09.1944 г. В него вземат участие хиляди българи, подпомагани от политическата антикомунистическа емиграция. Практически не е имало планина, в която да не действат по няколко горянски чети, които често са изтласквали въоръжени милиционерски и армейски части с познатата още от времето на Османската империя „хайдутска тактика“ – удряш и се оттегляш в планината. Почти не е имало манастир, в който да не са крили и приютявани такива хора. Винаги обаче се е чакала решителната помощ да дойде отвън, защото е било ясно, че сами не можем да се справим с режима. Така както Априлското въстание от 1876 г. породило намесата на Русия и последвалото освобождение на България през 1878 г. След като през 1956 г. в Унгария избухва всенародно въстание срещу комунистическия режим, хората очакват намеса от страна на демократичния свят. Такава обаче не последва и въстанието (както междувпрочем и следващото – през 1968 г. в Чехословакия) е удадено в кръв от съветските войски и сателитното им правителство. С това става ясно, че помощ отвън, от демократичните държави, не трябва да се очаква и на практика след 1956 г. въоръжената борба срещу комунистите на територията на България се демобилизира оставайки епизодична и затихваща. Голяма част от активните участници в това въоръжено съпротивително движение напускат България през Югославия или Турция и продължават борбата в емиграция до края на живота си.

11. Комунистическите концлагери - наричани пренебрежително Трудово-възпитателни общежития и Наказателни лагери. Те са общо 83 на територията на цяла България, съществували са по различно време между 1944 и 1962 г. Освен тях съществуват и 22 затвора, в които има много политически затворници. Официалната статистика е силно занижена, но според данни на оцелели и свидетелства на подсъдимите след 1989 г. биячи и началници на тези лагери, в тях са загубили живота си най-малко 1 500 души, а неизвестно колко са изчезнали, починалите от „естествена смърт“, има и огромен брой осакатени физически и психически невинни български граждани и съсипани семейства.

12. Принудителна колективизация на селското стопанство и отнемане на земята от българския селянин; Отнемане на частната собственост върху индустрията, банковото дело и търговията; Преследване на Църквата (над 120 убити свещеници и 30 монаси, както и нарочни процеси срещу другите вероизповедания – католически и евангелски); Национално-предателство към българите, останали извън пределите на Отечеството – най-вече на територията на СФРЮгославия и принуждаването на българите от Пиринския край да се записват насилно не като „българи“, а като „македонци“ по националност; Убийствата по границите на НРБ; „Осъвременените“ форми на терор над инакомислещите в 70-те и 80-те години на ХХ век.

Случаят Борис Арсов – нямам време днес да го разгледам подробно, но аз, като общински съветник в София, предложих и кръстихме улица в столичния град на името на този страдалец на комунизма. Макар вербован за агент на ДС през 1952 г., Арсов не върши никаква дейност като такъв. Впоследствие обаче създава група за съпротива срещу режима, пишат позиви, обмислят и по-радикални десйтвия. В периода 1960-1962 г. Арсов с групата си тайно разпространява в центъра на София анонимни позиви. Те са определени от Държавна сигурност като „вражески и насочени против дружбата със СССР“. В тях групата пише: *“Братя българи, съгласни ли сте България да бъде изправена пред закление заради Русия? Вн руснаците от нашата страна, за да ползват собствените си блага! Братя българи, продаждат политика на лъженародното управление тласка прекрасната ни родина към страшна катастрофа. На борба за излизане от Варшавския пакт!”*

Групата е разкрита, а Арсов е осъден на шест години затвор по обвинение, че е „членувал в организацията, която си е поставила за цел да събори или подрони или отслаби народнодемократическата власт в НРБ чрез бунт“. Въпреки, че след излежаване на присъдата успява да избяга в емиграция, той става обект на отвличане от гр. Орхус, Дания, през 1974 г. След това му се прави измислен процес, той нищо не признава, въпреки това е осъден на дълъг затвор и през декември

същата година е уж самообесил се в килията си с три вратовръзки. При положение, че няма как дори и връзка за обувки да попадне в килията, камо ли три вратовръзки. Това е първият случай на отвличане на българин от капиталистическа държава, цели четири години преди прословутия „български чадър“ срещу Георги Марков през 1978 г. в Лондон. Вероятно именно отвличането на Борис Арсов дава самочувствие на комунистическите тайни служби да извършат по-късно и агентата срещу Георги Марков. Днес като по чудо всички тези планове за това кой ще го причака, откъде ще го преведе и т.н. са подминати от масовото унищожение и са достигнали до нас благодарение на журналиста Христо Христов, един от най-последователните изследователи на този период. Запазен изляло е и „План за ликвидиране на Борис Арсов“, в който има ужасяващи подробности и описания на предвидените мероприятия и предвидена награда за агента, който ще го ликвидира. Последното, което Борис Арсов пише от Пазарджишкия затвор, няколко часа преди да го „самообесят“ е, цитирам.: *“Най-реакционната сила на света е Държавна сигурност! Не мога да си простя грешката и вашата голяма иззма. Нищо старо не сте забравили и нищо ново не сте научили. Методите ви са същите, както преди 25 години и сами вървите към страшна гибел. Да бъдете проклет!”* Край на цитата.

13. В ЗАКЛЮЧЕНИЕ - Грозната истина е, че БКП отнема живота на над 30 000 души - повече хора, отколкото загиналите от редовете на Българската армия по време на Балканските, Първата световна война от 1915 г. до 1918 г., и повече хора, отколкото турският аскер и башибузуците избиват при потушаването на Априлското въстание през 1876 г. И днес, когато почитаме с наведени глави тяхната памет, трябва сериозно да се замислим – имаме ли право във времена, в които всички права и свободи на гражданите са реални, и за които платиха с живота си десетки хиляди български родолюбци – да бъдем пасивни? Имаме ли право да гледаме лековато на тази уж далечна, но всъщност съвсем близка част от миналото на нашия народ! Можем ли да се примирим, че когато всички символи на национал-социализма (съвсем основателно) са подложени на законово преследване, страницата на комунистическата диктатура стои свенливо открената и непочетена докрай, а петолъчките и сърповете и чуковете да обозначаваме с неутралния термин „минало“? Ако ние сме истински българи и патриоти, няма да допуснем забравата да победи паметта! Вечна и блажена да бъде паметта на българите-жертви на комунистическата диктатура!

Скъпи приятели,

Напълно справедливо би било, ако някой в тази зала заяви, че днес ние трябва да говорим не толкова за миналото, колкото за модерност и успешност. Вярно е, че ниските доходи, безработицата и ужасяващата демографска криза, опитите за заличаване на националната идентичност в българските общности извън границите на днешна България, се струват, и то напълно основателно, по-важни проблеми от това, за което говорих досега. Това са и основните цели, които си поставя нашето Сдружение „Демократично действие“ – да участва в общите усилия за определяне на ясен и дългосрочен национален приоритет, да се опитаме с нашата експертиза и обществен опит да предложим конкретните решения, които считаме за полезни за България и за Европейския съюз като цяло. И днешното ми изказване не е породено от желанието за пореден път да поставям разделителни линии в българското общество, а да си помогнем и да прочетем най-накрая изляло една ужасна страница от българската история. Не за да търсим отмъщение, а за да на се повтаря повече. За да затворим ерата на жестокост помежду си и да станем горд лидер на Югоизточна Европа – нещо, което не само е съвсем нормално, но е и по силите ни.

Благодаря на всички за голямото внимание, с което ме изслушахте!

Винаги с удоволствие ще бъда сред вас!

Класически автогол

Виктор Канзуров

Как Груевски показва среден пръст на България с „Третото полувреме“ на Дарко Митревски.

След официалната премиера на филма „Трето полувреме“ на режисьора Дарко Митревски в скопското кино Милениум, главната и отговорна редакторка на „Канал 5“ Лидия Богагинова, припикайки след Никола Груевски, успя да изтръгне един коментар

от забързания премиер, който късо и сухо ѝ процеди, че филмът бил отличен и имал шанс да получи Оскар.

Докато премиерът, хванат под ръка със съпругата си Боркица изчезваше някъде в тъмната скопска нощ, извън обсега на камерите на правоверната, проправителствена телевизия, плакатът на „Трето полувреме“, с щръкналия срещу нацистката свастика среден пръст, започна да придобива някак по-ясна физиономия.

С начина на преплитане и третиране на футболната тема и на темата за Холокоста, с изтъкването не само на някаква изключителна вина на България, но и с прокарването на едно обобщаващо шовинистко внушение за българския народ, цялото съдържание на „Трето полувреме“ пояснява чия е ръката която показва от плаката среден пръст, а също така към кого е насочен той.

Дадената възможно най-висока оценка за филма, заедно с държавното спонсорство от милион и половина – или май дори повече – евро от името на гражданите, които пълнят бюджета на Република Македония, при това в контекста на ясно очертания антибългарски характер на „Трето полувреме“ показват, че ръката която размахва средния пръст е на Никола Груевски, адресатът на това колоритно послание е днешна България, а заедно с нея и ЕС и НАТО... Сюжетът продължава, но вече не на кино и без да предвещава нищо хубаво...

Виктор КАНЗУРОВ

След като бях гледал предходния филм на Дарко Митревски, „Балканкан“ (2005), след като съм наблюдавал други негови обществени, преди всичко публицистични, но и уж хумористични прояви и след като се научих за самата тема и историческия период в който се разиграва „Трето полувреме“, за мен нямаше никакво съмнение, че в най-новия си пасквил Дарко пак ще сърбува, по евтин и долен начин ще се опитва да вкарва в стереотипен калъп, да унижава на етническа основа и да шири омраза към българския народ.

Но докато гледах филма и после, когато излязох от кинозалата, прехвърляйки своите първи впечатления, бях шокиран до каква степен това изпълнено със злоба и фрустрация, дори и физически, съобразно законите на физиогномиката така форматирано човече, е способно да мрази и подло да подтиква другите да мразят. Изненадан бях от големите психически проблеми, които трябва да има нещастният, сребролюбив конвертит Дарко Митревски, този някогашен, а в ума си и сегашен идеологически припадък на българофобския, нацистко-болшевишки, така наречен Социалдемократически съюз на Македония

(СДСМ) и бенефициент на техните изборно-партийни клипове, щом си позволява така дръзко, невъзпитано и просташки да подценява интелигентността на хората, твърдейки на пресконференции и в интервюта, че във филма нямало нищичко против българския народ и България.

Шокира ме и степента на полудяване на сегашната македонска власт начело с Никола Груевски, която идентифицирайки се изцяло с филма „Трето полувреме“, хвърляйки милиони евро бюджетни средства за това фашизоидно памфлетче, хвалежки го публично из устите на своите функционери, директно изпраща посланието към България и към българския народ, че ги мрази. А може би и не става дума за полудяване, може би сегашната власт на ДПМНЕ или онези, които я управляват с джойстика, наистина искрено и планомерно се стремят към една Македония, напълно изолирана, останала извън Европейския съюз и НАТО, консервирана ъвреме като остатък и компенсация при евентуалните бъдещи сръбско-албански териториални прекроявания на Балканите.

ДАРКО СЕ КЛАНЯ НА ПРОЕКТА „СКОПИЕ 2014“

Краткото запознаване с възрастната еврейка Ребека (превъплътена благодарение на разкошното актьорско умение на Бедия Беговска) и с нейната правнучка, които в началото на „Трето полувреме“ се намират в днешно Скопие, са нещо като претекст за да може още в първите кадри Дарко по угоднически начин да ни представи днешния изглед на столицата на Македония, двуетажните градски автобуси, при което в очите ни се набива един от тях с обозначена посока към Милениумския кръст, а след това се редят изображенията на строящите се обекти, до Каменния мост, покрай брега на Вардар.

Сантиментално-патриотичният поглед към огромния паметник на Александър Македонски, представен на филмовото платно служи за задоволяване на страстите на онази част от публиката, която смята, че директно води потеклото си от славния пълководец, който, ако беше наш съвременник, вероятно щеше да се намира в списъка на Хагския трибунал като обвиняем за военни престъпления.

Инсценираният Александър, вкупом с предходните кадри, както и конформистките съвсем прозрачни, даже комични „пируети“ на режисьора на „Трето полувреме“ в скорошното интервю за скопския седмичник „Граждански“ на тема новия облик на столицата, съвсем ясно дефинират апологетичното и партийно ангажирано отношение на Дарко към проекта „Скопие 2014“ и към главния спонсор на неговия филм – ДПМНЕ-овското, антично-македонско правителство на Никола Груевски. Същото правителство, което изхарчи, а може би и изпра толкова много пари на данъкоплатците от Република Македония за да придобие Скопие сегашния си трагикомичен, „древен“ и „триумфаторски“ облик.

Но в какво се състои хитростта, коварството и поквареността на Дарко при внушаването и разпалването на омраза към българския народ, при релативизирането на сръбския период на властване в Македония, противопоставен на българския?

Началната фаза на филма, ако изключим апологетизма към Груевски и към проекта „Скопие 2014“, ни пренася в последните години от сръбското господство във Вардарска Македония, непосредствено преди Втората световна

война. Когато от България се чува коментари и зачестиха реакции за филма, както и обвинения в сърбоманство, Дарко ловко се стараеше да изтъква, че той бил показал и сръбския завоевателен период в Македония. Но как е показан този сръбски период, особено съпоставен с българския?

Сръбският период е представен жанрово във вид на пародия, в дух на безгрижна лежерност. Жанрът на пародията винаги омекотява и неутрализира отблъскващото въздействие на отрицателните персонажи, както например това става в британския ситком „Ало, ало!“, хумористичен сериал, чиито епизоди са снимани от 1982 до 1992 година и който също така се занимава с времето на Втората световна война. Пародийността на „Ало, ало!“, както и феноменалният хумор на сериала, не предизвикват омраза към германските окупатори на Франция, към германския народ като цяло, нито дори към членовете на Гестапо, тъй като това въобще не влиза в целите на авторите. Кой би могъл да намрази например Хер Ото Флик и неговата помощничка Хелга, а покрай тях и всички германци?!

Първата среща въобще с някой от сръбските поробители в „Трето полувреме“ е по време на сбиването на главния мъжки герой, футболиста Коста с човек, за когото чак по-късно във филма научаваме, че е кралски подофицер. Коста е черноборсаджия, гангстер, крадец и какво ли не още, във всеки случай – многократен нарушител на закона, просто – престъпник. А и какъв ли може да бъде един македонец според Дарко, чиито етнически стереотипи познаваме още от „Балканкан“. Криминалният бекграунд на Коста убедително ни учи, че сбиването и юмручният удар, който получава от кралския подофицер, не са на етническа основа. Пък и ние, кинозрителите все още не знаем какъв е този, който удря главния герой.

Интересен е и изборът на отличния актьор Горан Илич за ролята на сръбския подофицер. Илич е актьор, на когото невероятно му се удават комични роли. Изразът на лицето му и във всекидневни ситуации създава впечатление за симпатична личност, за шегаджия, с когото с удоволствие бихте приседнали на маса и бихте изпили по кафе. Публиката в Македония го познава именно в такава амплора от Македонските народни приказки и от други хумористични сериали. Като тип на актьор, а и като човек, Илич придава допълнителен пародиен дух на „сръбския“ дял от сюжета, който и без друго си е замислен тъкмо така.

Полският режисьор Кшищоф Кешловски (1941-1996) в своята (авто)биографична книга „Кешловски за Кешловски“ (1993) в съавторство с Дануся Сток, описва как се избира актьор според типа, обяснявайки защо е ангажирал Юрек Радзилович в субтилната, топла, емоционална, любовна и многопластова приказка „Без край“ (1985). Става дума за филм, който е една метафизическа панорама на Полша след задушаването на профсъюзното движение „Солидарност“ и въвеждането на военното положение в страната през декември 1981 година от просъветския режим на генерал Ярузелски: „Във филма ‘Без край’ снимаме невероятно много сцени с Юрек Радзилович, който игра ролята на мъртвия адвокат. Купища и купища заснет материал. Но на края той се появява само четири пъти, и то като дух. Филмът не бе написан за него, но в един момент ми стана ясно, че той трябва да играе тази роля. Той беше играл във филмите ‘Човек от мрамор’ (1977) и ‘Човек от желязо’ (1981) на Анджей Вайда и с тях бе станал символ на човек, доказано морално чист, доказано честен. Схванах, че би било добре да го ангажирам за тази роля, просто за да бъде ясно на публиката, че става дума за човек който вътрешно е напълно чист, напълно светъл. Знаех, че Юрек Радзилович ще пренесе това послание, не затова защото

е такъв – макар, че той и в истинския живот е такъв – а поради асоциацията която събужда у хората. Това е добър пример за избор на актьор според типа“!

САМИ ДА БЯХА ПРАВИЛИ ФИЛМ ЗА СЕБЕ СИ, СЪРБИТЕ НЯМАШЕ ПО-ХУБАВО ДА СЕ ПРЕДСТАВЯТ

Илич буди комична асоциация у хората. Дарко отчетливо релативира времето на сръбското робство в Македония, не само чрез начина, по който е представен главният отрицателен персонаж от онзи период, но и с комичната нота на сюжета. Публиката се смее на „сръбския“ дял от филма. Единственият, който на няколко пъти говори негативно за сръбската власт е председателят на футболния клуб Димитрия Павлов, съответно в истинския живот – убитият от югокомунистите Димитър Чкатров. Само той, македонецът с българско съзнание, който впрочем във филмът е представен съвсем лошо, приказва отрицателно за сръбската власт, с което Дарко отправя още едно, повече от ясно, етнически обагрено послание – размислите на онзи, когото режисьорът представя като безхарактерен нагаждач стават невалидни за зрителя.

Отделна тема е наименованието на главния скопски футболен клуб през последните години от сръбското властване във Вардарска Македония, отбора, чиято история следим в „Трето полувреме“. Според Дарко тимът и тогава се бил казвал „Македония“. Поне във филма е така!? Великосръбската забрана на името Македония, която важи разбира се и за имената на спортни дружества е заличена в този филм!? И самите сърби да бяха направили филм за себе си, нямаше да се покажат в по-хубава светлина.

Посрещането на играчите на футболния клуб *Македония* след победата в Белград над тима на Српски мач, при което сръбският подофицер довежда хор и оркестър да свирят сръбския химн „Боже правде“, а насъбралите се на скопската железопътна гара граждани спонтанно запяват „Море сокол пие вода на Вардарот“, надвиквайки онези, които е довела сръбската държава, е също така лековато пресъздадено. Оказва се, че надпяването и надвикването на сръбския химн „Боже правде“ няма никакви последици за пеещите македонската песен. Такова ярко противопоставяне срещу сръбската държава, а във филма няма никой затворен, пребит, дори и културно разпитван да каже след съответно извинение за безпокойството какво е правел и дали е пял на ЖП гарата!? Сякаш само мед и мляко са текли и все рози са цъфтели през сръбското владичество във Вардарска Македония – време, в което са хвърляни живи хора да се печат във фурни, в което са задушавани въстания, имало е зверски мъчения, кланета, изнасилвания, изтребления...

За един период, който през XX век трае много, много по-дълго от българския, оставаме в крайна сметка с впечатлението за някакво махленско, бабаитско, кръчмарско съперничество между сърби и македонци (подофицерът и футболистите), което няма никаква етническа основа, в него няма агресивност, дори в думите, които ползват героите. Излиза, че историята е била такава, нали, Дарче?!

Също както в „Балканкан“ и в „Трето полувреме“ подсъзнанието на режисьора изкарва на повърхността неговите етноидеологически стереотипи, предрасъдъци, симпатии и омрази към определени народи и държави. След това той ги пропагандира и налага на публиката чрез филмовия екран за да бъдат те възприети от нея, да почне тя да се самоидентифицира по същия начин както това самовлюбено, скопско-сърбоманско тарикачче с големи мераци. Така кръгът на индоктринацията се завърта, индоктринираният Дарко се опитва да индоктринира

публиката, на която вече и в много други нефилмови случаи ѝ се е случвало да бъде обработвана със същите етностереотипи, които се инжектират дълбоко в (под) съзнанието ѝ, отслабвайки отбранителната ѝ имунна система.

Има още една важна нишка на повествованието, която прави сръбското поробване на Вардарска Македония, така, както е представено в „Трето полувреме“, да ни изглежда симпатично. В този дял на сюжета Дарко поставя и развива началото на любовната магия между Ребека и Коста, когато филмът жанрово съвсем за малко се отклонява към сферата на емоционалната драма. Също тук се запознаваме и с мъките на скопския футболен тим, който се състезава със слаб успех в някаква въображаема, вероятно първа югославска лига, което кара собственика (или председателя) на клуба да доведе от чужбина германски треньор от свръхкласа.

С любовта, при това забранена, между еврейка и християнин, с чудото на превръщането на скопското футболно галениче в силен и респектиран тим, с жанровият дух на пародията, както и с въвеждането на другите филмови образи, режисьорът въвлича в своята история онази публика, която се лови на сантиментални клишетата и на художествено недостатъчно издържани проекти като Дарковото „Трето полувреме“. А след като е спечелил вече доверието на този тип публика, пред нея, както и пред другите зрители Дарко започва да представя българите като кръволоци и зверове.

Филмът разбира се можеше и да продължи в подобния на „Ало, ало!“ стил на показване на противниковите страни, ако по-голямата част от Вардарска Македония през периода 1941-1944 година не бе предадена от нацистка Германия за административно управление на омазните на Дарко българи и на тогавашното Царство България. Може би щяхме да гледаме продължение на бледото, далеч от успешното копиране на принципите на „Ало, ало!“ в „Трето полувреме“, ако следвоенна Югославия и Социалистическа Република Македония не ни индоктринираха така наситено – хм, кой ли знае защо?! – с омраза към България и към българския народ.

И така, през 1941 година нежните сърби са заменени от зверовете-българи. Дарковиот индоктриниран ум, излял се в „Трето полувреме“, вече преживява своята брутална, болна, изопачена експресия. Никога и никъде не съм виждал такава чудовищна омраза към един народ, представена от кинорежисьор, както в „Трето полувреме“ на Дарко Митревски.

ИМА САМО БЪЛГАРСКИ НАЦИСТИ?!

Жанрът се сменя, пародията се превръща ту в драма, ту във филм на ужаса. В първия кадър, с който е представен главният отрицателен образ от „българския“ период, камерата е ниско долу, а българският офицер Гарванов е яхнал кон. Това веднага внушава и подсъзнателно – господство, поробване, терор над тези, които са в ракурса на камерата. Българинът Гарванов на кон, от високо, иска да унижава македонците. Не чака много пустият Гарванов, в интерпретацията на Емил Рубен. Веднага, както става в анимационните филми – такова е памфлетното и шовинистко ниво на Дарко – се залавя здраво за работа. Гледа да се препоръча колко е зъл. След похвалите по адрес на треньора Рудолф Шпиц, Гарванов от първо лице множествено число, сякаш е германски

нацист, описва как треньорът напуска една след друга всяка следваща, окупирана от германците страна за да лепне накрая жълтата, шестоъгълна звезда на „виновника“ за възраждането на спортния клуб Македония. Ето колко е порочен Гарванов!? Започва с добро, а след това си дава воля и завършва със зло. Дарче, бре, сръбският подофицер така ли беше представен?! Колко са покварени българите и какви лоялни нацисти са те. Да, всъщност ето ги истинските нацисти през Втората световна война – българите – тъй като други нацисти, германски, не си спомням да видях във филма, освен веднъж само – в ложата на футболния стадион в Скопие.

Колко безгранична е подлостта в „характера“ на Дарко при опита му да внушава омраза към българите, достатъчно показва изборът на фамилното име на главния отрицателен образ. Гарванов няма как да не се асоциира с Иван Гарванов, историческа личност, третирана

негативно от македонската произволна, белегистична „историография“ като чужд, български, върховистки елемент във ВМ(О)РО. За да намери начин югославската македонистка „историография“ да анатемоса родения в Стара Загора българин от България Иван Гарванов, е подбрано неговото председателстване на Солунския конгрес на ТМОРО, проведен в

навечерието на Илинденското въстание. Макар Гарванов да се отказва от научна кариера във Виена за да се посвети на македонското освободително дело, според волунтаристичната югоидеология лошите българи били издействали чрез Гарванов с цел преднамерено да не успее Илинденското въстание, то да избухне преждевременно...

Според тази „логика“, само за да навредят на македонците българите трябва да са забъркали главите и на своите сънародници в Одринска Тракия, та и те се вдигат на оръжие в рамките на същото Илинденско-Преображенско въстание. Ето как в подсъзнанието на повярвалите или чулите тези приказки за невръстни деца, които са същевременно и официални държавни постулати в Република Македония, се намества още един фактор за да намразят българите.

Дарко не е никак наивен при разпределянето на фамилните имена. Един от футболните съдии, които получават нареждане от Гарванов да свирят против СК Македония, е наречен Татарчев – още една негативна асоциация за закърмените с югославското тълкуване на историята. Асоциацията може да е най-малкото тройна. Ресенчанецът Христо Татарчев, един от учредителите на ВМРО, беше етикетирани от югомакедонската „историография“ по същия начин, макар и малко по-нежно от Гарванов, като чужд, върховистки и пробългарски елемент в организацията. Някогашният български главен прокурор от 1992 до 1999 година, Иван Татарчев, внук на брата на Христо, често присъстваше като име в македонските медии, почти винаги като антимакедонец.

Чичото на Иван, Асен Татарчев е осъден на смърт от югокомунистите през 1946 година като български елемент. По-късно присъдата му е заменена с десет години затвор, от които излежава пет. Още по сръбско време Асен Татарчев лежи четири години в тъмница заради активността си в ММТРО. Етикетът на предателската фамилия засилва омразата и отвращението към българите-Татарчеви във филма. В „Трето полувреме“ футболният съдия Татарчев е представен като идиот, както и всички други българи.

Вгледаме ли се още по-внимателно, не може да не забележим, че асоциацията с името „Татарчев“ е може би дори четворна! Думата очевидно трябва да работи и в полза на любимия на македонистките шовинисти обиден термин за българите като „татари“! С което обаче съвсем не завършват сърбоманските майтапи на Дарко.

Българският министър на спорта Батембергски, който във филма изпраща телеграма против СК Македония съответства на тогавашния председател на Българската национална спортна федерация Иван Батембергски. Но той няма как да не се асоциира и с някогашния български княз Александър Батенберг (1879-1886), по време на чието управление става съединението на Източна Румелия с българското княжество (1885) и който води победоносната българска войска срещу армията на крал Милан Обренович, след вероломното нападение на тогавашна Сърбия същата година. Идиотският контекст, в който е представен министърът, както и всички други българи във филма, очертава ясно подигравката на Дарко с българската история!

БЪЛГАРСКИ ЗВЕРОВЕ ВКАРВАТ В ИГРА ВЕЧЕ ИЗЛЯЗЛАТА ИЗВЪН ТЕРЕНА ТОПКА

Само фантазията на болен от омраза човек, може да представи мачовете между СК *Македония* и СК *Левски* от София, особено онзи, ключовият мач, който във филма решава титлата на българското първенство, по начина, по който го прави Дарко. Отменен гол на *Македония*, измислена дузпа за съперника, български войници подават на играчите на *Левски* вече излязлата в аут топка, бункери около самото футболно игрище, в които дебнат други войници с насочено оръжие, отвратително необективни българирепортери, които предават мача по радиото. Абсолютно преувеличена, специално измислена война против СК *Македония*. Клуб, който в истинската футболна история наистина преживява една съдийска несправедливост в мач срещу СК *Левски* през въпросната 1942 година, но не при решителна за титлата среща, а още преди двата отбора да се класират за двата финални мача.

А вече на финалите софийският тим се показва като по-добър и завоюва шампионската титла с две победи: 2:0 в Скопие и 1:0 в София. Че *Левски* е бил наистина по-добрият отбор и заслужено печели шампионата, потвърждава пред журналисти и най-добрият играч на СК *Македония*, Кирил Симеонов Джина (или Кирил Симоновски Джина), тогавашен български, а по-късно югославски национал, футболист от белградския *Партизан* и от скопския *Вардар*, както и треньор след края на активната си футболна кариера.

И други футболисти от СК *Македония* играят в българския национален отбор по онова време. След войната дори се създава някаква комисия, която разследва евентуална профашистка дейност на играчите на СК *Македония*. Филмовото претворяване на исторически събития по принцип търпи и допуска импровизации, които се отдалечават от истинския развой на събитията, но тук Дарко целенасочено и по всички възможни начини се опитва да покаже българите и тогавашната българска административна власт във Вардарска Македония в колкото се може по-нереална и по-зверска светлина. И отново съпоставянето със сръбския период е повече от симптоматично и то характеризира режисьора като необективен, пристрастен, коварен и безнравствен.

Всички ситуации, при които в кадър се появява офицерът Гарванов, имат една функция – да покажат как той унижава македонците. Дори когато приема в кабинета си „българофила“ Димитрия за да му съобщи, че неговият клуб по никой начин не бива да спечели титлата, Гарванов яде и изцяло пренебрегва събеседника си, третира го като

последна отрепка. В един момент от филма разбираме, че Гарванов е потомък на комита от Македония, който след Илинденското въстание се е изселил в България. В представите на Дарко това вероятно трябва да означава, че Гарванов е някакъв асимилиран еничар.

При прожекцията, която аз гледах, публиката на няколко пъти с цъккане и с потресение реагираше на определени моменти от „българската“ част на сюжета. Например в ситуацията когато Гарванов газии с ботуша си стъпалото на Ребека, докато тя, наведена, чисти пода в съблекалнята на футболния клуб, където се е преселила и живее заедно с Коста, след като е побегнала от къщи заради забранената от татко ѝ любов. Гарванов я газии, а след това ѝ открадва герданчето с еврейската менора. Как няма публиката да намрази този българин. Случаите, когато Гарванов унижава треньора-полуевреин Рудолф Шпиц на футболния терен, макар и да са наивни от художествена гледна точка, са особено трогателни за онази част от публиката, която именно реагира с потресено цъккане. При това сцените са съпроводени от нарочна печална музика за да се засили впечатлението, че българите са зверове. Вече няма пародия, а грозен натурализъм, чрез който публиката трябва да се убеди в лошия, негативен характер на цял един народ.

Асоциацията с фамилното име Гарванов играе просто една много подла роля в това отношение. На един от мачовете вратарят на СК *Македония* отначало не вдига ръка в знак на обичайния и задължителен тогава фашистки поздрав преди първия съдийски сигнал. След известно колебание и подканване от един от съигращите, да не създава проблеми на всички останали, вратарят вдига ръка, но при това навежда надолу средния си пръст, изпращайки с това много ясно послание. След това по заповед на Гарванов той е пребит кръвожадно и брутално, но проблемът е там, че такова произшествие просто не се е случвало по време на самите реални мачове. Тъкмо играчите на противника на СК *Македония*, *Левски* София отказват на една футболна среща с *Рapid* Букурещ да вдигнат ръка за поздрав, за което клубът е наказан с глоба от 10.000 лева.

МАШИНАТА НА ВРЕМЕТО НА РЕЖИСЬОРА

Димитрия е македонец, но е пробългарски елемент и затова съдбата му в този филм е да бъде представен като слабохарактерен, сервилен и инфантилен. Актьорът Митко С. Апостоловски се справя чудесно с тази задача дори по-добре и от Емил Рубен в ролята на Гарванов. Пробългарските елементи, онези, които са със симпатии към новата българска власт, трябва да изглеждат инфантилни, затова Димитрия в болницата приказва с мъртвата майка (в изпълнение на винаги изключителната Ратка Радманович). В „сръбския“ дял на филма, когато Рудолф Шпиц пристига в Скопие, Димитрия посреща треньора сервилно, с раболепен израз на лицето и с приведена глава. При Дарко няма грешка, за всичко се е погрижил.

Спасяването на Шпиц – майсторски изиграна роля от германския актьор Рихард Замел – е едно също така съвършено произволно скалъпено, филмово но и шовинистично отдалечаване от реалните събития. В действителността треньорът, който се е казвал Илеш Шпиц и е бил унгарски евреин, е спасен тъкмо от ръководството на клуба *Македония*, от председателя Димитър Чкатров, който накарва българските власти да издействат от германските офицери той да бъде свален от влака, някъде към Сурдулица. Така Шпиц не заминава с транспорта, който откарва евреите в лагерите на смъртта. А във филма кръволокът Гарванов, с когото трябва да бъдат асоциирани

всички българи и тяхното отношение към македонците, даже връчва пистолет на Димитрия и безскрупулно го поставя пред свършен факт като на практика му нарежда да убие Шпиц – човека, който въздигна клуба!!!

Не бива да забравим и това, че българската войска разстрелва деца, циганчета заедно с другите членове на семейството или групата им, хванати как крадат от влак, който превозва товар за българската войска! Едното от циганчета е същото онова момче, което по време на мачовете, на футболния стадион, окачва цифрите с резултата на таблото. Публиката се идентифицира с това дете, затова Дарко го „жертва“, за да се окажат българите още по-големи зверове. И всичко това на фона на заглавните титри, които съобщават, че „филмът се основава на действителни събития“!!!

А на края, при събирането на евреите от техните домове и след това, при транспортирането им в ешелоните, не видях да участват каквито и да било германски нацисти. Само български войници се „грижат“ за евреите. Някой съвсем неосведомен, ако гледа „Трето полувреме“, ще си помисли, че през Втората световна война всички нацисти са били българи. Това ли е целта на Дарко? Чрез филма да се опита да наложи на света своето шовинистко възприятие на българския народ?!

Спасяването на българските евреи, резултат на граждански инициативи в България не се споменава въобще, само мимоходом в една реплика равинът (игран от майстора на актьорския занаят и възпитаник на софийския ВИТИЗ Метод Йовановски) казва на бащата на Ребека Дон Рафаел (пресъздаден от рутинирания Раде Шербеджия), че 43 депутати в българското Събрание били подписали петиция в защита и за спасяване на еврейското население.

Недообяснен остава фактът, че тогавашното българско Царство не може да спаси македонските и тракийските евреи, защото те, за разлика от своите сънародници в старите предели на България, нямат българско гражданство, а са поданици на германския Райх. Германия е окупира предвоенните Югославия и Гърция и е предала части от техните територии за административно управление на своите военни съюзници. Това разбира се не може да снесе от тогавашна България вината за участието в събирането на евреите на окупираните от нацистка Германия територии, както и за действието на антисемитските закони в Царството.

С такава фашизоидна, шовинистка окраска, с която се отличава филмът „Трето полувреме“, е трудно да се оценява по по-различен начин този отвратителен продукт на режисьора и сценарист Дарко Митревски. Сашко Коцев, който играе ролята на Коста, показва, че е отличен професионалист, а манекенката Катарина Ивановска и във филма е преди всичко Катарина Ивановска, която кръстосва по подиумите и съвсем рядко е Ребека, филмовото име за автентичната Нета Коен, еврейката на чиято истинска съдба се позовава „Трето полувреме“. Много, много далеч от истинската история е разбира се и епизодът с излизането в планината като партизани на целия футболен тим на скопска Македония. Това е просто поредният плитък опит на режисьора да транспортира с машина на времето в миналото днешното етническо съзнание в Република Македония и да го запечати там, в първата половина на 40-те години на миналия век.

Дарко Митревски е закърмен с омраза към България. Това обстоятелство и неговата индоктринация с пропагандата, сервирана по времето на втората Югославия остават единствените видими и съществени знаци в „Трето полувреме“, всички други характеристики на филма, ако въобще има такива, са второстепенни!

До 10 години Македония

Любчо Георгиевски, първи вицепрезидент на Република Македония след обявяването на независимостта ѝ през 1991г., председател на партията ВМРО-ДПМНЕ от нейното основаване до май 2003 г. и настоящ председател на ВМРО Народна партия. През юни 2006-а Георгиевски придобива българско гражданство на основание на български произход.

- Г-н Георгиевски, изявлението на Ердоган, в което той прокара историческата връзка между Турция и Тракия от Разград през Солун, Вардар до Сараево, предизвика остра реакция в София и в Атина. Каква беше реакцията в Македония?

- Реакцията в Македония беше крайно недостатъчна. Почти нито една от централните медии - и електронните, и печатните - не отбеляза това изказване. Нямаше и официална реакция на държавните институции.

- Обяснението какво е?

- Трябва да го търсим в политиката, която Скопие води по отношение на Анкара. Македония смята Турция за приятел. Затова и Македония проспана новината, която Ердоган ни сервира. За разлика от мигновените реакции, които може да предизвика коментар за Македония на някой неизвестен журналист от България или на историк.

- Вие предлагате преди десетина години създаването на етнически чисти държави на Балканите. Спомням си тази ваша теза като предпоставка за мир и развитие на региона. Отказахте ли се от нея? Разбрахте ли, че това е невъзможно?

- Да, тази теза съм я развил преди 12 години. Исках това да стане на балканска конференция, на която всичките държави да дадат своето съгласие това да бъде стъпка към мира, а не да се изправим пред война. Тезата произлизаше от факта, че към този момент имаше две сръбски, две хърватски, две проалбански държави. Ако анализираме днес ситуацията, ще видим, че процесите не са мръднали напред. Босна съществува само на хартия, там реално държавата не функционира, ако трябва да сме искрени. Косово все още е разделено и ще продължава да създава проблеми между албанците и сърбите. Македония е в перманентна нестабилност, чието оцеляване днес зависи само от добрата воля на албанците. Разбрах, че идеята ми не може да проработи, и вече не съм активен неин радетел. И в същото време не вярвам по друг начин освен чрез общо разбирателство да се успокои ситуацията на Балканите.

- Впечатлиха ме думите ви в предварителния ни разговор, че Македония може да се превърне в третата албанска държава. Пояснете, моля!

- Да. Това е реално. Ако погледнете демографските процеси в Република Македония, ще видите, че те са страшни. През 2012 г. от всички родени деца в Македония 50% са християни и 50% - мюсюлмани. Спадът на македонците годишно е 4-5%, а ръстът на албанците и другите мюсюлмани е 3-4%. Ако този процес продължи, след 7-8 години можем да предположим, че Македония ще бъде мюсюлманска държава, а след 15 години ще стане албанска държава. Това е проста математика и е лесно да се пресметне. Който иска да гледа стратегически на Балканите, трябва да има предвид факта, че през 2020 г. ще се наложи да третира Македония като четвърта мюсюлманска държава в Европа. И ще ви кажа още нещо - дотогава проблемът ще бъде наш, македонски. А от този момент нататък проблемът ще бъде балкански и европейски.

ЩЕ СТАНЕ МЮСЮЛМАНСКА ДЪРЖАВА

- **Тогава излиза, че неоосманизмът жъне успехи в Източна Европа?**

- Ние говорим с вас в момент, в който Македония се възхищава на неоосманизма.

- **Защо?**

- Защото Турция е единствената държава в Европа и света, която ни казва: „Вие сте прави!“ Ние сме въдушевени от тази позиция на Турция. И максимално сме отворили вратите си за турската културна и икономическа експанзия чрез телевизионни програми, чрез масово навлизане на турския бизнес във всички сфери в Македония. Основни и средни училища за малки турчета се отварят във всичките градове у нас. В момента в Македония има повече от 1000 турски студенти. Те не само учат в Македония, голям процент от тях се женят и остават тук. Другият сериозен момент е засиленият процес на турцизиране на македонските ромии. В Източна Македония масово се преименуват ромите в турци. И което е много интересно, ромите не само декларират, че са турци, те искат и в училищата да има паралелки, в които да се учи на турски език. И държавата им разреши това. Към тях трябва да прибавим и македонците мюсюлмани (торбешите), които също масово се турцизират и ислямизират. Така че, ако искате да видите неоосманизма на живо, елате в Македония. Ще ви направи впечатление, че този процес на турцизиране ние го правим с кеф, защото всички други са ни неприятели, а само Турция показва приятелство.

- **А това как кореспондира с тезата, която в момента се развива в Македония, за античния произход на македонците, т.нар. антиквизация?**

- В Македония се развиват няколко силни процеса. Единият е демографски - македонското мнозинство се стопява. Вторият е масовата ислямизация. Третият е сърбизацията и четвъртият - антиквизацията. Ние правим всичко възможно само и само да не съхраним името Македония. Някаква какофония ни е обзела. Ние сме всякаккви, само не и македонци.

- **И не искате да припознаете българската си връзка.**

- То е парадоксално! Аз понякога се плаша. Дали тези процеси, които се развиват в момента у нас, не са истински страх от реалността с кой народ сме най-близки и с кой народ делим една и съща история

- **Миналата седмица вашият външен министър беше в София, но срещата му с г-н Вигенин е завършила без конкретни резултати. Ясно е, че докато в Македония фалшифицират историята, ЕС ще бъде мираж за вас. Това съзнава ли се в Скопие?**

- Аз мисля, че делът на историята на Македония и България не трябва да е в основата на този договор, по който не може да се постигне съгласие сега. Когато с г-н Иван Костов подписахме общата декларация за добросъседство (22 февруари 1999 г.), тя не се занимаваше с история. Тогава отношенията между Македония и България бяха на най-високо ниво. Затова основата на договора между България и Македония сега трябва да бъде именно декларацията от 1999-а. Това, което ме изненадва днес, е, че във ВМРО-ДПМНЕ, партията, която аз оставих като наследство, не искат и да чуят за тази декларация. Мъчно ми е, че Македония и България се лишават от такива договори. Факт е, че антибългарската политика в Македония е на сцената и през тези 20 години демокрация.

- **Смятате ли, че ще дойде момент на отрязване, че вместо да ни разделя, общата история може да ни събира?**

- Що се отнася до споделянето на общата история, аз изпадам в парадоксална ситуация. Като се каже, че трябва да прославим някоя историческа личност или историческа дата в България, цялата политическа, интелектуална и медийна общност в Македония се надига. А през последната година ние отпразнувахме три годишнини, които са нанесли дра-

матични щети на държавата ни. Първата бе 100-годишнината от влизането на сърбите в Македония през Балканската война - отпразнувахме го заедно със сърбите в Куманово. Втората изява беше при честването в центъра на Скопие на крал Душан, основателя на Сърбия. Третият момент е изграждането на сръбски офицерски дом на площада на Скопие и на сграда, която беше символ на сръбската окупация на Македония. И трите повода, които ги отбелязваме заедно със сърбите, са свързани с окупацията ни и малтретирането ни. А за общата ни, реална история с България, не искаме да чуем - нито празник да прославим, нито личност. Спомням си, когато с г-н Костов поставихме заедно цвете на гроба на св. Кирил в Рим, каква жестока беше реакцията в Македония. Много ми е мъчно, че и след 20 години самостоятелност нашата държава е просръбски ориентирана. Това ще бъде катастрофа за македонската нация! В тези 20 години сърбите ни нанесоха толкова щети - плашихме се от Милошевич да не влезе в Македония с танкове; откраднаха всички оръжия, които България ни даваше без пари, имаше индикации, че дори и кризата от 2001 г. е предизвикана от Сърбия. Все им прощаваме на сърбите, а всяка инициатива, която идва от България, е блокирана. Няма как тази политика да завърши добре за Македония.

- **А спорът с Гърция за името как трябва да се разреши?**

- Това, което Гърция иска от Македония, не е нормално и не е в съгласие с международните норми. Всички знаем, че както има македонци в Гърция, така има и македонци в България. Но България никога не е направила проблем по този въпрос. Проблемът беше измислен, но ето вече 22-23 години ние не можем да го решим. Факт е, че тяхната позиция стана позиция и на НАТО, и на ЕС. Аз смятам, че имената Горна Македония или Северна Македония не биха били абсолютно никаква катастрофа за македонския суверенитет.

- **Гърция съгласна ли е на този вариант?**

- Гърция приема вариантите „Република Горна Македония“ и „Република Северна Македония“.

- **Смятате ли, че България трябва да облекчи режима на даване на гражданство? За македонските граждани се иска да докажат български произход, а това е много трудно при тази реалност в Македония.**

- Това е работа на българската държава. Неотдавна излезе информация, че след македонците, които получават българско гражданство, на второ място са тези, които получават кипърско гражданство. Никой в Македония не реагира, защото кипърците са гърци. А гърците са ни най-големите неприятели. В момента в Македония има над 10 000 граждани, които имат сръбско гражданство. Никой и за това не прави проблем. Проблемът е само българското гражданство.

- **Казват, че голяма част от македонците, които искат български паспорт, го правят с цел да заминат в друга страна членка на ЕС.**

- Да, да. Това са тези, които гледат икономическия интерес. Македонците масово напускат страната. Източна Македония е в демографски срив. Това е следствие, първо, от икономическата безнадеждност, която дава македонската държава, а оттам е и ниската раждаемост. А в Западна Македония, където албанците са мнозинство, кипи живот, улиците са пълни с хора, с магазини, с ресторанти.

- **Днес в Македония не се ли приема за плюс фактът, че ние първи признахме Република Македония?**

- Това се минимизира. Ние много добре знаем, че Европа не искаше да признае Македония и България се противопостави на европейската политика. Направи избор на своя глава. Аз ги говоря тези неща и в Македония, но там никой не иска да ме чуе.

Интервю на Валерия Велева, „Преса“

„Дунавският пристан“

Първият сборник „Дунавски пристан“ с творби на участници в Клуба на творците от „Регионалният съюз на офицерите и сержантите от запаса и резерва“ гр. Русе бе представен 18 февруари тази година в Историческия музей. Книгата включва творчеството на над двадесет писатели, поети, художници, журналисти, реставратори, дърворезбари. Съставител е Огнян Беломорски, редактор – Кети Илиева.

В сборника са поместени и стихове на Председателя на КИЦ Босилеград, Западни Български покрайнини - г-н Иван Николов. Сборникът представи доц. Руси Русев. Ето една от творбите на г-н Иван Николов поместени в сборника „Дунавски пристан“.

Нежеланите

*Историята ни изтресе
като изтърсаци
и никой не ни се зарадва.*

*За майка си бяхме
нежелано дете,
родено от насилие.*

*Спомен от ужас
на унижението
над беззащитна жертва.*

*А за мащехата -
само неприятен епизод
от нещастна любов.*

*Всички имаха нужда от нас,
а ние останахме излишни
и отвратени от всички.*

За творчеството на председателя на КИЦ – Босилеград доц. Руси Русев каза следното:

„Накрая ще обърна специално внимание върху стихотворенията на Иван Николов - поет от Босилеград, които са поместени в края на книгата. Това е лирика с висока **художествена стойност**, потресаващи стихове, пред които съвестта ни българска трябва да падне на колене и да се помоли за самата себе си. Стихове, които изстрелват в упор мъчителната и безпощадна истина, че досега България не е участвала в нито един успешен за нея военен съюз и не е спечелила нито един спор за името и границите на езика ни. Но е загубила десетки хиляди квадратни километри, населени с милиони македонци, тракийци, добружанци, моравци, с една дума българи отвъд политическите ѝ граници (проф. Иван Добрев). В образно-смилов план съставителят оправдано не е „затворил“ книгата със стихотворенията на Иван Николов, а е финализирал цялото с актуална новина в клуба на творците от офицер Мирчо Куйкин. По този начин сборникът естетически се функционализира като своеобразен вик срещу забравата, забравата, която ни осъжда на историческа анонимност или още по-страшно - на елиминиране от магистралите на бъдещето.“

*Пожелавам на г-н Иван Николов нови творчески успехи!
Материалът подготви инж. Ангел Пелтеков*

Петър Захаров

Петър Захаров е син на злощастните Западни покрайнини, откъснати от живата снага на България през ноември 1919 г. в Ньой – предградие на Париж, което донесе на великите сили, победителки през Първата световна война, не слава същинска, а незабравим позор, и на Отечеството наше – неотзвучаващи страдания и неизплакани сълзи. Макар вече усмъртен от зашеметяващите промени в света, започнали през 1989 г. на миналия век, чудовищният Ньойски договор още-още се крепи на командното дишане на Сърбия и на държавите, нейни приятелки, за да изпълни докрай пъклената си цел: безвъзвратно да слее даром дадената земя с територията на Сърбия и напълно да погълне нашите братя и сестри. От там, от кървавите Западни покрайнини, тръгва пътят на Петър Захаров. Това изконно място е началото му, което се разгръща с течение на времето, натрупва в неговото голямо сърце мощ и борческа сила, за да пресече дължините и ширините на други държави, да остави отпечатъци и по тях. И това става не с молитви и проповеди, а с политическа борба, която разперва неговите крила за полет и калява духа му за победи и страдания. Те, взети вкупом, извайват образа на българина Петър Захаров и превръщат живота му в пример и урок за потомците.“

Камен Васевски, из „По-силен от злото, неразлъчен от вярата си. Книга за оцелелия българин Петър Захаров“

В едно намусено ноемврийско утро Петър Захаров ни се усмихва приветливо и ни повежда към своя софийски дом. Всъщност думата дом трябва да я поставим с главна буква. Защото за него този Дом е и светилище, и символ. С годините в него събира на едно място всички спомени-светини, снимки, впечатляваща библиотека, документи, вещи; изгражда в двора си параклис; поставя паметни плочи на героите, дали живота си за свободата на Македония. Българската Македония...

Още на входа ни посреща надпис „Македония е българска земя“. „Само на моята къща пише такова нещо“, със съжаление констатира домакинят ни, „а трябва да го пише в Народното събрание. Това не е пропаганда, а информация“. И така е – спомените за онези времена и предците на нашия домакин са толкова живи! Ако някога решите да разберете истината за това какви хора са били българите – като душевност, като морал, като характери – задължително трябва да си поговорите с човек като Петър Захаров.

– оцелелият българин

Роден съм през 1930 г. в село Вълковия, което е на 2 км западно от Ньойската граница, на 25 км от Цариброд и 30 км от Пирот”, разказва ни той. „Това е едно борческо село, където турците и посред бял ден не са смеели да влязат от страх... Потомък съм на македонски българин, а по майчина линия съм внук на българския опълченец Апостол Комита.”

Трудно е в наши дни да си представим как едно само историческо събитие посича съдбите на толкова много хора и ги променя завинаги. Ньойският договор е тъкмо това за съдбата на цялата фамилия на Захаров и хилядите българи като тях, останали зад пределите на своята обична Родина. Всички те по един или друг начин повеждат титанична битка за оцеляване срещу асимилаторската меланица на Сърбия.

„След падането под сръбско робство – разказва домакинят ни – майките и бабите ни години наред носеха черни забрадки в знак на траур.”

В съзнанието ни неволно изниква онази трагична картина от 1919 г. на софийската гара и думите на Ал. Стамболийски пред журналисти и посрещачи „Какво носим от Париж? Носим смъртник!”

Днес, според Петър Захаров, едва ли има 5 000 души, които биха се назовали българи в Пирот, а в Цариброд няма и 10 000. Това е резултатът от асимилаторската политика през всичките тези години и особено по времето на комунизма. В книгата си споделя, че

„хиляди писмени паметници, прочути черкви, манастири, военни и цивилни гробища днес вече не съществуват”.

Изброява „реставрирани” храмове, които са „преобразени” от „специалисти реставратори” до степен да ги интерпретират като „сърбизирани”. Това се случва с Погановския манастир, Съборната черква в Пирот, манастирската черква в село Темско, манастира „Прохор Пчински”, Суковския манастир и др.

Слушаме разказа на нашия домакин и се замисляме колко малко се знае в България за предателската обезродителска роля на комунистите спрямо българското малцинство в съседните на България държави.

„Ако си комунист, ти обичаш Камбоджа, Виетнам, Куба, но не и България.” споделя Захаров, „Комунистите са интернационалисти, не националисти.” Жертва на техните репресии срещу българите в Югославия стават двамата му чичовци и братовчед му. Непримири противник на македонизма, самият Петър Захаров е дългогодишен политически затворник, в бивша Югославия, където излежава две присъди.

„Съден съм за моето право дело: да се спре чудовищната асимилация на българите в Моравско и Западните покрайнини”, изповядва родолюбецът.

Едва на двадесет и една години, първокурсник в Белград, той е арестуван заедно с още двајсетина студенти, защото са „потомци на известни български фамилии”. Осъден на три години затвор Захаров излежава две в един от най-кошмарните лагери на Югославия „Голи оток” – аналог на българския „Белене”. Когато излиза „на свобода” след втората си присъда е четиридесетгодишен.

През 1964 г. Захаров емигрира от Югославия в Германия. През последните няколко години живее в Швеция и България. Председател е на Международния форум за

Македония, със седалище град Трелеборг – Швеция. Главната задача на Дружеството е различаване по пътя на фактологията (чрез неоспорими факти) измислената сръбска и коминтерновска теза за съществуването на македонска нация, език и история. Вече единадесет години Форумът запознава различни институции в чужбина с културата и състоянието на човешките права на българите, живеещи в съседните на България държави.

Петър Захаров е удостоен от Държавната агенция за българите в чужбина „за високохуманната му родолюбива дейност сред българите в Западните покрайнини и Македония” с почетния медал „Иван Вазов”. Мечтае един ден да направи фондация, която да носи неговото име и която да направи един пантеон на всички онези българи, загинали в борбата със сръбския завоевател. Началото е поставено – в двора на неговия Дом е има паметна плоча на Мара Бунева, Иван Михайлов, Тодор Александров. Тук всяка година се събират родолюбци и представители на българската емиграция и правят молебени. Поклонихме се и ние.

„След капитулацията на Третия Райх на 9 май 1945 г., надеждите на нас, българските патриоти, просто изчезнаха. Тежко стана и за ония, които поддържаха своя български дух и бяха белязани със знака на българщината. Властта започна тяхното масово тероризиране и изтребление. Някои се прилъгаха и се озоваха в България, надявайки се, че в нея ще се спасят. Но тогавашната отечественофронтиска власт, съюзница на Тито, ги предаваше в сръбски ръце и те биваха екзекутирани.

Такъв е случаят с моя роднина Костадин Димитров, който до 1941 г. бе сръбски джандарин в Крива паланка. Но когато се установи българската власт в цяла Македония през 1941 г., той, като познавач на нещата в Македония, се включи в българското разузнаване. През 1944 г., есента, появяват се сръбски партизани в Скопие, предвождани от Светозар Вукманович-Темпо, черногорски сърбин, Титов приятел. Тогава трескаво търсят моя роднина, но той се изскубва от търсачите си и с цивилни дрехи отива в ямболски села, където става чобанин. Ала подир два-три месеца български шумкари го намират и го предават на сръбите. И те, сръбите, го убиват с тухли. След смъртта му неговата фамилия беше интернирана в Западна Сърбия. Синът му, Миле, също беше репресиран по-късно – изпратен бе в лагера „Голи оток”. През следвоенните години, при установилата се сръбска окупационна власт, ние – стари и млади българи, открихме се в своята среда, бяхме отхвърлени от политическия и обществения живот, нямахме право на глас, ограничиха възможностите ни за образование, засилиха тормоза над нас.

През 1946 г., докато още траеше т.нар. „Българо-югославска дружба” неколкуна ученици от гимназията и ученици от Педагогическото училище в Цариброд създадохме нелегална група, насочена срещу окупаторите-сърби. Тя бе организирана тайно в местността „Бучумед”. Още помня датата 1 май 1946 г. Всички нейни членове бяха основно проверени, произтичащи от пострадали семейства. Групата наброяваше 10 души, отлично познаващи се един друг, тръгна по своя набелязан път. Тя изработи свой устав. Нейна противостояща сила бе окупаторската власт. Името и бе Т.А.М.О.) (Тайна антиюгославска младежка организация). Още от люлчините си дни тя предприе действия. Един от нас успя да проникне

в основното училище на село Желюша и задигна циклостил, от който тъй много се нуждаехме в нелегалната си работа. Вържени с него, ние отпечатахме позиви, насочени срещу властта. Тези материали залепвахме с туктал по вратите на къщите, по зидовете им и по оградите, ала предпазливо – през нощта. Ефектът беше голям: представители на режима се втурваха да дирят авторите на позивите и обиколиха много места: училища, къщи, свързваха се с доносници. За наша радост техните усилия излязоха без резултат. Тоест ние останахме неразкрити. Шетнята на агентите обаче ни накара временно да замълчим, без да се отказваме от начертаната си програма.

Не само в това се изразяваше нашата работа – ние активно вербувахме млади хора да участват в демонстрации и политически акции. Помня какво направихме, когато сърбите свалиха името на околийското управление и туриха сръбския надпис: „Команда места“. Тогава се вдигнахме всички до един от нашата група, едва ли не се превърнахме в катализатор на народното недоволство. Безброй хора от града и селата се стекоха пред сградата на околийското и свалиха сръбския надпис и сръбското знаме. Сетне те изразиха бурно протеста си срещу окупаторската дързост. Това беше най-големият всенароден бунт срещу нашите потисници. Полицията беше безсилна. Изплашена, тя поиска помощ от отечественофронтовското правителство в България. И то се озова на повика ѝ – изпрати прочутия партизанин Славчо Трънски, надявайки се той да усмири разбунилите се българи.

Във връзка с това се сецам за нещо немаловажно. Преди Трънски да пристигне на гарата, високоговорителите неуморно разнасяха вестта за идването му. Това изпълни недоволните с някаква надежда. Затуй те отидоха на гарата, грабнаха госта на ръце и го качиха на балкона на гимназията с трепетното очакване той да ни даде своята подкрепа. Уви, това не се случи... Този българин, незаслужено окичен със слава, попари ожиданието на хилядите. Той се обърна към тях с думи, които още се помнят: „Какво искате вие от народната югославска власт? Искате да разрушите нашето вековно братство ли? Това няма да стане! На вас се полага само тяга, която ще получите непременно!“

Подир тази безумна закана на заслепения комунист, насъбралите се плюха с погнуса и гняв. Сетне с наведени глави се разотидоха по домовете. Трънският партизанин, лишен от тяхната обич, бе принуден да си тръгне за гарата сам, и то пешком.“

Из „По-силен от злото, неразлъчен от вярата си. Книга за оцелелия българин Петър Захаров“

ЕДИПОВЩИНАТА Е

Младен Сърбиновски е публицист, балетрист и драматург. Роден е през 1958 г. във Вруток, Гостиварско. Завършва социология в Скопие. Работи като журналист в македонското радио и телевизия. По времето

на премиера Любчо Георгиевски е назначен за директор на Народната и университетска библиотека „Св. Климент Охридски“. Не успява да стане любимец на властта поради ярко изразените си пробългарски настроения, които не крие.

Автор е на много книги, най-известните сред които „Година от 13 месеца“, „Крали Марко“, „Хитър Петър“, „Пазач на дъгите“, „Вечният календар на порастването“, „Македонските авгиеви обори“, „Частици нищожност“, „Македонският Фауст“, „Зидари на нощта“, „Мариовците“.

Сърбиновски е познат у нас с книгата си „Македонският Фауст“, посветена на драматичната съдба на българския писател Венко Марковски, родом от Скопие. Романът му „Шашма“ за първи път поставя цялостно проблема за македонските българи.

- Младене, напоследък е много актуална темата за съвместното честване на общи празници от Македония и България. Какво мислиш ти по този въпрос?

- Това не е лошо, но тази инициатива е с къс фитил. Днес ще ги славят, а на другия ден македонистите пак ще продължат със старите фалшификати и омразата. Оставете ги тях. Смятам че е време за едно по-мощно интелектуално помирение директно със сръбските интелектуалци. А след това може би и политически. Сръбската общественост много неща направи на Балканите за последните сто и петдесет години и най-накрая дойде до тази позиция. А всичко ненаказано започна от Македония и срещу македонските българи. Те имат критическа мисъл и интелектуални капацитети сами да могат да преизпитат своето минало и този интелектуален подход само може да донесе нов позитивен климат на Балканите.

- Но пък в Македония за пореден път се съгъсти нова доза енергия на омразата към България. На какво се дължи това?

- На едиповщината като начин на действие на македонизма. Искаме приятелство с България, ама не искаме да приключим с омразата към българщината, а това значи и с омразата към себе си. Кога трябвало, кога не трябвало, беше полезно и се изплащаше, ако всекидневно се говори с омраза към България и собствената българщина. Така стана ясно кой е явно потвърден едиповец. До преди двестри години всичко това за дълги десетилетия беше печеливш бизнес в Македония. Бъди едиповец и всички врати на успеха бяха отворени за теб. За голямо съжаление на някои, това приключи, правоверните македонисти започнаха да търсят изход от безизходицата, стана още по-весело в Македония, наново се разигра провинциалната пиеса „свс пеене и писане“ и от този македонистки махмурлук

НАЧИН НА ДЕЙСТВИЕ НА МАКЕДОНИЗМА

ние никак не искаме да изтрезнеем. „Хубаво ни беше“ е македонистката въздишка, която никога на този бял свят не иска да разбере. Особено пък в Европа.

- А как живеят при вас инакомислещите, тези които не споделят доктрината на македонизма?

- Това е много интересен въпрос. В Македония официалният македонизъм се раздели на софт македонисти и хард македонисти. По-меките, софт македонистите, хранниците на Сорос, в момента са в опозиция, за тях България си остава най-големият враг и затова те смятат, че е стратегически голяма грешка на властта отварянето на още един идеологически фронт с Гърция. Те са големи критици на антиквизацията и грандоманските проекти във центъра на Скопие, но критиките им се простират само до естетическия кич и прането на пари, без изобщо да стигнат до извода, че тъкмо техните предшественици десетилетия наред бяха заедно със строителите на нашата едиповщина, която ни доведе до безизходицата. Те си играят сега на демокрация и реват срещу авторитаризма, който започва да пуши в Македония, но тъкмо те направиха най-големите хайки срещу мен и подобните на мен, те направиха всичко възможно тази политическа гарнитура да дойде на власт. Съзнателно или не, тази власт само изложи на мегдана цялата македонска мизерия, която за пореден път потвърди, че не е възможно да си македонист в каквото и да било вариант, а да не си шовинист.

- Преди време ти беше оптимист, смяташе че Македония един ден ще влезе в ЕС. Продължаваш ли да смяташ че това ще стане рано или късно?

- Македония се намира в деветия месец на бременността. Отидоха си годините, когато можеше да се интервенира безболезнено. Когато бях още млад и очевидно недостатъчно зрял, казах много неща, написах цели книги, но накрая се видя кому времето даде право, а кого опроверга. Но каква полза от това? Пропиляхме повече от двадесет златни години в мрънкане и разпавии... Сега съм станал циник, отдавна седя настрана и така ми е хубаво, не чета вестници, рядко гледам новини но знам, че един ден със или без нас Македония ще влезе във ЕС. Македонското донкихотство брои дните си.

- През изминалата академична година ти беше гост професор в ЮЗУ „Неофит Рилски“. Как се чувстваш във Благоевград сред студентите?

- Преди да дойда, правех усилия за нормална работа, такава, на която никога в обикновени условия не би й обърнал внимание, не би я политизирал. Но когато започнах, сълзи изпълниха очите ми. Оказа се, че наистина има нещо по-съвършено от красотата на природата. Това е всичко онова, което е докоснала човешката мисъл, което е осветлило човешката хубост. И всичките мои емоции и представи за Горна Джумая бяха обхванати, осветлени и допълнени от нежната красота, създадена от човека и осветена от бога. Благоевград е чудо със своя уют. Само там може да се каже, че всеки делник е празник заради ежедневното празнично разгръщане и растеж на деня. Това е неговият ореол и неговата душа, защото той има свое минало, а точно по това градовете приличват на нас, хората. Такава е и моята приказка с мирните работливи сту-

денти, изпълнени от чувство за човечност. Това е онази развита българска национална черта, която се харесва в Европа, а на Балканите може би се смята за недостатък, с когото балканската дивотия се е подигравала и все още се подиграва. Но няма да е нищо ново и нищо пресилено, ако и сега отново кажа, че българите са най-европейският народ на Балканите. Всичките знаете приказката за Грозното пате. Аз бях грозното пате между тези млади хора, между тези умни преподаватели. Грозното пате, което пред техните очи се превърна в лебед. Но така е в живота. Много рано научаваме приказките, а много късно ги разбираме.

- Ти наричаш своята държава Чалгомакедония. Защо я определяш така и как може да се промени това?

- Още през 1999 година в Скопие излезе моята книга „Обеди нищожност“, която е публикувана и в България под заглавие „За македонистките работи“. Гордея се с тази книга, написана под въздействието на блестящите книги на Чеслав Милош за неговата Полша. Има я и в интернет на „македонски“, а този мой всеобхватен анализ на Македония, вместо да се превърне в нещо което прави чест на македонската литература, повдигна истерия срещу мен, която след военния конфликт от 2001 гузно замлъкна. Книгата започва тъкмо с есето Турбомакедония (Чалгомакедония) и се оказва, че изобщо не съм направил грешка. Как да наречеш всекидневие от сръбска чалга, турски сериали и новини срещу света, Европа и съседите. Нашият стил на живот отдавна е чалга всекидневие и това е формата на нашето пропадане, от което сякаш няма спасение.

- Неотдавна група македонски интелектуалци поиска от президента на България да признае македонската нация? Какви са тези хора впрочем?

- България никога не е бягала от реалността и никога не е казвала, че от 1944 не съществуват нови реалности в Република Македония. Болката на тези, които искат сега да се предприемат такива стъпки, е, че те нямат интелектуалната храброст и капацитета да признаят какви са били преди 1944. Това, което не им го признава и никога в Европа. Същата тази македонистка болка преди някой и друг ден я артикулира и Ангела Меркел в Дубровник в присъствието на македонския президент. А кой са те ли? Това сме ние чалгомакедонците. Абсолютно губещите.

Интервю на Ана Кочева
Интервюто е публикувано в
агенция „Фрогноз“ на 23.07.2014 г.

Роденкраевски събор

РОДЕНКРАЕВСКИ СЪБОР «КУБРАТ СЪБИРА ПОТОМЦИТЕ СИ» УТВЪРЖДАВА СВОЯТА МИСИЯ

На 16-17 август 2014 г. в с. Малая Перещепина, Полтавска област, до паметника на владетеля на Стара Велика България кан Кубрат се състоя важно за българското самосъзнание мероприятие — поредния VI Роденкаревски събор “Кубрат събира потомците си”.

Тази година Съборът премина в рамките на отбелязването Деня на независимостта на Украйна и Международния ден на коренните народи, във връзка с което бе подчертана достойната гражданска позиция на участниците в мероприятиято, ратуващи за свободна, независима и единна Украйна. И не случайно мого на тазгодишния Събор “Кубрат събира потомците си”, предвид трагичните дни за нашата държава, станаха значимите думи “ЗА ЄДИНУ УКРАЇНУ!”, в унисон звучащи със заповедта на самия кан Кубрат — “ЄДИНЕНИЕТО ПРАВИ СИЛАТА!”.

Програмата на Събора “Кубрат събира потомците си” включваше много мероприятия, сред които бяха: полагане цветя и митинг до паметника на големия син на украински народ Тарас Шевченко в сгт Нови Санжари по случай 200-годишнината от рождението на поета; полагане цветя и тържествен митинг до паметника на кан Кубрат; фотоизложба на архивните снимки “СИЛАТА НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХ” на Съборите “Кубрат събира потомците си”; изложба на детските рисунки, участващи в конкурса “АЗ СЪМ БЪЛГАРИН, И ТОВА ЗНАЧИ...” — 2014, организиран от редакцията на в. “Роден край”; **Кубратовски четения**: стихове, написани в резултат на Съборите “КУБРАТ СЪБИРА ПОТОМЦИТЕ СИ”; кръгла маса: “САМО ПОЧИТАЙКИ СВОЕТО МИНАЛО, МОЖЕМ ДА ГОВОРИМ ЗА БЪДЕЩЕТО (история, съвременност); презентация на стихосбирката “Стафидки”, издадена през 2014 г. от редакцията на в. «Роден край» и Всеукраинската Асамблея на българите в Украйна; екскурзия по гр. Полтава: “БАЛТАВАР — ТУК МНОГО С БЪЛГАРСКОТО ДИША”. Тези изяви са призвани да провъзгласяват истината, да привнесат за утвърждаването историческата истина за общото ни бележито минало, за общите основи, формиращи държавните устои и манталитет на братските народи — украинския и българския. И със старанията на редакцията на в. «Роден край» и Всеукраинската Асамблея на българите в Украйна, ние претворяваме това свято място за всички българи на наша Българска Мека.

Организатори на Събора «Кубрат събира потомците си» са: редакцията на Всеукраинския държавен вестник за българите в Украйна “Роден край” и Всеукраинската Асамблея на българите в Украйна с главен редактор и президент **Дора Костова**.

В Събора взеха участие официални гости — президентът на организацията “Кубратови събори”, депутат във Върховната Рада на Украйна от III свикване **Нико-**

лай Габер, председателят на Новосанжарската районна държавна администрация **Владимир Паршевлюк**, зам.-началника на Управлението на културата, туризма, националностите и религиите на Одеската областна държавна администрация, началник на Отдела за националности и религии **Елена Петрова**, кметът на с. Малое Перещепино **Виталий Мазан** и др.

Вече е станало традиция в Събора да вземат участие представители на татарския, кримско-татарския, чувашкия етноси, идентифициращи се като потомци на Кубрат, което доказва общата ни генетическа връзка с протобългарите. И тази година в Събора участваше делегация с представители на волжките татари, оглавена от президента на Всеукраинския център на татарска култура “Туган Тел” в гр. Киев **Канафия Хуснутдинов**.

За участие в Събора пристигнаха много делегации на българи-родолюбци от различни краища на Украйна: представители на дружеството “Родна къща” от гр. Днепропетровск със зам.-председател **Владимир Стафидов**, група родолюбци от Терновка (гр. Николаев) начело с директора на Българския културно-просветен център “Търновка” **Анатолий Волчо**, членове на Кировоградската областна обществена организация на българи “Нашите хора” с председател **Сергей Осадчий** и клона на организация в Олшанка с председател **Сергей Опря**, директорът на етнографския музей “Български двор” в с. Кулевча (Саратско) **Василий Каралийский**, представител на Килийското българско дружество “Късмет” **Дмитрий Гайдаржи** и многочислени родолюбци от различни краища на Украйна, представители от градовете Кривой Рог, Иличьовск, Белгород Днестровск и мн. др.

За всички участници в Събора от редакцията на в. “Роден край” беше направен специален подарък — символичен възел, в който бяха вплетени цветовете на българската и украинската държавна символика, като главната му роля бе отразяването на сплетените ни общи стремежи към единението на съборяните в единна духовна цялостност.

И така, на 16 август програмата на Събора «Кубрат събира потомците си» започна от сгт Нови Санжари. В годината на отбелязването **200-годишнината** на великия син на украинския народ **Тарас Шевченко**, много символично, на висока патриотична нота, Съборът започна с полагане цветя и митинг до паметника на културния и духовен водач на украинския народ Тарас Шевченко в сгт Нови Санжари.

Програмата на събора «Кубрат събира потомците си» продължи в с. Малая Перещепина с посещението на Музея за украинско-българската дружба в местното училище с разказите за Стара Велика България, за владетеля й кан Кубрат. Пред училищната сграда в Малая Перещепина съборяните тържествено с **хляб-сол** бяха посрещнати от ученици, облечени в украински носии, и преподавателския

състав начело с директора на учебното заведение **Екатерина Вергун**. В Музея на украинско-българската дружба гостите посрещна учителят по история на Малаперещепинското ООУ **Анатолий Береза** — методист, наставник и ръководител в търсенето и събирането на материала за кан Кубрат и намереното му съкровище. Съдържателна и интересна екскурзия из музея направи ученичката **Оксана Титаренко**. Тя подробно разказа за намирането на съкровището през 1912 г., историята на изучаването му от немския археолог Йоахим Вернер, доказал, че това е съкровище на прародителя на всички българи кан Кубрат.

Тържественият митинг до паметника на кан Кубрат откри **Дора Костова**, инициатор и организатор на Събора. Г-жа Костова приветства и благодари всички за високите чувства към миналото ни, довели ги днес до святото място: “За пореден път, на священата за всички българи малаперещепинска земя нашият общ Прабаща, владетел на Стара Велика България кан Кубрат събира потомците си. В днешното жестоко време, когато варварин посегнал на целостността на държавата ни, заливайки в кръв, мъки и страдания страната ни, събирайки се тук заедно, ние искаме да потвърдим единството на народа ни и желанието да живеем в мир и съгласие, което го имаме като най-ценното, придобито в независимата Украйна. И няма право никой да посяга на тези наши ценности, няма защо да ни се създават изкуствени, провокиращи ситуации. Само обичайки своята родина, народа си, отстоявайки независимостта и свободата на народа ни, можем наистина да бъдем щастливи. С този Събор, провеждан под мотото “**За едину Украйну**” искаме и ще покажем, че ние обичаме държавата си, че сме възмутени от нейните разрушители и че свободата, целостността и независимостта ѝ са нашите общи възжелания”.

Пламенните, чувствени речи сменяха една друга, микрофона се предаваше от ръка на ръка на всички желаещи да изразят своите мисли и емоции от пребиваването на священата земя за всеки българин, като лайтмотива на всяко едно изказване беше мир, благополучие, процъфтяване на държавата, в която живеем.

Всеки участник на Роденкраевския събор “Кубрат събира потомците си” след завръщането си вкъщи е окрилен с препълващ родолюбив заряд, който в последствие избухва със съзидателна родолюбива сила. В много случаи въз основа на това се раждат поетически редове, като правило отразени на страниците на в. “Роден край”. Тази година в рамките на Събора се проведе Кубратовски четения, на които звучаха стихове, написани след Съборите “Кубрат събира потомците си”. Поздравителните думи се преплетоха с поезията на сподвижници на широкомащабните мероприятия и акции, родолюбците от различни краища на Украйна с особена поетическа дарба. Стиховете звучаха от присъстващите на Събора автори: директора на българския културно-просветен център “Търновка”, активен и родолюбив българин **Анатолий Волчо** от Терновка — единственото българско поселение в Николаевска област, не загубило и досега колорита си; общественика, поета, преводача, родолюбца **Владимир Стафидов** от гр. Днепропетровск; българолобката, поетеса **Татяна Березняк** от Кировоградщина; активиста от гр. Кривой Рог

Сергей Танасов; поета от гр. Одеса **Федор Шишков**.

Не мина поредния Роденкраевски събор и без българските песни. Но всички песни, включени в програмата на Събора, отразяваха обръщение към благоразумие, спиране на братоубийство и мотивиращи към свобода и независимост. Родолюбката от Кировоградщина **Елена Брингач** патриотично, с висок глас изпълни няколко прекрасни български песни, станали символи на тазгодишния Събор. С особено поставен глас от дълбочината на душата, автентичните песни, дошли от далечното минало, когато нашите баби и прабаби пееха “**на субат**”, изпълни талантливата родолюбка **Анна Жекова** от с. Сливино, Николаевска обл., родом от с. Делжилер, Татарбунарско. Това изпълнение потопа съборяните в далечното героическо минало, с което се гордеем, което почитаме и пред което се прекланяме.

В продължение на тържествената част на Събора действаша изложби на архивните снимки “**СИЛАТА НА БЪЛГАРСКИЯ ДУХ**” на проведените вече събори “Кубрат събира потомците си” и изложба на детските рисунки, участващи в конкурса “**АЗ СЪМ БЪЛГАРИН, И ТОВА ЗНАЧИ...**” — 2014, организиран от редакцията на в. “Роден край”.

Продължи наситената програмата на двата съборни дни с кръгла маса на тема: “**САМО ПОЧИТАЙКИ СВОЕТО МИНАЛО, МОЖЕМ ДА ГОВОРИМ ЗА БЪДЕЩЕТО**”, на която бяха озвучени интересни факти от формирането през VII в. на голямата и мощна държава Стара Велика България и обсъдени важни въпроси от биографията на нейния създател кан Кубрат. Основният лектор на кръглата маса стана висококвалифицираната учена, доцент в катедра по история в Полтавския национален технически университет **Наталья Самойленко**, като всички имаха право да се включат в повествование и дискусии. В оригинален и необичаен ракурс беше проведена и презентацията на пряната, едва излязла от печат стихосбирка “**Стафидки**” на родолюбивия българин от гр. Днепропетровск **Владимир Стафидов**, издадена през 2014 г. от редакцията на в. “Роден край” и Всеукраинската Асамблея на българите в Украйна. Някои от стихотворенията от сбирката с висок тембър в гласа бяха изпети в изпълнение на

талантливия **Владимир Типинский** — дългогодишен приятел на автора, който по зова на сърцето се приобщи към българското движение в Днепропетровск.

Вторият съборен ден продължи с екскурзия по гр. Полтава: “**БАЛТАВАР — ТУК МНОГО С БЪЛГАРСКОТО ДИША**” — древен Балтавар, лятна резиденция на кан Кубрат. Тихият, уютен, потапящ се в зеленина град посрещна съборяните с щедро украинско гостоприемство. Гостите се насладиха с живописните пейзажи на града, забележителни архитектурни съоръжения и паметници в стила на късния ренесанс и кубизъм. Посетиха съборяните и Полтавския краеведчески музей, където са експонирани копията от голмото съкровище на кан Кубрат.

Препълнени от емоции, впечатления, хубаво настроение напуснахме гостоприемната Полтавска земя с думи “До виждане”, “До нови срещи” на мястото на епицентъра на историческото ни величие, приумножаващо чувствата за достойнство и чест, препълващо с желание да пребъде българщината.

Репортажа е подготвен от екипа на в. “Роден край”

Осигурява ли Сръбската православна църква дял с Бога?

18 Защото мнозина, за които много пъти съм ви казал, а сега и с плач ви казвам, се обхождат като врагове на Христовия кръст;

19 чиято сетнина е погизел, чийто бог е коремът, и чиято хвалене е в това, което е срамотно, които дават ума си на земните неща.

Филипяни, глава 3, стихове 18 и 19

Братя и сестри, днес ще търсим отговор на въпроса – осигурява ли Сръбската православна църква /СПЦ/ дял с Бога? Заключениета ще направим изцяло позовавайки се на Божието Слово, понеже е писано:

2 Тимотей, глава 3, стихове 16 и 17

16 Всичкото писание е боговдъхновено и полезно за поука, за изобличение, за поправление, за наставление в правдата;

17 за да бъде Божият човек усъвършенствуван, съвършено приготвен за всяко добро дело.

Библията /цялото писание/ е боговдъхновена, полезна за изобличение, за наставление в правдата и пр.

Ще направим анализ на Господнята вечеря. И понеже сърбозагорите арестуваха на българо-българската граница религиозна християнска литература написана на български /майчин език / в това число и за деца/, с няколко думи ще поясня накратко какво представлява и какъв е смисълът на Господнята вечеря.

Господнята вечеря е продължение на пасхалната вечеря и следва да разгледаме първо Пасхата. Пасхата или празникът на безквасните хлябове е вечен закон на Бога, и вечен празник за всички поколения.

Изход, глава 12, стихове 17 и 18

17 Да пазите, прочее, празника на безквасните, защото в същия този ден изведох войнствата ви из Египетската земя; заради което ще ви бъде вечен закон да пазите този ден във всичките си поколения.

18 От ВЕЧЕРТА на четиринадесетия ден от първия месец до вечерта на двадесет и първия ден от месеца ще ядете безквасни хлябове.

Стих 18 е един от възловите стихове за нашите разсъждения. Виждане, че Пасхата започва ОТ ВЕЧЕРТА.

Важно е да се знае, че Бог рече - хлябът на Пасхата не дава живот. Единствено вярата в Исуса Христа осигурява вечен живот.

Евангелие според Йоан, глава 6, стихове 46 до 51.

47 Истина, истина ви казвам, Който вярва [в Мене] има вечен живот.

48 Аз съм хлябът на живота.

49 Бащите ви ядоха манната в пустинята и все пак измряха.

50 Тоя е хлябът, който слиза от небето, за да яде някой от него и да не умре.

51 Аз съм живият хляб, който е слязъл от небето. Ако яде някой от тоя хляб, ще живее до века; да! и хлябът, който Аз ще дам, е Моята плът [която Аз ще дам] за живота на света.

53 Затова Исус им рече: Истина, истина ви казвам, ако не ядете плътта на Човешкия Син, и не пиете кръвта Му, нямате живот в себе си.

54 Който се храни с плътта Ми и пие кръвта Ми, има вечен живот; и Аз ще го възкреса в последния ден.

55 Защото Моята плът е истинска храна, и Моята кръв е истинско питие.

56 Който се храни с Моята плът и пие Моята кръв, той пребъдва в Мене, и Аз в него.

57 Както живият Отец Ме е пратил, и Аз живея чрез Отца, така и онзи, който се храни с Мене, ще живее чрез Мене.

58 Тоя е хлябът, който слезе от небето; онзи който се храни с тоя хляб, ще живее до века, а не както бащите ви ядоха и измряха.

Амин! В Евангелието говори с притчи и тук се казва, че който яде Господнята вечеря /символизираща Господа - хляба на живота/ и отпие виното /символизиращо кръвта на Господа/ - ще бъде възкресен и ще има вечен живот. А който не върши това – няма живот в себе си.

Съвсем накратко – това е се казва за Господнята вечеря. Сега да разгледаме и как е разпоредил Бог да се извършва.

Важно е да се отбележи Господ говори за ВЕЧЕРЯ, а не за закуска, не за обяд, нито за предобедна или следобедно ядене. Само фалшивите църкви дават различно видове измислени закуски, но не и вечеря. Казано е на много места в Божието Слово прав текст, че става въпрос за ВЕЧЕРЯ.

Откровение, глава 19, стих 9

9 И каза ми: Напиши: Блажени тия, които са призвани на сватбената ВЕЧЕРЯ на Агнето. И казва ми: Тия думи са истинни Божии думи.

Дава ли Сръбската православна църква Господня ВЕЧЕРЯ?

Патриарх Павле, и военпрестъпниците Радован Караджич и Радко Младич по време на „Господнята вечеря”

Видно е, че снимките е направена в светлата част на деня. Освен това, часовникът на Младич показва време около обяд. Т.е. през светлата част на деня – няма вечеря.

Явно е, че СПЦ си измисля собствени закони, различни от Божиите.

1 Коринтяни, глава 11, стихове

23 Защото аз от Господа приех това, което ви и предадох, че Господ Исус през НОЩТА, когато беше предаден, взе хляб,

24 и, като благодари, разчупи и рече: Това е Мое то тяло, което е [разчупено] за вас; туй правете за Мое възпоминание.

25 Така взе и чашата след вечерята и рече: Тая чаша е новият завет в Моята кръв; това правете всеки път, когато пиете, за Мое възпоминание.

26 Защото всеки път, когато ядете тоя хляб и пиете [тая] чаша, възвестявате смъртта на Господа, докле дойде Той.

27 Затова, който яде хляба или пие Господната чаша недостойно, ще бъде виновен за грях против тялото и кръвта на Господа.

28 Но да изпитва човек себе си, и така да яде от хляба и да пие от чашата;

29 защото, който яде и пие без да разпознае Господното тяло, той яде и пие осъждане на себе си.

Стих 25 е един от най-важните в християнството. След като Христос вдига чашата, Той обявява, че е в сила Новия завет. Новият завет се роди през нощта в четвъртък.

Дали пиха достойно чашата и ядоха хляба тримата „герои“ от снимката? Защото, ако някой яде хляба, пие Господнята чаша недостойно и нарушава Божиите закони с фалшиви „вечери“ в светлата част на деня – всеки ще бъде съден.

Патриарх Павле – Духовният им учител на Младич и Караджич не е между живите. По време на гражданската война сръбски владци /които в последствие се оказаха и мъжеложи/ от СПЦ „благославяха“ смърт. По време на гражданската война и след нея на бяха запалени и унищожени над 200 „православни“ храма на Сръбската църква.

Стотици православни храма на сърбите са запалени през гражданската война

Обикновено сърбите се оплакват, че някой им пали и разрушава „православните“ храмовете. Защо Бог допусна стотици „православни“ сръбски храма да бъдат запалени и унищожени?

Възможно ли е някой, който изпълнява Божиата воля да бъде унищожен?

Защо Бог осъди на разруха „православните“ сръбски храмове?

И на тези въпроси ще търсим отговор в Благовестието /Евангелието/.

Какво казва по този въпрос духовният учител на апостол Павел /Савел/ – Гамалиил?

Гамалиил е един уважаван равин, последовател на прогресивното крило на юдаизма, основано от равина Хилер. В Деяния 23:3 апостол Павел споменава, че някога е бил ученик на Гамалиил - **3 Аз съм юдеин, роден в Тарс киликийски, а възпитан в тоя град при Гамалииловите**

нозе, изучен строго в предадения от бащите ни закон. И бях ревностен за Бога, както сте и всички вие днес;

Ето какво казва Гамалиил за апостолите, когато са предложени на гонения:

Деяния, глава 5

34 Но един фарисей, на име Гамалиил, законоучител, почитан от всички люде, се изправи в синедриона и заповяда да извадят въвн апостолите за малко време;

35 и рече на събора: Израилтяни, внимавайте добре какво ще направите на тия човечи.

36 Защото в предишни дни въстана Тевда и представиха себе си за голям човек, към когото се присъединиха около четиристотин мъже на брой; който биде убит, и всички, които му се покоряваха, се разпиляха и изчезнаха.

Всяко нещо, което е човешко дело, се разпада.

37 След него въстана галилеянинът Юда през времето на записването, и отвлече след себе си някои от людете; и той загина, и всички, които му се покоряваха, се разпръснаха.

38 И сега ви казвам, оттеглете се от тия човечи и оставете ги, защото, ако това намерение или това дело е от човечи, ще се повали;

Всяко човешкото дело се разпада с унищожаването на организатора му.

39 но ако е от Бога, не ще можете го повали. Пазете се да не би да се намерите и богопротивници

Амин!!! Ако едно дело е от Бога – никой не може да го повали!

Храмовете на Сръбската православна църква /СПЦ/ изгоряха като факли по време на гражданската война в Югославия. Утопичният социален експеримент Югославия изчезна за винаги от карта на света. Божието слово ни показва, че СПЦ и Югославия са образувания, създадени по човешката воля на сърбошовинизма и са Богопротивни. За това Бог ги унищожил завинаги! Амин!!!

Богопротивните великосръбски храмове са унищожени по Божиата воля!

Павле унищожил и част от Православието. След гражданската война намалел общия брой на православните, понеже от СПЦ се отцепили македонските българи, православните хървати, Черногорска православна църква, които в момента не са признати от каноничните православни църкви.

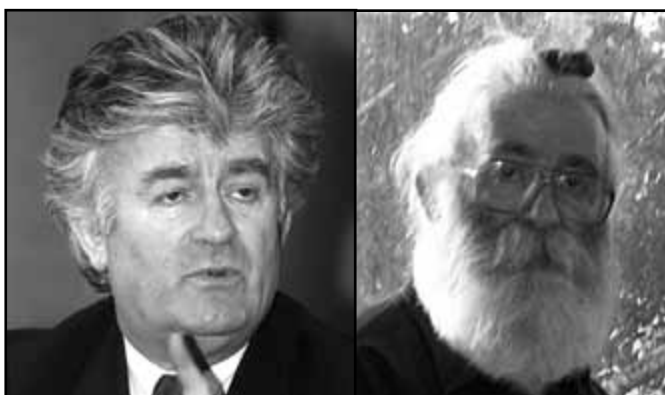
Вторият „герой“ от снимката е Радко Младич – известен като „касапинът от Сребреница“. След този „Господен обяд“, касапинът поведе великосръбските орди към геноцид.

Геноцидът в Сребреница дело на касатинът Младич

Павле и Младич вече не са между живите. А третият, Караджич - години наред ходеше предрешен, за да избегне наказанието.

Но дори и да беше успял, от Божието наказание не може да избяга. А както знаем убийствата са смъртен грях.

Знайки лошотите, които е сторил, Караджич се опита да избегне наказанието

Какво още е разпоредил Бог да се прави след Господнята вечеря, за да имат вярващите дял с Бога?

Евангелие според Йоан, глава 13

1 А преди празника на пасхата, Исус, знаейки, че е настанал часът Му да премине от този свят към Отца, като беше възлюбил Своите, които бяха на света, до край ги възлюби.

2 И когато беше готова вечерята, (като вече дяволът беше внушил в сърцето на Юда Сиимова Искариотски да Го предаде),

3 като знаеше Исус, че Отец, е предал всичко в ръцете Му, и че от Бога е излязъл и при Бога отива,

4 стана от вечерята, сложи мантията Си, взе престилка и се препаса.

Тук разбираме, че нашият Бог Христос след вечерята / стана от вечерята / и препасва престилка.

5 После наля вода в умивалника и почна да мие нозете на учениците и да ги изтрива с престилката, с която бе препасан.

Христос наля вода в умивалника и започва да мие нозете на учениците си и да ги изтрива с престилката, която е препасал. А дали и последователите Му трябва да правят подобно нещо?

6 И тъй дохожда при Симона Петра. Той Му казва: Господи, Ти ли ще ми умиеш нозете?

Симон Петър е най-стария от учениците Му. Петър се чувства неудобно, за това, че Господ иска да му умие краката.

7 Исус в отговор му рече: Това, което Аз правя, ти сега не знаеш, но отпосле ще разбереш.

8 Петър Му каза: Ти няма да умиеш моите нозе до

века. Исус му отговори: Ако не те умия нямаш дял с Мене.

Петър не иска Господ да му умие нозете. Но Христос му отговаря – „**Ако не те умия нямаш дял с Мене.**“

9 Симон Петър Му казва: Господи, не само нозете ми, но и ръцете и главата.

Когато Петър разбира, че няма да има дял с Бога, ако не му измият нозете, мнението му се променя веднага. И дори иска да му измият не само нозете, но и ръцете, и главата... И то само и само да има дял при Господа.

10 Исус му казва: Който се е окъпал няма нужда да умие друго освен нозете си, но е цял чист и вие сте чисти, но не всички.

11 Защото Той знаеше онзи, който щеше да Го предаде; затова и рече: Не всички сте чисти.

Дори и да са къпани вярващите – пак имат нужда да си измият нозете, понеже не всички са духовно чисти.

12 А като умие нозете им и си взе мантията седна пак и рече им: Знаете ли какво ви сторих?

13 Вие Ме наричате Учител и Господ; и добре казвате, защото съм такъв.

14 И тъй, ако Аз, Господ и Учител, ви умих нозете, то и вие сте длъжни един на друг да си миете нозете.

Щом Господ изми нозете на учениците си, то и **всички вярващи християни СА ДЛЪЖНИ ДА СИ МИЯТ ЕДИН НА ДРУГ НОЗЕТТЕ** – Тъй рече Господ! Амин!!!

15 Защото ви дадох пример да правите и вие както Аз направих на вас.

16 Истина, истина ви казвам, слугата не е по-горен от господаря си, нито пратеникът е по-горен от онзи, който го е изпратил.

17 Като знаете това, блажени сте, ако го изпълнявате.

Господ даде пример като се смири и умие нозете на учениците си и им избърса краката с престилката. Тъй рече Господ – „**и вие сте длъжни един на друг да си миете нозете**“. И блажен е всеки, който изпълнява тази заръка.

Братя и сестри, някога случвало ли ви се е да видите поне веднъж, духовен сръбски лидер да прояви смирение и да ви измие нозете? Някой казвал ли ви е подобно нещо?

Щото ако не ви в казано и никой никому не мие краката след Господнята вечеря, **НЯМА НИКАКЪВ СМИСЪЛ, АБСОЛЮТНИ НИКАКЪВ, ДА СЕ ЗАНИМАВАТЕ С ЕДНА ФАЛШИВА ЦЪРКВА, ЧИИТО ХРАМОВЕ ДОРИ ЗА УНИЩОЖЕНИ ПО БОЖИЯТА ВОЛЯ!**

ЦЪРКВА, КОЯТО НЕ ОСИГУРЯВА ДЯЛ С БОГА Е САТАНИНСКА ЦЪРКВА, понеже е писано, че не може да се слугува на двама господари:

Евангелие според Лука, глава 16, стих 13 **13 Никой служител не може да служи на двама господари; защото или ще намрази единия и другия ще обикне, или ще се привърже към единия а другия ще презира. Не можете да служите на Бога и на мамона.**

Изпълниха ли тази заръка на Господа патриарх Павле, Караджич и Младич? Очевидно няма как да си измият нозете, понеже нямаха нито умивалник, нито престилка, нито вода. Осигурява ли тогава Сръбската православна църква СПЦ дял с Бога, след като дори духовните водичи не изпълнява Божиите разпоредби? Очевидно не! Тогава защо се жалват непрекъснато представителите на тази фалшива църква, че някой им е запалил храмовете. Та нима Бог има нужда от фалшиви християни, които не само не изпълняват заръките Му, но и не благовестват на майчин език.

инж. Ангел Пелтеков

КИЦ дейности

Помен на жертвите на Печанац

Представители на българските организации КИЦ „Босилеград“, Демократически съюз на българите и Гражданско сдружение „ГЛАС“ почетоха паметта на невинните жертви на сръбския терор в Босилеградско.

Както и винаги, полицейска патрулка проследи събитието от разстояние.

На 15 май 1917 година сръбско паравоенна част от около 200 души предвождана от косовския сърбин и поручик от сръбската кралска войска Коста Йованович Печанац, нахлува на тогавашната българска територия, избива 32 души цивилно население, опожарява Босилеград и селата: Горна и Долна Ръжана, Горна и Долна Любата и Горна Лисина като изгаря 317 къщи и нанася материални щети за 2,5 милиона тогавашни лева.

Извършителите на престъплението и до днес не са наказани. Самият Коста Йованович Печанац по време на Втората световна война става помагач на фашистка Германия.

Български организации и граждани преди няколко години възстановиха запазените до наши дни надгробни паметници на учителя Стою Аначков Попов който е заклан на прага на къщата си в с. Долна Любата и на Рангел Гергинов в с. Горна Любата.

На същия ден, 15 май 1945 г., седмица след капитулацията на фашистка Германия е извършено най-масовото унищожаване на хора по време на Втората световна война от Титовата армия в Блайбург, когато по официални данни на Р Хърватска, са избити над 200 000 невъоръжени военнопленници, мъже жени и деца в това число и цели семейства. Хърватския Сабор 1995 година определя датата 15 май като Мемориален ден на жертвите от Блайбург и Кръстния път.

Паметник на Печанац

По повод 100 години от Първата световна война, Сдружението на почитателите на четниците от Косанишка област - „Коста Милованович Печанац“, е задвижило инициатива за повдигане на паметник на Коста Печанац в град Куршумлия, близо до къщата му на която същото Сдружение е поставило паметна плоча. Същевременно, роднините на Печанац са завели дело за реабилитация и връщане на конфискуваното му имущество.

Имайки предвид, че на 15 май 1917г., поручик и четнически войвода Коста Милованович Печанац като командващ на сръбска паравоенна формация от около 200 души, нахлува в българска територия и опожарява Босилеград и околните села, като по особено жесток начин избива 32 души цивилно население сред които 2 деца на 6 и 9 години, изгаря 317 къщи и стопански обекти и нанася щети за около 2,5 милиона лева, Демократичният съюз на българите и Културно-информационният център „Босилеград“ считат, че инициативата за повдигане на паметник на Коста Печанац носи недвусмислени послания изпълнени с национална омраза и нетърпимост

към българите в Сърбия.

Тъй като се касае за сръбски офицер който е изписал най-кръвавите страници в историята на Босилеград, ние, като представители на български организации считаме, че опитът да се повдигне паметник и реабилитира един доказан военен престъпник извършил престъпления срещу цивилно българско население нагнетява страх и несигурност сред всички които все още се чувстват българи и съгласно официално заявената

европейска ориентация на Сърбия настояват за нов прочит на историята и цивилизовано отбелязване на паметта на жертвите от войните.

В този дух, ние призоваваме държавните представители на Р България да поиска обяснение от Р Сърбия, защо на нейна територия все още се повдигат паметници с ясни антибългарски послания, но не се разрешава повдигане на паметници на жертвите на сръбската агресия в Босилеградско. Това по безспорен начин показва, че и след 100 години войната продължава в съзнанието на някои хора и пречи на помирението и прогреса на сръбският и българският народ.

Използвайки опита на страните от Западна Европа които успяха да преодолеят вековните си вражди и отбелязвайки паметта на жертвите стигнаха до национално помирение и траен мир и прогрес, ние призоваваме сръбските и българските управници да преосмислят миналото за да може да се гради съвместно и сигурно бъдеще.

Хуманитарна акция

Неправителствените организации Културно-информационен център на българското малцинство „Босилеград“ и Дружеството за Българо-германско приятелство Дармщат от Германия което осигури необходимите средства, проведеха хуманитарна акция като раздадоха 20 пакета с хранителни продукти от първа необходимост (брашно, сол, олио, ориз, захар, макарони и прах за пране) на социално застрашени и бедстващи възрастни и самотни хора и на многодетни семейства в Босилеградските села Бистър, Бранковци, Ресен, Извор, Зли дол, Ярешник, Горно и Долно Тлъмино и Гложйе.

Социалното положение на хората в Босилеградските села

е изключително тежко. Най-заstraшени са безпомощните възрастни и самотни хора които живеят в отдалечените села под нечовешки условия и са без приходи. Дори и когато имат някакви приходи са отдалечени от магазините и не могат да се придвижат до отдалечените от магазини по трудно проходимите пътища.

Помен на паметника в с. Божица

По повод 101 години от Балканската война, Културно-информационен център „Босилеград“ направи помен на гроба на поручик Генчо Неделчев в двора на черквата „Св. Никола“ в с. Божица, загинал на 11 юли 1913 година в бой със сръбската армия в местността „Панчин гроб“. Този паметник, повдигнат от съпругата му, е един от малкото оцелели до наши дни български военни паметници в Босилеградско.

Свещениците отец Зоран и отец Михайло отслужиха панихида на български.

На помена дойдоха представители на Посолството на Р България в Белград, на Министерството на отбраната, на ВМРО Кюстендил, на Дружество „Св. Св. Кирил и Методий“ от Кюстендил, Демократичния съюз на българите и местни жители.

Въпреки че истината за сръбската агресия и бойните действия в Босилеградско през лятото на 1913 година все още се прикрива, безспорно е, че сърбите са нахлули в Босилеградско което тогава е на българска територия и след двайсетдневни кръвопролитни боеве са били принудени да се изтеглят. Не е известно какви са техните загуби, но от българска страна са паднали над 400 войници и офицери.

В словото си председателят на КИЦ-а Иван Николов каза, че целта на помена не е да се призовават призраците на миналото, а на базата на препрочетената, преосмислена и изстрадана историческа истина, следвайки примера на европейските страни, да се гради мир и стабилност на Балканите върху едно преосмислено и преодоляно минало. Опазването и поддържането на войнишките паметници е задължение на всяка цивилизована държава и че отдавайки този помен, КИЦ „Босилеград“ всъщност дава своя принос за европейският образ на Сърбия.

Николов каза, че въпреки преследванията и образуваниите предварителни производства от страна на прокуратурата, КИЦ „Босилеград“ ще продължи да изследва и възстановява българските войнишки паметници в Босилеградско.

Вече цяла година КИЦ „Босилеград“ провежда акция за повдигане на паметник на петима разстреляни от сръбската армия български офицери на 28 юни 1913г. в Босилеград.

Спиране на книги на митницата

Сръбските митнически власти на 21 май т.г. на ГКПП „Рибарци –Олтоманци“ край Босилеград не са позволили на двама представители на Държавната агенция за българите в чужбина към Министерски съвет на Република България, да внесат в Р Сърбия два кашона със 100 български книги предимно детска и художествена литература. Спирането на българска литература на това ГКПП се случва за втори път само от началото на годината.

Обяснението на сръбските митничари е, че по Закона за

митницата на Р Сърбия книгите трябва да минат редовна митническа процедура по обмитяване или освобождаване от мито което може да стане на митниците в Лесковац или Ниш.

Книгите са били предназначени за дарение на Културно-просветното сдружение „Матица на българите в Сърбия“ и е трябвало да послужат като награден фонд за Републиканско състезание по български език и литература което е трябвало да се проведе в училището в с. Божица. Самото състезание се провежда с разрешение на сръбското просветно министерство.

Председателят на Матичата на българите в Сърбия, преподавател по български език и литература в ОУ „Георги Димитров“ в Босилеград, г-н Пене Димитров, изрази огорчение и съжаление, че това се случва по времето на най-добрите българо-сръбски отношения и въпреки това, че България събира и оказва хуманитарна помощ на пострадалите от наводненията в Р Сърбия.

Гражданските организации и политическите партии на българското национално малцинство в Р Сърбия неведнъж са изразявали огорчението си от отношението на сръбските власти към българската култура.

1 юни Ден на детето

КИЦ „Босилеград“ и Столична община София отбелязаха 1 юни Деня на детето. Театър „Сириус“ от София изпълни детска театрална пиеса в детската градинка „Детска радост“ в Босилеград. Мероприятието изцяло е организирано и финансирано от Столична община.

Кандидатски курс

КИЦ „Босилеград“ и Дружеството за българо-германско приятелство проведоха подготвителен курс по Български език и литература и Българска история за кандидат-студенти кандидатстващи по Постановление 103. За разлика от други години, тази година интереса за посещаване на курса спадна поради намесата на общината и обещанията на кмета че той „лично е говорил с министъра и ще ги запише всичките“.

Вигенин в Белград

България и Сърбия развиват изключително активен политически диалог през последните месеци. Фактор за приятел-

ството между двете страни е и българското национално малцинство в Република Сърбия. Това заяви Кристиан Вигенин на днешната си среща с нашите сънародници в Белград.

Външният министър сподели с представителите на българското национално малцинство резултатите от проведените днес разговори със сръбския му колега Ивица Дачич. Получих уверение от сръбска страна, че на въпроса с недостига на учебници за преподаване на български език се търси максимално бързо решение преди началото на следващата учебна година, подчерта той. Министър Вигенин заяви, че българската държава внимателно следи какво е отношението към малцинствата в Сърбия и как се спазват техните права.

По-рано през деня министър Вигенин поднесе венец на плочата на Васил Левски и Георги Сава Раковски, която се намира в парк „Ташмайдан“ в центъра на Белград. На церемонията присъстваха дипломати от посолството на Република България и представители на българската общност в Република Сърбия.

В рамките на визитата българската делегация, ръководена от министър Кристиан Вигенин бе приета и от сръбския патриарх Н.Св. Иринеј. Двете страни дадоха висока оценка на традиционно добрите отношения между двете братски православни църкви.

Цифровизацията

Изминаха повече от 100 дни откакто Българският Културно-информационен център в Босилеград за първи път сподели тревогите и възмущението на българското население в Босилеградско от премахването на българския цифров сигнал на територията на Босилеградска община. Пет месеца преди това имаше качествен цифров сигнал и следвайки напътствието от рекламите за цифровизацията около половината от населението в Босилеградско си купи декодиращи устройства и гледаше българска телевизия.

КИЦ „Босилеград“ по надлежен ред осведоми за случая Министерството на външните работи, Държавната агенция за българите в чужбина, Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Народното събрание, Комисията за регулиране на съобщенията, Съвета по електронни медии, политически партии и НПО-та и българските медии.

Въпреки добронамерените изявления и готовността на всички проблемът да се реши, той и досега не е решен. Най-напред получихме противоречиви обяснения от типа на „(не) допустими излъчвания на границата на съседни държави“ до „проблемът е решен след среща с председателя на Комисията за регулиране на съобщенията на Сърбия“ и „хората в Димитровград и Босилеград в Сърбия вече гледат българска ефирна цифрова телевизия“. През ноември се появи слаб и нестабилен цифров сигнал в центъра на Босилеград с лошо качество на приема а в околните села няма никакъв прием. Бяха направени и съответни замервания на сигнала от страна на представители на НУРТС.

Досега никой не каза защо на мястото на телевизионния предавател от преди месец август, е сложен друг с много по-малка мощност и цифровия сигнал не само не достига до Бо-

силеградско, но и до много Кюстендилски и Треклянски села.

Недопустимо и нечовешко е, че българите в Босилеградско и Царибродско, по времето на телекомуникациите и евроинтеграциите за Коледа и Нова година не само няма да могат да гледат българска телевизия, но даже не получиха и никакво смислено обяснение защо и докога няма да я гледат.

КИЦ „Босилеград“ настоява за отговор на този въпрос и протестира за нехайството с което се пренебрегва значението за свободен достъп до българската телевизия като най-ефикасна жива връзка с България и най-добро средство за опазване на българския език, история и култура в Западните покрайнини. В крайна сметка, това е и официална държавна политика и всеки трябва отговорно да сеп отнася към нея.

Глобул – проблеми в Западните покрайнини

След проблемите с цифровизацията и невъзможността да гледат ефирно български телевизии, българите в Западните покрайнини се изправиха и пред проблеми с мобилните телефони.

След закупуването на ГЛОБУЛ от норвежката компания ТЕЛЕНОР, абонатите на ГЛОБУЛ в Босилеград масово се оплакват, че сигналът е отслабнал и разговорите им с България прекъсват.

През последните няколко години всички български мобилни оператори имаха солидно покритие в Босилеградско и хората сключиха договори с тях за да избегнат скъпите роуминг услуги на сръбските оператори. В България се обучават няколко стотин студенти и ученици от Западните покрайнини, почти всички граждани имат роднини и близки, или делови отношения с България, което значително увеличи броя на абонатите на ГЛОБУЛ, който до преди само един месец имаше най-добро покритие в крайграничните български градове в Сърбия.

Служителите в офисите на ГЛОБУЛ в Кюстендил не могат да дадат обяснение защо сигналът на оператора значително е отслабнал в Босилеград.

Приемна в Босилеград откри евродепутатът на ВМРО

Защита правата на българите отвъд границата е един от основните ангажименти, които пое заместник-председателят на ВМРО Ангел Джамбазки при встъпването си в длъжност като представител в Европейския парламент.

Това декларира и пред българите, живеещи в Западните покрайнини. Той посети Босилеград, за да се срещне с тях и да открие своя информационна приемна.

Сърбия в момента води преговори за влизане в Европейския съюз. Присъединяването трябва да се случи, само ако се обърне внимание на това как живеят българите тук, обясни Джамбазки.

Абсолютно задължително е нашите сънародници да могат да изучават български език, както и да използват българския език като официален, допълни заместник-председателят на ВМРО.

Преди седмици евродепутатът от ВМРО откри свои приемни и в Република Македония. Това бе едно от първите действия, които предприе след като официално стана член на ЕП.

Представители на КИЦ „Босилеград“ и Демократичния съюз на българите по покана на Община Дупница, Историческия музей в Дупница, Македонския научен институт и Сдружение „Бяло море“, по повод 100 години от Илинденско-Преображенското въстание, на 19 юли заедно с домакините положили цветя пред паметника на войводата Никола Малешевски и почетния гражданин на Дупница писателят Методи Димов.

По този повод домакините организираха две изложби „Македония – спомени от Бялото море“ и „1903г. - Илинден – Преображение – Кръстовден“. Бяха прочетени откъси от романите на Методи Димов „Габеро“ и „Заветът на Илинден Доне“. Бе представена и премиерата на филма „В огъня на борбата и любовта“ за Кръстьо Асенов, както и среща с автора и режисьора на филма Владимир Каперски.

Методи Димов е български писател роден 1938 година в Битоля. Съратник е на легендарният Ванче Михайлов и един от най-пламенните застъпници на българската кауза в Македония. В 1956 година нелегално напуска Югославия и попада в гръцките лагери. След намесата на Ванче Михайлов и с помощта на белгийския крал Димов емигрира в Белгия. Там е сред основателите на Македонската спортно-културна асоциация „Тодор Александров“. Сътрудник на вестник „Македонска трибуна“ - печатен орган на Македонската патриотична организация, както и на много български и чуждестранни издания. Димов е автор на няколко книги, посветени на българското национално-освободително движение в Македония. Книгата „Габеро“, посветена на неговия дядо Тодор Кочов - Габеро, става известна с политически скандал, когато се установява, че българският президент Георги Първанов е консултирал написването ѝ като сътрудник на Държавна сигурност. През 1995 година Методи Димов се връща в Битоля, но е арестуван и екстрадиран от страната от властите в Република Македония. Той умира през 2004 година в град Дупница.

КИЦ „Босилеград“ и Народното събрание и тази година организираха традиционна 10 дневна летна почивка за 50 ученици от Босилеград в Национален детски комплекс „Обзор“.

Българските депутати всяка година финансират по една 10 дневна почивка за по 50 ученици от Босилеград и Цариброд.

Транспорта от Босилеград до Обзор бе за сметка на участниците.

Нови антибългарски провокации в Босилеград

И тази година на 08. 09. 2014г. в Босилеград за пореден път бе направена антибългарска провокация – полагане на венец по повод „8 септември - Ден на освобождение на Босилеград от българската фашистка окупация“?!

Пред паметната партизанска чешма специално финансирана от общинския бюджет и построена с разрешение на кмета на Босилеград Владимир Захариев, на само три крачки до паметника на Левски символизиращ българската Свобода, представителите на Общинския съвет на община Босилеград, на Местният съвет на Социалистическата партия на Сърбия в Босилеград, на Съюза на бойците на Народноосвободителната война, на Пенсионерската организация и Църковно-общинското настоятелство в Босилеград поднесоха венец с надпис: „На освободителите на Босилеград – вечна слава – ОО СУБНОР Босилеград 08.09.2014г.“

Демократичния съюз на българите и КИЦ „Босилеград“ смятат, че това е обидно и провокативно антибългарско послание не само срещу България, но и срещу всички честни българи в Сърбия, както и срещу добросъседските отношения между българският и сръбският народ и двете държави. Използвайки една груба фалшификация на сръбската комунистическа историография от времето на Студената война, организаторите на отбелязването на „Деня на освобождение на Босилеград от българския фашизъм“ вече няколко години отправят обидни антибългарски провокации, които биват премълчавани от страна на официална България.

С подобни антибългарски мероприятия представителите на крайния великосръбски национализъм и комунизъм и община Босилеград продължават да се отнасят към България като към вражеска страна и да насаждат и възпитават антибългарски настроения в Сърбия, при това без никакво историческо покритие. Да се говори за „българска фашистка окупация“ на Босилеград по време на Втората световна война, при положение, че по същото време под фашисткото управление на генерал Милан Недич Белград е обявен за единствената европейска столица освободена от евреи „judenfrei“ е безочна и вулгарна подмяна на историческите факти.

Още по-безсрамно е това, че пред партизанската чешма в Босилеград на 8 септември 2014г. стояха „българи“ които и лично са се облагодетелствали от държавния бюджет на същата тази „фашистка и окупаторска“ България – децата им завършиха образованието по Постановление № 103, а самите те се ползват с привилегиите и предимствата на българското (и европейско) гражданство като карат коли с български регистрационни номера.

Недопустимо е община Босилеград която използва щедрата братска солидарност и хуманитарна и медицинска помощ от България, да финансира най-ретроградните антибългарски комунистически и националистически организации и сдружения които все още се гаврят с името на България като „фашистка“ страна която била „окупира“ Босилеград, и „демократична Сърбия“ която го била „освободила“ от България!? С такова поведение се подкопават и усилията на официална Сърбия за членство в Европейския съюз.

В такава атмосфера на политически лъжи, демагогия, исторически фалшификации и двоен морал е невъзможно открито и честно да се говори за демократизация на политическия живот в Босилеград, за добросъседски отношения и за европейски ценности в това число и за спазване на правата на човека и на правата на малцинствата в областта на образованието, свободата на словото, вероизповеданията и пр.

Демократичния съюз на българите и КИЦ „Босилеград“ остро осъжда това неморално и лицемерно поведение на кметството в Босилеград, на управляващите партии и техните сателитни сдружения, институции и граждани които продължават да играят двойна роля спрямо България. Нека да припомним, че кмета на Босилеград Владимир Захариев само преди три седмици бе приет в централата на ГЕРБ където, както предадоха медиите, е било обсъждано откриване на клуб на ГЕРБ в Босилеград!

Демократичния съюз на българите и КИЦ „Босилеград“, като организации които две десетилетия безкомпромисно отстояват правата и интересите на българите в Западните покрайнини, призовават Правителството на Р България да реагира пред сръбското Правителство да не се допуска в Босилеград да се говори с езика на омразата към българите и България.

Жешки смешки

Съвети и проекти

От интелектуален елит събрани
на роден край предани,
напуснахме на баща си двора –
и станахме учени хора.

Доктори, инженери, агрономи,
и с разни други дипломи,
в изкуството признати –
и надалеч по света познати.

Мислим, приказваме, говорим,
какво можем да сторим,
как сили да смогнем –
на роден край да помогнем.

Предложения разни даваме,
Какво трябва да направиме,
та селцата наши мили
да станат каквито са били.

Накрая оформихме Съвет
за помощ на нашия народ клет –
да правим безплатни проекти,
за чисто нови обекти!

Държавата пари ще дава,
само ако проектът е издръжлив,
ако масрафа си заслужава,
и народа ни е здрав и жив!

Направихме се два проекта,
за два много важни обекта:
старата болница – старците да
се доведат,
и черква – грешните да се изпове-
дат!

Добре ама проектът не става –
общината съгласие не дава,
нямали нужда проекти да прават
и учените акъл да им дават!

Какво на Съвета му остава,
освен да сведне глава –
щом общината не разрешава

никакъв проект не става!

А селцата наши драги и мили,
сякаш никога не са и били –
няма вече селяни живи,
станаха дом за зверове диви.

Стамен Арсенков – Църнощицки

„Съвсем естествено“

От снощи на екрана
скочи рейтингът на кмета
в село Горна Ръжана!

Всек се кръсти и се пули:

„ти разбра ли, ти чу ли,
питат се баби стари –
кмето направил мост,
до запустела воденица,
с общински пари!“

Баба Трена сама си дума,
„тая па нестрижена чума,
на две държави
завърте ума,
на нашата сиромация
дошла държавна телевизия
за мостра да го слика –
немало никъде на тоя свет
такъв аздисал кмет –
дженабет,
да се премета преко
самовилските соборища,
а бе направи ни за шенища

и чорища“!

Дядо Стойне от двора вика:

„Трено, ти не разбираш
от тая дяволска политика,
не е работата за
запустелата воденица,
а воденичаря да връже,
та на изборите да лъже
и да агитира за кмето,
пак да се набута у съвето,
да седне на широката маса
и пак да бърка с две ръце
в общинската каса!“

Де па нека ръката да ти цуне,
ако бюлетината не муне
на кмето в сандъчето,
а изборите па да загуби –
ще висне на въжето!

Кой дере сиромашка кожа,
е със тежка диагноза,
а кметската партия
събра цяла сурия
на държавна заплата,
сал до него да рипат
и работа да не пипат!
А ние с тебе, баба Трено,
ще се тресем на студено,
ама дойде ли времето
пази чудото на кмето –
неговите със бичкия
ще му режат шия!“

Иван Николов

Кмето на университетето

Е, море Владко, Владко, ега се не найдеш!

Оно од одамна се шушукаше дека сте си попипнували у сиромашките пари, ама ете сега и по весниците писуват. Верно ли е, не е ли, не знам, съдията че каже, ама стига са ви срамотилъците и резилъците, бабин! Ич нищо да нема, че ви тежат сиромашките клетви дека насецате невинни човечи у белята, та ги арестуваа и ги разкаруваа по буварняците. Може и да не е всичко верно, ама па като ви гледам, ни сте току учени, ни сте току работливи, ни сте па току честни – па си мислим, оно како че се държите на власт ако не лъжете и ако не притискате сиромашите да ви гласуват. Вие си мислете дека сте много хитри и ишаретни, ама оно сичко си се види – шило у чувал се не крие.

Е, море бабин, огрешите си душа пред Бога и он почна да ви наказуе – да се сетите дека го има и дека треба да го почитате. И това не е да го почитате с думи и ядене и пиене на софрата и да палите най-скупите свеци у црквите, а да почитате и да уважавате човеците! Ти си мислиш дека те мразим, ама я ти думам за арно, бабин!

Дума ви я на време дека тая пуста сръбска и комунистическа политика, че ви изведе главите, ама вие от стар човек мурафет не приватате. И гледам ви, колку повече стареете, толку повече въртоглавеете. Никой не е прокопсал от пари и власт. Парите и властта го обръщат на гордост, а гордостта е смъртен грех. Те, виж у Библията - там убаво си пише. Па ако те мързи да четеш, те тъка навечер, ка си легнеш, позамисли се за тия що са били преди тебе на власт. И они ядоха сиромашията, думаха накриво, клеха се накриво, съдиха накриво, беше им зинала ямата за манджи, за пиене и за ороспии, па после под стари години ги удари у мозоко, та се свирия по улиците како въртоглави шилежета и сума ти греове оставя на децата да ги отплащат. Помни ми думата - Господ никому не е длъжен останал, кой що си е заслужил, това си е получил.

Полек-полек и вашето управление че се довърши. Оно и после нема слънце да ни огрее, ама гледам и на вашата ай-дучина се види край. Вие пак си се правете на честни, ама Господ се не лъже. Рано или късно, че дойде да си прибере вересиите. Додека запустите нивите и кошарите на селяните - триста зора видоте, па те сега си вадете очите у общината. Ама и там че се довърши, па че ви подуют и заплагите, и лимунините, и орогто с ороспиие по селските соборища. Па и „народецо“ що го толку „обичате“, нема да ви прости. Не е на арно народ да кълне, бабин!

Уж демократия, уж нам-що, нам-каде, а оно станахте бетер и от комунистите. За ни си се знаеше дека управљават със сила и грабеж, замръкнеш не осъмнеш, ама и вие с памук душа ни извадите. Уж све се мазните, све се галите, ама изкрадните и изборите, и гласовете, лъгате, мазате, земате властта та да можете повече да краднете и колку повече краднете, оно още толку ви не стидза. На онай свет ли че го носите бре, изедници!

И защо че ви е тая власт за друго, ако не е заради келепиро и ай-дучината? Много ли сте отворни, та че уредите живото у државата? Нема що, оно жените си не може да турите у ред, та белио свет че оправите.

Оти бре не помислите за некоя домакинска работа?

Ей го какво време удари, един дъжд да падне, че се подавите како поганци, оти нема кой да поведе ред да поочисти реката от врѣбляниците и гюбрето. Сите сте седнали у общината политиката да бистрите, а нема кой да поизмете улиците от шушљако и кучешките лайна.

Те, онайден е петоко слезна у градо на пазар, па не могу да се научудим. Гледам, по улиците жив човек нема, ама псета плиснали насекаде по градо, кои болни, кои недъгави, па дигнали нога та замочкуват пиперо и патлиджано пред магазините а човечи го купуват и си прават мезе от него! Инспекторите задрълявели от пиене по кръчмите и не можеш със чад да ги изкараш от там. Оно секако е бивало, ама това чудо

не е било. И ти, како началник, наместо да поведеш ред те от тия работи, ти си турил шака преко устата на радиото да не дума лошо за тебе и за властта, та да не паднеш на изборите. Море оно на изборите може и да не паднеш, ама у затворо ако паднеш – нема да излезнеш додека си жив.

Те загова и Господ обърна дебелия край на тоягата – каде земетресение, каде наводнение, каде пожарища и никому не текнуе да се замисли за библейските закони и да види дека Господ иска да си измете земята от боклуко що го направите.

Гледаш ли наводненията що потопия свето? Оти си не помислиш що че стане, ако се свръти облако и над нас? Е я реката е ураснала, напълнили сте я с боклуци и гюбре, езеро има зад градо, а вие нема да се сберете на собрание, па да продумате за некоя домакинска работа кой що да работи ка дойде мечката у нас, но че си повадите очите за тая пуста ай-дучка политика и за партиите, да ги на парчета разпарчетошат! Правите ли си сметка дека што има порой у околията треба све преко градо под мосто да изтече? А вие сте седнали да правите мостеве там каде никой не заминуе и басейни на пескарата и на водотеко, та да си баняте газовете. Постигнала

Мара да се побара. Дали седна некой учен човек да каже, бива ли я тая вода да се банят деца у неа или мутележината от мината у Мусуль че им изгори дупетията? Ама дека смее да ти продума човек, откако яна властта, ти стана и доктор, и инженер, и адвокат, и весникар, те сега чуем па станал си кмет и на университетето, па нам-що, нам каде тел си и дипломи да даваш!

И се разпоредуеш, кой каде да се запише, що да учи?! Оно я може да съм улава, ама не съм чула, неграматен човек учител да стане. Ти не биде кадар да запишеш децата у

първо отделение да учат на нашенски, та на университетето че ги запишеш. Да ми прости господ, ама и на това се насра.

Па мани друго, но земате лебецо и на докторите що са учили по 20 години. Гледам, вие заказуете по Совия кой кога да се прегледа, вие давате диагнози, вие лекувате... а бре мани, како при вражалица! Ама гледам, све на сръбоманите уреждате работа. Останалите – да мрат. А майка България плаща сметките. Па се и хвалите колко пари сте спестили на Сърбия, с това що карате болни човечи у България! Е па спестил си сине татин, ама майка България ги е дала тия пари, не си продал на баща ти кравите та да платиш!

Слушам те по радиото ка отвориш онай устегина и ка почнеш да ломотиш, учените те погледат, послушат, па дигнат руке. Па и що да ти думат? Ти що си решиш, това че е, па докога че е, незнам. Ама да не мислиш дека ние сме кьорави? Ние видиме дека све що си продумал, све си излъгал, све що си започнал нищо не си завършил, та и с това че е тъка – и мосто и басейно че ураснат у шавар и жабръняк! Оно па преко мосто и да искаш немож да заминеш. Нема како да се качиш на него. Оно я на времето съм била пастир и съм се качувала по стоката по секакви дереджащи, ама на тай мост що са го правили вашите майстори и инженери – не умеем да се качим. Те тъка че го пообикаляте некоя година, па и он че урасне у врѣби.

Оно сме въшльосали и кирльосали, нема куче за що да ни ване и нема водица каде да се напиеме и очи да си омиеме, а вие сте седнали да ни правите басейни и ороигрища! Ем не са ни потребали, ем поарчите парите, ем нищо не направите, та одека и да го погледнеш – чист зиян! Да дойде ред нектъга да се стегне дръжавата и да ви направи ревизия – из затвор нема да се извадите. Ама дотогай вие че я разнесете та и белег нема да остане от неа.

Е море бабин, пропаднал си у грехове до шия. Да земеш да се изповедаш у црква, да се покаеш и да искаш прошка от Бога и от „народецо“ що го галиш и целиваш и обичаш, ама от голема „обич“ го докара до прошлячина.

Те тъка, я да ти кажем, па ти ако искаш слушай, ако не – троши си главата како знаеш и умееш!

Баба Перуника

ISSN 2217-7647

9 772217 764006